

ᠬᠤᠨ ᠠᠮ, ᠣᠷᠤᠨ ᠰᠤᠭᠤᠨ
ᠲᠤᠭᠠᠨ ᠲᠤᠭᠠᠨ ᠲᠤᠭᠠᠨ

ӨНДӨР НАСТАН

1

БОЛОВСРОЛ,
БИЧИГ ҮСГИЙН
МЭДЛЭГ

2

ШИЛЖИХ
ХӨДӨЛГӨӨН,
СУУРЬШИЛ

4

ӨРХ, ГЭР
БҮЛИЙН БАЙДАЛ,
ГЭРЛЭЛТ

5

Хөгжлийн
бэрхшээлтэй
иргэд

6

ЖЕНДЕРИЙН
ТЭГШ БАЙДАЛ

7

ОРОН СУУЦНЫ
АХУЙН НӨХЦӨЛ

8

ИНТЕРНЕТ,
ГАР УТАСНЫ
ХЭРЭГЛЭЭ

9

ХҮҮХЭД,
ЗАЛУУЧУУД

10

ЭДИЙН ЗАСГИЙН
ИДЭВХ

11

ХҮН АМЫН ТОО
ХҮН АМЫН
ХЭТИЙН ТООЦОО
2010-2040

12

МЯНГАНЫ
ХӨГЖЛИЙН
ЗӨРИЛГЭЙН
ЗАРИМЛЫН
ҮЗҮҮЛЭЛТҮҮД

МОНГОЛ УЛСЫН
ҮНДЭСНИЙ СТАТИСТИКИЙН ХОРОО

ХҮН АМ, ОРОН СУУЦНЫ 2010 ОНЫ УЛСЫН ТООЛЛОГО

ӨНДӨР НАСТАН

Улаанбаатар хот
2011 он

DDC
305.26'021'517
Ө-818

МОНГОЛ УЛСЫН ҮНДЭСНИЙ СТАТИСТИКИЙН ХОРОО

Монгол улс, Улаанбаатар хот
Сүхбаатар дүүрэг, Бага тойруу,
Засгийн газрын III байр
<http://www.nso.mn>
И-мэйл: nso@magicnet.mn

Сэдэвчилсэн судалгаанд тусгасан дүгнэлт, зөвлөмж нь уг судалгааг бичиж
боловсруулсан судлаачдын дүгнэлт, санал болно.

Энэхүү судалгаа нь англи хэл дээр хэвлэгдэж, хэрэглэгчдийн хүртээл болно.

ISBN 978-99929-64-74-X

АГУУЛГА

Сэдэвчилсэн судалгаа бичихэд оролцогчид	4
Хүснэгтийн жагсаалт	5
Зургийн жагсаалт	6
Хавсралт хүснэгтийн жагсаалт	7
Өмнөх үг	9
БҮЛЭГ 1 СУДАЛГААНЫ ЗОРИЛГО, БҮТЭЦ, ОЙЛГОЛТ, ТОДОРХОЙЛОЛТ	
1.1. Судалгааны зорилго	12
1.2. Ойлголт, тодорхойлолт	13
1.3. Судалгааны бүтэц, агуулга	16
БҮЛЭГ 2 ӨНДӨР НАСТНЫ ТОО, ӨСӨЛТ, НАС, ХҮЙСИЙН БҮТЭЦ	
2.1. Өндөр настны тоо, өсөлт, нас, хүйсийн бүтэц	18
2.2. Өндөр настны хүйсийн харьцаа, насжилтын индекс, голч нас	24
2.3. Хүн ам зүйн ачаалал, түүний чиг хандлага	25
БҮЛЭГ 3 ӨНДӨР НАСТНЫ ГЭР БҮЛИЙН БАЙДАЛ, СУУЦНЫ НӨХЦӨЛ	
3.1. Өндөр настны гэр бүлийн байдал	28
3.2. Өндөр настны өрхийн тэргүүлэгчийн хамаарал, өрх	31
3.3. Өндөр настны сууцны төрөл, нөхцөл	33
БҮЛЭГ 4 ӨНДӨР НАСТНЫ НИЙГЭМ, ЭДИЙН ЗАСГИЙН ҮНДСЭН ҮЗҮҮЛЭЛТ	
4.1. Өндөр настны үндэс угсаа	42
4.2. Өндөр настны бичиг үсгийн мэдлэг, боловсролын төвшин	45
4.3. Өндөр настны эдийн засгийн идэвх	50
4.4. Өндөр настны ажил эрхлэлт, ажил мэргэжлээр	55
4.5. Өндөр настны ажил эрхлэлт, эдийн засгийн үйл ажиллагааны салбарын ангилалаар	59
4.6 Өндөр настны ажил эрхлэлт, боловсролын байдлаар	60
4.7 Хөгжлийн бэрхшээлтэй өндөр настан	62
4.8 Өндөр настны интернет, гар утасны хэрэглээ	67
Дүгнэлт, зөвлөмж	69
Ашигласан материал	74
Хавсралт	75

СЭДЭВЧИЛСЭН СУДАЛГАА БИЧИХЭД ОРОЛЦОГЧИД

НЭГ. СУДАЛГААГ БИЧИЖ БОЛОВСРУУЛСАН

Юмсүрэнгийн Туул

Эдийн засгийн ухааны доктор
“Эдикайшн” сургалт, судалгааны төвийн судлаач, статистик эдийн засагч, ахлах статистикч,

Жамбын Цэндсүрэн

Эдийн засагч
“Эдикайшн” сургалт, судалгааны төвийн судлаач, Монголын ахмадын холбооны ерөнхийлөгч

Нямдашийн Батсайхан

Эдийн засгийн ухааны доктор
“Эдикайшн” сургалт, судалгааны төвийн судлаач, Дублины Их сургуулийн багш

Туулын Энхжин

Олон улсын мэргэшсэн нягтлан, АССА, магистр
“Эдикайшн” сургалт, судалгааны төвийн дарга, судлаач,

Оюунцэцэгийн Болормаа

Эдийн засагч
“Эдикайшн” сургалт, судалгааны төвийн судлаач, Улаанбаатар дээд сургуулийн Бизнес, сургалт, судалгааны төвийн мэргэжилтэн

Банзрагч Оюун

Боловсролын Их Сургуулийн Докторант
“Эдикайшн” сургалт, судалгааны төвийн судлаач

ХОЁР. ХЯНАН ТОХИОЛДУУЛСАН

Цэнджавын Бадрах

Эдийн засагч
ҮСХ-ны MNG4P103 төслийн зөвлөх

Жигжидсүрэнгийн Ядамсүрэн

Санхүү-Эдийн засагч
Эдийн засгийн ухааны доктор, профессор

ГУРАВ. ТӨСЛИЙН ЗОХИЦУУЛАГЧ

Ганбаатарын Урангоо

Бизнесийн удирдлага, санхүүгийн менежер
ҮСХ-ны Хүн ам, орон сууцны тооллогын товчооны шинжээч

ХҮСНЭГТИЙН ЖАГСААЛТ

Хүснэгт 2.1	Өндөр настны тоо, жилийн дундаж өсөлт, 1956-2010 он	18
Хүснэгт 2.2	Өндөр настны тоо, өсөлт, насны бүлэг, хувиар, 1989, 2000, 2010 он.....	19
Хүснэгт 2.3	Өндөр настны тоо, нийт хүн амд эзлэх хувь, насны бүлэг, хүйс, хот, хөдөөгөөр, 2000, 2010 он.....	20
Хүснэгт 2.4	Өндөр настны тоо, хот, хөдөө, насны бүлэг, хувиар, 2000, 2010 он.....	23
Хүснэгт 2.6	Шилжин суурьшсан өндөр настны тоо, насны бүлэг, хот, хөдөө, хувиар, 2000, 2010 он.....	24
Хүснэгт 2.7	Өндөр настны хүн ам зүйн үндсэн зарим үзүүлэлтүүд, 1989, 2000, 2010 он	24
Хүснэгт 2.8	Хүн ам зүйн ачаалал, 2000, 2010 он	25
Хүснэгт 3.1	Нийт хүн амын болон өндөр настны гэр бүлийн байдал, хүйс, хувиар, 2000, 2010 он.....	28
Хүснэгт 3.2	Өндөр настны гэр бүлийн байдал, нас, хүйс, хот, хөдөө, хувиар, 2010 он.....	29
Хүснэгт 3.3	Өндөр настны өрх, өрхөд тоологдсон хүний тоо, өрхийн хэлбэр, хот, хөдөө, хувиар, 2000, 2010 он	32
Хүснэгт 3.4	Байшинд амьдардаг, өндөр настай өрхийн тоо байшингийн төрөл, өмч, эзэмшлийн хэлбэр, хот, хөдөө, хувиар 2010 он.....	34
Хүснэгт-3.5	Байшинд амьдардаг өндөр настан тэргүүлэгчтэй өрхийн тоо, байшингийн төрөл, өмч, эзэмшлийн хэлбэр, хот, хөдөөгөөр, 2010 он	35
Хүснэгт- 3.6	Өндөр настан тэргүүлэгчтэй, байшинд амьдардаг өрхийн байшингийн төрөл, халаалтын эх үүсвэр, хувиар, 2010 он.....	36
Хүснэгт 3.7.	Байшинд амьдардаг өндөр настан тэргүүлэгчтэй өрхийн ундны усны хангамж, байшингийн төрөл, ундны усны эх үүсвэр, хот, хөдөө, хувиар, 2010 он	38
Хүснэгт 4.1	Нийт хүн ам, өндөр настны улсын харьяалал, үндэс угсаа, хүйс, дүнд эзлэх хувиар, 2000, 2010 он.....	42
Хүснэгт 4.2	Өндөр настны үндэс угсаа, нас, хүйс, хувиар, 2010 он	43
Хүснэгт 4.3	Өндөр настны шүтлэгийн байдал, насны бүлэг, шашны төрөл, хувиар, 2010 он.....	44
Хүснэгт 4.4	Өндөр настны бичиг үсгийн мэдлэг, боловсролын төвшин, хүйс, дүнд эзлэх хувиар, 1989, 2000, 2010 он	45
Хүснэгт 4.5	Өндөр настны бичиг үсгийн мэдлэг, боловсролын төвшин, нас, хүйс, хот, хөдөө, хувиар, 2010 он	46
Хүснэгт 4.6	Өндөр настны ажиллах хүчний оролцооны төвшин, хүйс, хот, хөдөө, хувиар, 2010 он.....	50
Хүснэгт 4.7	Өндөр настны ажил эрхлэлтийн байдал, насны бүлэг, хүйс, хот, хөдөө, хувиар, 2010 он.....	51
Хүснэгт 4.8	Ажил эрхэлдэг өндөр настан, насны бүлэг, хүйс, хот, хөдөө, хувиар 2010	54
Хүснэгт 4.9	Тэтгэвэр, нөхөн олговор авч байгаа өндөр настан, боловсролын байдал, хүйс, хот, хөдөө, хувиар, 2010 он.....	55
Хүснэгт 4.10	Ажил эрхэлж буй өндөр настны тоо, ажил мэргэжлийн ангилал, насны бүлэг, хүйс, хот, хөдөө, хувиар 2010 он.....	56
Хүснэгт 4.11.	Ажил эрхэлдэг өндөр настны тоо, эдийн засгийн үйл ажиллагааны салбар, хот, хөдөө, хувиар, 2010 он.....	59

Хүснэгт 4.12.	Ажил эрхэлдэг өндөр настны ажил эрхлэлтийн байдал (статус), насны бүлэг, хот, хөдөө, хувиар, 2010 он.....	61
Хүснэгт 4.13.	Хөгжлийн бэрхшээлтэй өндөр настны тоо, хөгжлийн бэрхшээлийн хэлбэр, хүйс, хувиар, 2010 он.....	62
Хүснэгт 4.15.	Хөгжлийн олдмол бэрхшээлтэй өндөр настны тоо, нас, хөгжлийн бэрхшээлийн хэлбэр, хүйс, хот, хөдөө, хувиар, 2010 он.....	64
Хүснэгт 4.16.	Хөгжлийн бэрхшээлтэй өндөр настны тоо, гэр бүлийн байдал, хувиар, 2010 он.....	66

ЗУРГИЙН ЖАГСААЛТ

Зураг 2.1	Хүн амын нас, хүйсийн суварга, 2000, 2010 он.....	19
Зураг 2.2	Нийт хүн амд 0-14, 60, түүнээс дээш насны хүн амын эзлэх хувийн жин.....	22
Зураг 2.3.	Өндөр настны хүйсийн харьцаа, насны бүлгээр, 2000, 2010 он.....	25
Зураг 3.1	Нийт өндөр настанд бэлбэсэн өндөр настны эзлэх хувь, нас, хүйсээр, 2000, 2010 он.....	28
Зураг 3.3	Өндөр настны өрх, өрхөд тооллогдсон хүний тоо, хот, хөдөө, хувиар, 2010 он.....	33
Зураг 3.4	Байшинд амьдардаг, өндөр настан тэргүүлэгчтэй өрхийн сууцны төрөл, хот, хөдөө, хувиар 2010 он.....	34
Зураг 3.5	Байшинд амьдардаг өндөр настан тэргүүлэгчтэй өрхийн сууцны халаалтын эх үүсвэр, хот, хөдөө, хувиар, 2010 он.....	37
Зураг 3.6	Байшинд амьдардаг өндөр настантай өрхийн цахилгааны эх үүсвэр, 2010 он.....	37
Зураг 3.7	Байшинд амьдардаг өрхийн ундны усны эх үүсвэр, хот, хөдөө, хувиар, 2010 он.....	39
Зураг 4.1	Өндөр настны хүйсийн харьцаа, үндэс угсаа, хувиар 2000, 2010 он.....	43
Зураг 4.2	Өндөр настны бичиг үсгийн мэдлэг, боловсролын төвшин, хүйс, хувиар, 2010 он.....	48
Зураг 4.3	Өндөр настны бичиг үсгийн мэдлэг, боловсролын төвшин, хот, хөдөө, дүнд эзлэх хувиар, 2010 он.....	49
Зураг 4.4	Нийт өндөр настанд ажил эрхэлж байгаа өндөр настны эзлэх хувь, нас, хүйсээр, 2010 он.....	54
Зураг 4.5	Ажил эрхэлдэг өндөр настны боловсролын төвшин, хот, хөдөө, хувиар, 2010 он.....	60
Зураг 4.6	Өндөр настны ажил эрхлэлтийн байдал, хүйсээр, 2010 он.....	62
Зураг 4.7	Хөгжлийн төрөлхийн бэрхшээлтэй өндөр настны хөгжлийн бэрхшээлийн хэлбэр, хүйс, хувиар, 2010 он.....	63

ХАВСРАЛТ ХҮСНЭГТИЙН ЖАГСААЛТ

Хүснэгт 2.1	Нийт хүн амд өндөр настны эзлэх хувь, аймаг, нийслэлээр, 1989 2000, 2010 он	76
Хүснэгт 2.2	Нийт хүн ам, өндөр настны тоо, нийт хүн амд өндөр настны эзлэх хувь, аймаг, нийслэл, хот, хөдөөгөөр, 2010 он	76
Хүснэгт 2.3	Өндөр настны тоо, аймаг, нийслэл, насны бүлгээр, 2010 он	77
Хүснэгт 2.4	Өндөр настны насны бүтэц, аймаг, нийслэл, хувиар, 2010 он	77
Хүснэгт 2.5	Хотын өндөр настны тоо, аймаг, нийслэл, насны бүлгээр, 2010 он	78
Хүснэгт 2.6	Хотын өндөр настны насны бүтэц, аймаг, нийслэл, хувиар, 2010 он	78
Хүснэгт 2.7	Хөдөөгийн өндөр настны тоо, аймаг, нийслэл, насны бүлгээр, 2010 он	79
Хүснэгт 2.8	Хөдөөгийн өндөр настны насны бүтэц, аймаг, нийслэл, хувиар, 2010 он	79
Хүснэгт 3.1	Өндөр настны гэр бүлийн байдал, аймаг, нийслэл, хүйс, дүнд эзлэх хувиар, 2000, 2010 он	80
Хүснэгт 3.2	Өндөр настан тэргүүлэгчтэй өрхийн тоо, аймаг, нийслэл, хүйсээр, 2000, 2010 он	82
Хүснэгт 3.3	Өндөр настан гишүүнтэй өрхийн тоо, аймаг, нийслэл, өрхийн хэлбэр, хувиар, 2000, 2010 он	83
Хүснэгт 3.4	Өндөр настан гишүүнтэй өрх, аймаг нийслэл, хот, хөдөө, өрхийн хэлбэр, хувиар, 2010 он	84
Хүснэгт 3.5	Өндөр настан тэргүүлэгчтэй байшинд амьдардаг өрхийн халаалтын байдал, аймаг нийслэл, хот хөдөөгөөр, хувиар, 2010 он	85
Хүснэгт 3.6	Өндөр настан өрхийн тэргүүлэгчтэй, байшинд амьдардаг өрхийн ундны усны хангамж, эх үүсвэр, аймаг нийслэл, хот хөдөө, хувиар, 2010 он	86
Хүснэгт 3.7	Өндөр настан тэргүүлэгчтэй өрхийн тоо, өрхийн хэлбэр, сууцны өмчийн	89
Хүснэгт 3.8	Өндөр настан гишүүнтэй, байшинд амьдардаг өрхийн халаалт, түлшний төрөл байшингийн төрөл, сууцны өмч, эзэмшлийн хэлбэр, хот, хөдөө, хувиар, 2010 он	90
Хүснэгт 3.9	Өндөр настан гишүүнтэй, байшинд амьдардаг өрхийн ус, цахилгааны хангамж, эх үүсвэр, байшингийн төрөл, сууцны өмч, эзэмшлийн хэлбэр, хот, хөдөөгөөр, 2010 он	93
Хүснэгт 3.10	Өндөр настан тэргүүлэгчтэй, өөрийн сууцгүй өрхийн тоо, аймаг нийслэл, хот хөдөө, сууцны өмчийн хэлбэр, өрхийн тэргүүний хүйсээр, хувиар	96
Хүснэгт 3.11	Өндөр настан тэргүүлэгчтэй, гэрт амьдардаг өрхийн сууцны нөхцөл, аймаг нийслэл, хот хөдөө, хувиар, 2010 он	97
Хүснэгт 3.12	Өндөр настан тэргүүлэгчтэй, гэрт амьдардаг, ердийн галлагаатай, өрхийн тоо ахуйн нөхцлийн зарим үзүүлэлт, аймаг нийслэл, хот хөдөөгөөр, 2010 он	100

Хүснэгт 3.13. Өндөр настан тэргүүлэгчтэй, гэрт амьдардаг, ердийн галлагаатай өрхийн тоо, ахуйн нөхцлийн зарим үзүүлэлт, аймаг нийслэл, хот хөдөө,	
хувиар 2010 он	101
Хүснэгт 4.1 Өндөр настны тоо, үндэс, угсаа, насны бүлэг, хүйсээр, 2010 он	102
Хүснэгт 4.2 Өндөр настны шүтлэгийн байдал, насны бүлэг, шашны төрөл, хот, хөдөөгөөр, 2010 он	103
Хүснэгт 4.3. Өндөр настны боловсрол, бичиг үсгийн мэдлэг, хот хөдөө, аймаг, нийслэлээр, 2010 он	104
Хүснэгт 4.4. Өндөр настан хүн амын тоо, боловсролын төвшин, бичиг үсгийн мэдлэг, насны бүлэг, хүйс, хот, хөдөөгөөр 2010 он	107
Хүснэгт 4.5. Өндөр настны эдийн засгийн идэвх, аймаг, нийслэл, хүйсээр, 2010 он	109
Хүснэгт 4.6 Ажил эрхэлдэг өндөр настан, насны бүлэг, хүйс, хот, хөдөө,	
хувиар, 2010 он	112
Хүснэгт 4.7. Тэтгвэр авдаг хүн амын тоо, хүйс, боловсролын түвшин, бичиг үсгийн мэдлэгээр, 2010 он	112
Хүснэгт 4.8. Ажил эрхэлдэг өндөр настны тоо, эдийн засгийн үйл ажиллагааны салбарын ангилал, насны бүлэг, хүйс, байршлаар, 2010 он	113
Хүснэгт 4.9 Ажил эрхэлдэг өндөр настны боловсролын төвшин, хот, хөдөө, хувиар,	
2010 он	114
Хүснэгт 4.10 Ажил эрхэлдэг өндөр настан, ажил мэргэжлийн ангилал, хүйс, хот хөдөөгөөр, 2010 он	114
Хүснэгт 4.11. Өндөр настны ажил эрхлэлтийн байдал, насны бүлэг, хот, хөдөөгөөр,	
2010 он	115
Хүснэгт 4.12. Хөгжлийн олдмол бэрхшээлтэй суурин хүн амын тоо, хөгжлийн бэрхшээлийн хэлбэр, хүйс, хот, хөдөөгөөр, 2010 он	115

ӨМНӨХ ҮГ

Улсын Их Хурлаас баталсан Төрөөс хүн амын талаар баримтлах бодлогод “Ахмадууд ажил, амьдралын баялаг туршлага, үндэсний уламжлалаа залуу үеийнхэнд өвлүүлэх, улс орныхоо хөгжилд хувь нэмрээ оруулах, идэвхтэй амьдрах үүсэл санаачлагыг дэмжих, ахмад үеийнхний хөдөлмөр гавьяа зүтгэлийн үнэлгээг оновчтой болгох бодлого баримтлана”¹ дэвшүүлсэн олон зорилтуудыг хэрэгжүүлэх, хэрэгжилтийг хянах, улмаар тэдгээрийг цаашид боловсронгуй болгон сайжруулахад “Өндөр настан” сэдэвчилсэн судалгаанд тусгагдсан мэдээлэл чухал ач холбогдолтой.

Өндөр настны нийгмийн асуудал, ахуй нөхцөл, аж байдлыг сайжруулах, тэдний эрүүл мэнд, асрамж, сувилгаа, амралтын онцгой нөхцлийг бүрдүүлэх, ажил эрхлэлтийг дэмжих талаар төр засаг, олон нийт, төрийн бус байгууллагын бодлого боловсруулагчид, эрдэмтэн судлаачдад, өндөр настны тоо, нас, хүйсийн бүтэц, байршил, боловсрол, бичиг үсгийн мэдлэг, ажил эрхлэлт,

өндөр настны өрх, гэр бүлийн байдал, сууцны нөхцөл, аж байдлын талаарх дэлгэрэнгүй мэдээллийг энэхүү сэдэвчилсэн судалгаанд тусгасан нь чухал ач холбогдолтой болсон.

Өндөр настны мэргэжлийн ур чадвар, оюуны чадавх, амьдралын туршлагыг зохистой ашиглан нийгэм, хамт олон, өрх, гэр бүлийн дотор шийдвэр гаргах үйл ажиллагаа, ахмад болон залуу үеийн хоорондын хамтын ажиллагаанд сэдэвчилсэн судалгааны мэдээлэл, санал, дүгнэлт, зөвлөмжүүд чухал ач холбогдолтой болно гэдэгт найдаж байна.

Энэхүү сэдэвчилсэн судалгаа нь Хүн ам, орон сууцны 2010 оны улсын тооллогын дүнгээр гарсан өндөр настанд хамаарах дэлгэрэнгүй мэдээллийг өмнөх тооллогуудын дүнтэй зэрэгцүүлэхийн хамт тэдний хөгжлийн бэрхшээлийн байдал өндөр болон интернет, гар утас хэрэглээний талаарх шинэ мэдээллийг оруулснаар онцлог юм.

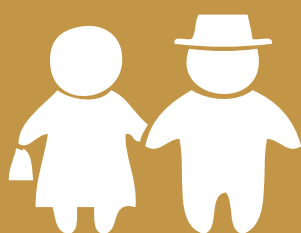
**ҮНДЭСНИЙ СТАТИСТИКИЙН ХОРООНЫ ДАРГА,
ХҮН АМ, ОРОН СУУЦНЫ 2010 ОНЫ ТООЛЛОГЫН
УЛСЫН КОМИССЫН ОРЛОГЧ ДАРГА**

 С.МЭНДСАЙХАН

¹ Монгол Улсын төрөөс хүн амын хөгжлийн талаар баримтлах бодлого УБ 2004 он

НЭГДҮГЭЭР БҮЛЭГ

СУДАЛГААНЫ ЗОРИЛГО, БҮТЭЦ, ОЙЛГОЛТ,
ТОДОРХОЙЛОЛТ

1.1 СУДАЛГААНЫ ЗОРИЛГО

Монгол улсын өндөр настны хүн ам зүй, эдийн засгийн идэвх, нийгэм, эдийн засгийн байдал, орон сууцны нөхцөлд сүүлийн 10-20 жилд гарсан өөрчлөлт, нөлөөлсөн нийгэм, эдийн засгийн хүчин зүйлийг улс, аймаг, нийслэлийн хэмжээнд тодорхойлоход энэхүү судалгааны гол зорилго оршино. Энэ үндсэн дээр өндөр настны талаар төрөөс баримтлах бодлого, хөтөлбөрийн хэрэгжилтэд үнэлгээ өгөх, цаашид баримтлах бодлогын чанартай санал, зөвлөмж боловсруулахад судалгааны бас нэг зорилго оршино.

Монгол улсын өндөр настны таатай орчинд амьдрах, урт наслах, нийгмийн халамж, үйлчилгээнд хүндрэлгүй хамруулах, ажил эрхлэлтийг дэмжихэд чиглэсэн бодлогыг боловсруулах үндэслэл, мэдээллийн найдвартай эх үүсвэр бэлтгэхэд зориулж ХАОС-ны 2010 оны улсын тооллогын дүнд үндэслэн өндөр настны нийгэм, эдийн засгийн байдлыг илэрхийлсэн нас, хүйсийн бүтэц, гэр бүл, сууцны нөхцөл, ажил эрхлэлт болон боловсролын байдлын талаарх үзүүлэлтийг аль болох өргөн хүрээнд хамруулахыг зорив.

Өндөр настанд “Нийгмийн даатгалын сангаас олгох тэтгэвэр, тэтгэмжийн тухай” Монгол Улсын хуулийн 4 дүгээр зүйлийн 1 дэхь хэсэг болон олон улсын нийтлэг жишгийг харгалзан 65, түүнээс дээш настай хүнийг хамруулах шаардлагатай ч өмнөх тооллогын үр дүнг жиших, боломжийг алдахгүйн тулд энэхүү тайланд 60, түүнээс дээш насны хүн амыг хамруулав.

Сэдэвчилсэн судалгааны хүрээнд ХАОС-ны 2010 оны тооллогын мэдээлэлд дэлгэрэнгүй шинжилгээ хийж, өмнөх оны тооллогын холбогдох үзүүлэлттэй харьцуулах, өсөлт, бүтцийг тодорхойлох, тухайн үеийн нийгэм, эдийн засгийн бодлого, тэдгээрийн хэрэгжилт, өнөөгийн өндөр настны нийгэм эдийн засгийн байдлыг үндсэн 30 гаруй үзүүлэлтээр тодорхойлов. Мөн өндөр настны талаар төр, засгаас явуулсан бодлогын үр дүн, ялангуяа эрүүл мэнд, нийгмийн хамгаалал, ахуйн нөхцлийг сайжруулах, урт удаан наслах боломж, нөхцлийг бүрдүүлэхэд зориулсан санал, зөвлөмжийг судалгаанд тусгав.

1.2 ОЙЛГОЛТ, ТОДОРХОЙЛОЛТ

Өндөр настны сэдэвчилсэн судалгаанд Хүн ам, орон сууцны 2010 оны тооллогод ашигласан дараах үндсэн үзүүлэлтийн нийтлэг ойлголт, тодорхойлолтыг хэрэглэсэн болно.

ХҮН АМ, ОРОН СУУЦНЫ 2010 ОНЫ УЛСАН ТООЛЛОГОД ХЭРЭГЛЭСЭН ЗАРИМ ОЙЛГОЛТ, ТОДОРХОЙЛОЛТ

№	Ойлголт	Тодорхойлолт
ӨРХ, ХҮН АМ		
1.	Өрх	Нэг орон байранд хамт амьдардаг, нэгдмэл төсөвтэй, хүнс, амьдралын наад захын бусад хэрэгцээгээ хамтран хангадаг хэсэг бүлэг хүмүүсийг өрх гэнэ. Өрхийн гишүүд нь хоорондоо гэр бүл, ураг төрөл болон хамаатан садны холбоотой хүмүүс, зарим гишүүд нь огт хамааралгүй байж болно.
2.	Үндсэн өрх	“Үндсэн өрх” гэж сууцны төрөл, хэлбэрээс үл хамааран тухайн сууцыг өмчлөгч өрх, сууц эзэмших эрхийн бичиг /ордер/, орон сууц хөлслөх гэрээний үндсэн дээр эзэмшиж байгаа өрх, өмчлөгч нь өөр этгээд боловч уг сууцанд хамгийн удаан хугацаагаар амьдарч байгаа өрхийг хэлнэ.
3.	Хамт суудаг өрх	Тухайн өрхийн өөрийн сууц биш, тухайн сууц эзэмшигчтэй хамт суудаг өрхийг хамруулна.
4.	Өрхийн тэргүүлэгч	Ам бүлийн гишүүд хэнийгээ өрхийн тэргүүлэгч гэхийг сайн дураар шийдвэрлэнэ. Өрхийн тэргүүлэгч нь өрхдөө байнга оршин суугч, 16-аас дээш настай, өрхийн орлогод голлох хувь нэмэр оруулдаг, өрхийн аливаа асуудлыг шийдвэрлэхэд голлох үүрэгтэй оролцдог ам бүлийн аль нэг гишүүн юм.
5.	Өрхийн ам бүлийн гишүүд	Ураг төрлийн болон гэр бүлийн холбоотой нэг орон байранд хамт амьдардаг, нэгдмэл төсөвтэй, хүнс, амьдралын наад захын бусад хэрэгцээгээ хамтран хангадаг нэг буюу хэсэг хүмүүсийг тухайн өрхийн ам бүлийн гишүүн гэж үзнэ. Гэхдээ тооллогын үед тухайн өрх айлд гишүүдээс нь гадна өрхийн ам бүлд хамаарахгүй садан төрөл, бусад хүмүүс амьдарч болно.
ХӨГЖЛИЙН БЭРХШЭЭЛ, ТҮҮНИЙ ХЭЛБЭРҮҮД		
6.	Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүн	Бие махбодь, оюун санаа, сэтгэл мэдрэл, мэдрэхүйн согогийн улмаас бусдын адил нийгмийн харилцаанд оролцох чадвар нь бүрэн болон 12 сараас дээш хугацаагаар хязгаарлагдсан хүнийг хөгжлийн бэрхшээлтэй хүн гэнэ.
7.	Төрөлхийн	Удамшлын эмгэг, согог, жирэмсний болон төрөх үеийн хүндрэлээс шалтгаалан бие махбодь, оюун санаа, сэтгэл мэдрэл, мэдрэхүйн согогтой болж, бусдын адил нийгмийн харилцаанд оролцох чадвар нь хязгаарлагдсан.
8.	Олдмол	Ахуйн болон үйлдвэрлэлийн осол, гэмтэл, ердийн болон мэргэжлээс шалтгаалах өвчний улмаас бие махбодь, оюун санаа, сэтгэл мэдрэл, мэдрэхүйн согогтой болж, бусдын адил нийгмийн харилцаанд оролцох чадвар нь хязгаарлагдсан.
9.	Харааны	Харааны эрхтний гэмтэл, согог, өвчин эмгэгийн улмаас хүний “харах” хэвийн үйл ажиллагааны чадвар алдагдсан буюу хязгаарлагдсан.
10.	Сонсголын	Сонсголын болон хэл, ярианы эрхтний гэмтэл согог, өвчин эмгэгийн улмаас хүний “сонсох” хэвийн үйл ажиллагааны чадвар алдагдсан буюу хязгаарлагдсан.

11. Хэл ярианы	Хэл, ярианы эрхтний гэмтэл, согог, өвчин эмгэгийн улмаас хүний “ярих” хэвийн үйл ажиллагааны чадвар алдагдсан буюу хязгаарлагдсан.
12. Хөдөлгөөний	Биеийнхээ тодорхой хэсгийг хөдөлгөх чадваргүйн улмаас хүний амьдралын өдөр тутмын хэвийн үйл ажиллагааг гүйцэтгэх чадвар алдагдсан буюу хязгаарлагдсан.
13. Сэтгэцийн	Сэтгэцийн эмгэг нь бодох сэтгэх, мэдрэх, ухамсарлахуйн болон зан төлвийн өөрчлөлтөөр илрэх бөгөөд үүнийхээ улмаас хүний нийгэмд биеэ авч явах байдал нь өөрчлөгдсөн, гадаад (төрөх үеийн хүндрэлүүдийн үлдэцийн улмаас 0-3 насанд тэнэгрэх) болон дотоод (хромосомын өөрчлөлт, бодисын солилцооны дутмагшил гэх мэт) шалтгааны улмаас ойлгох, сэтгэх, мэдрэх үйл ажиллагаа нь хязгаарлагдсан.

СУУРЬШИЛ

14. Байнга суудаг	Тооллогын товын байдлаар тухайн засаг захиргааны нэгжид 6 сар (183 хоног)-аас дээш хугацаагаар оршин суугаа хүн
15. Түр эзгүй	Тооллогын товоос өмнө үндсэн засаг захиргааныхаа нэгжээс гадагш 6 сар (183 хоног) хүрэхгүй хугацаагаар явсан хүн
16. Түр суугаа	Тооллогын товоос өмнө өөр засаг захиргааны нэгжээс ирж, тухайн засаг захиргааны нэгжид 6 сар (183 хоног)-аас доош хугацаагаар сууж байгаа хүн

БОЛОВСРОЛ

17. Боловсролгүй	ЕБС-ийн 3 дугаар ангийг (1975-1996 он хүртэл), 4 дүгээр ангийг (1975 он хүртэл, 1997-2004 он дуустал), 5 дугаар ангийг (2005 оноос хойш) төгсөөгүй бол Боловсролгүй хүн гэнэ. Мөн 2010 онд ЕБС-ын 1-5 дугаар ангид сурч байгаа, сурч байгаад сургуулиа орхисон хүмүүсийг Боловсролгүй гэж үзнэ.
18. Бага боловсрол	ЕБС-ийн 3 дугаар ангийг (1975-1996 он хүртэл), 4 дүгээр ангийг (1975 он хүртэл, 1997-2004 он дуустал), 5 дугаар ангийг (2005 оноос хойш) төгссөн, мөн албан бус боловсролын дүйцсэн хөтөлбөрийн сургалтад хамрагдаж төгссөн хүн
19. Бүрэн бус дунд (суурь) боловсрол	ЕБС-ийн 7 дугаар ангийг (1975 он хүртэл) 8 дугаар ангийг (1975-2004 оныг дуустал) 9 дүгээр ангийг (2005 он ба түүнээс хойш) өдөр, орой эчнээгээр төгссөн, суурь боловсролын дүйцсэн хөтөлбөрийн сургалтад хамрагдаж төгссөн, суурь боловсролын гэрчилгээтэй хүн
20. Бүрэн дунд боловсрол	ЕБС-ийн 10-р ангийг (2006 он дуустал), 11 дүгээр ангийг (2006 он ба түүнээс хойш) өдөр, орой эчнээгээр төгссөн, мөн албан бус боловсролын дүйцсэн хөтөлбөрийн сургалтад хамрагдаж төгссөн, бүрэн дунд боловсролын аттестат ба үнэмлэхтэй хүн
21. Техникийн болон мэргэжлийн боловсрол	МСҮТ (хуучнаар ТМС) төгссөн, мэргэжлийн үнэмлэхтэй хүн
22. Тусгай мэргэжлийн дунд боловсрол	Гадаад, дотоодын тусгай мэргэжлийн дунд сургууль (хуучнаар техникум), түүнтэй адилтгах сургууль төгссөн, үнэмлэх, дипломтой хүн
23. Дээд боловсрол	Гадаад, дотоодын их, дээд сургууль, коллежийг өдөр, орой, эчнээгээр төгссөн, дипломын дээд, бакалавр, магистр, докторын зэргийн диплом болон түүнтэй адилтгах боловсролын баримт бичиг бүхий хүмүүсийг Дээд боловсролтой гэж үзнэ. Түүнчлэн Улсын багшийн их сургуулийг 1964 оноос өмнө 3 жилээр, Намын дээд сургуулийг 1966 оноос өмнө, Намын дээд сургуулийн дэргэдэх 2 жилийн курс, Марксизм-Ленинизмийн оройн дээд сургууль, Дорно дахины хөдөлмөрчдийн их сургууль (КУТВ) төгссөн хүмүүсийг мөн энэ ангилалд хамааруулна.

24. Бичиг үсэг мэддэг	Аль нэг хэлээр (бичгийн төрөл, хэлбэрээс үл хамааран) өдөр тутмын амьдралын тухай хамгийн энгийн богино өгүүлбэрийг уншиж, ойлгож, бичиж чаддаг, энэ чадвар нь тодорхой хугацаа өнгөрсөн ч хэвээр хадгалагдаж үлдсэн хүнийг Бичиг үсэг мэддэг гэж үзнэ.
25. Бичиг үсэг мэддэггүй	Аль нэг хэлээр (бичгийн төрөл, хэлбэрээс үл хамааран) хамгийн энгийн богино өгүүлбэрийг уншиж, ойлгож, бичиж чаддаггүй, түүнчлэн унших, бичих чадвараа тодорхой хугацааны дараа алдсан хүнийг Бичиг үсэг мэддэггүй гэж үзнэ.

ГЭРЛЭЛТ, ГЭР БҮЛ

26. Огт гэрлээгүй	Арван тав ба түүнээс дээш настай, огт гэрлэж байгаагүй хүн
27. Батлуулсан	Гэрлэлтээ иргэний гэр бүлийн байгууллагад бүртгүүлсэн, гэрлэлтийн баталгаатай хүн
28. Батлуулаагүй	Хэдийгээр гэр бүл болж хамтран амьдарч байгаа боловч (хугацаа харгалзахгүйгээр) иргэний гэр бүлийн байгууллагад бүртгүүлж, гэр бүлээ албан ёсоор батлуулаагүй хүн
29. Цуцалсан	Гэр бүлээ хуулийн дагуу цуцалснаас хойш дахин гэрлэж, хамт амьдраагүй хүнийг хугацааг харгалзахгүйгээр Цуцалсан гэж үзнэ.
30. Тусгаарласан	Гэр бүлээ албан ёсоор цуцлуулаагүй боловч тусдаа амьдарч байгаа, дахин гэрлэж, хамт амьдраагүй хүнийг хугацаа харгалзахгүйгээр Тусгаарласан гэж үзнэ.
31. Бэлбэсэн	Эхнэр, нөхрийн аль нэг нь нас барснаас хойших хугацааг харгалзахгүйгээр дахин гэрлэж, хамт амьдраагүй хүнийг Бэлбэсэн гэж үзнэ.

АЖИЛ ЭРХЛЭЛТ

32. Ажил эрхэлдэг хүн	Тооллогын товын үед тогтмол ажил эрхэлж байгаа, эсвэл тогтмол ажил эрхэлдэггүй боловч товын өмнөх 7 хоногт ядаж нэг өдөр цалинтай ажил эрхэлсэн хүн
33. Ажилгүй хүн	Хөдөлмөр халамж, үйлчилгээний хэлтэст бүртгүүлсэн эсвэл бүртгүүлээгүй, товын өмнөх 7 хоногт ажил эрхлээгүй, ажил идэвхтэй хайж байгаа хүн

МОНГОЛ УЛСЫН ҮНДЭСНИЙ АЖИЛ, МЭРГЭЖЛИЙН АНГИЛАЛ БА ТОДОРХОЙЛОЛТ' ЭДИЙН ЗАСГИЙН БҮХ ТӨРЛИЙН ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ САЛБАРЫН АНГИЛЛЫН ТОДОРХОЙЛОЛТ'

ОРОН СУУЦ

34. Орон сууцны байшин	Бүхэлдээ буюу ихэнх хэсэг нь сууцны зориулалттай, тоолох үед бүхлээрээ хүн амьдрахаас өөр зорилгоор ашиглагдаагүй байгаа суурин барилгын доторх сууцыг хэлнэ. Энэ нь айл, өрх амьдрахаар баригдсан, өрх тус бүрт зориулагдсан тусдаа нэг буюу хэд хэдэн өрөө тасалгаа, бүрэн тоноглол төхөөрөмж, дэд бүтэц бүхий өрөөнүүдтэй байна.
35. Бие даасан тохилог сууц	Бие даасан тохилог сууц (хаус) нь нэг өрх амьдрах зориулалттай, төвлөрсөн инженерийн шугам сүлжээний системд холбогдсон эсвэл инженерийн шугам сүлжээний системийн холболт болон оролт нь бие даасан, дулаан агааржуулалтын систем, усан хангамж, бохирын шугам, цахилгаан хангамж ба холбооны шугам сүлжээтэй, дотроо боловсон бие засах газартай байна.

36. Сууцны тусдаа байшин	Гэр хорооллын хашаанд нэг ба түүнээс олон өрөөтэй, дэд бүтцийн (гал тогоо, онгоц, шүршүүр, халаалтын усан систем, усан хангамж, дотроо бие засах газар зэрэг) хангамжууд бүхэлдээ болон аль нэг нь байхгүй сууц орно.
37. Оюутан сурагчдын нийтийн байр	Бүх шатны сургуулиудийн оюутан, сурагчдын хамтран амьдрахад зориулагдсан байр
38. Ажиллагчдын нийтийн байр	Аж ахуйн нэгж, байгууллагын ажиллагчид нийтээр амьдрахад зориулсан байр
39. Нийтийн зориулалтын бусад байр	Амралтын газар, рашаан сувилал, эмнэлэг, асрамжийн газар, шорон, цэргийн хуаран зэрэг хүмүүс бөөнөөрөө буюу хэсэг бүлгээрээ суух нийтийн байр
40. Өрөөний тоо	Нийт өрөөний тоонд унтлагын өрөө, амрах болон ажлын өрөө орно.
41. Сууцны талбай (кв.метр)	Сууцны талбайн хэмжээ нь хүн амьдрах талбай /амралтын, унтлагын, хүүхдийн, ажлын болон хооллох өрөө/ туслах өрөө, тасалгаа /гал тогооны, угаалгын, бие засах өрөө, хонгил, ханын шүүгээ, агуулах/-ны талбайн нийлбэр

1.3 СУДАЛГААНЫ БҮТЭЦ, АГУУЛГА

Сэдэвчилсэн судалгаа үндсэн дөрвөн бүлэг, дүгнэлт, зөвлөмж, хавсралтаас бүрдэнэ.

Нэгдүгээр бүлэгт судалгааны зорилго, үзүүлэлтийн ойлголт, тодорхойлолт, агуулга, бүтцийг тусгав.

Хоёдугаар бүлэгт өндөр настны тоо, өсөлт, бүтэц бүрэлдэхүүний ерөнхий дүр зураг, насжилтын индекс, хүн ам зүйн ачаалал зэргийг хамруулав.

Гуравдугаар бүлэгт өндөр настны гэр бүлийн байдал, өрхийн шинж, сууцны төрөл, нөхцөл, цахилгаан, ундны усны хангамж, дулаан, түлшний хэрэглээ, төрөл, цахилгаан эрчим хүчний эх үүсвэр зэрэг ахуйн нөхцөл байдлын үзүүлэлтийг тусгав.

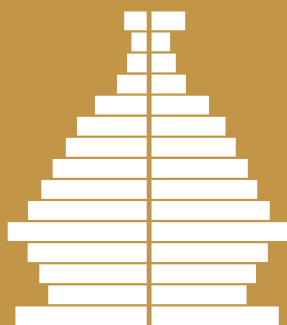
Дөрөвдүгээр бүлэгт өндөр настны нийгэм, эдийн засгийн байдал, үндэс угсаа, бичиг үсгийн мэдлэг, боловсролын төвшин, эдийн засгийн идэвх, ажил эрхлэлт, мэргэжил, боловсролын чадавх, түүнийг хэрхэн ашиглаж байгаа байдал, эрүүл мэнд, хөгжлийн бэрхшээлтэй өндөр настан, үүрэн телефон болон интернетийн хэрэглээний ерөнхий дүр зургийг гарган харуулав.

Судалгааны төгсгөлд дүгнэлт, бодлогын зөвлөмжийг оруулав. Мөн өндөр настан судалгааны голлох үзүүлэлтийг хэрэглэгчдэд зориулан аймаг, нийслэл, хот, хөдөөгөөр боловсруулж хавсаргав.

1 ҮСХ, Эдийн засгийн бүх төрлийн үйл ажиллагааны салбарын ангилал. УБ, 2011 он

ХОЁРДУГААР БҮЛЭГ

ӨНДӨР НАСТНЫ ТОО, ӨСӨЛТ, НАС,
ХҮЙСИЙН БҮТЭЦ

2.1 ӨНДӨР НАСТНЫ ТОО, ӨСӨЛТ, НАС, ХҮЙСИЙН БҮТЭЦ

Монгол Улсын хөгжлийн түүхэн хандлагатай уялдаатайгаар хүн амын өсөлт, өндөр настны тоо, насны бүтэц өөрчлөгдсөөр ирэв. Өндөр настны тоо, бүтцийн өөрчлөлтөд нөлөөлсөн хүчин зүйлсийг тодруулахын тулд 1950 он, түүнээс өмнөх үеийн хүн амын төрөлт, өсөлтөд нөлөөлсөн зарим онцлог хүчин зүйлстэй холбон үзэх шаардлага гарч байна.

ХҮСНЭГТ 2.1 ӨНДӨР НАСТНЫ ТОО, ЖИЛИЙН ДУНДАЖ ӨСӨЛТ, 1956-2010 ОН

Он	Хүн ам - бүгд	Үүнээс: Өндөр настны тоо			Нийт хүн амд өндөр настны эзлэх хувь	Жилийн дундаж өсөлт, хувиар	
		60-64	65+	Бүгд		Өндөр настны	Бүх хүн амын
1956	845 481	32 419	52 743	85 162	10.1		
1963	1017 158	35 810	63 988	99 798	9.8	2.29	2.60
1969	1197 595	37 310	71 942	109 252	9.1	1.52	2.76
1979	1595 006	36 659	79 082	115 741	7.3	0.58	2.91
1989	2043 954	36 235	82 628	118 863	5.8	0.27	2.51
2000	2373 493	42 292	82 003	124 295	5.2	0.41	1.40
2010	2754 685	49 453	101 706	151 159	5.5	1.79	1.46

Хүн амын тооны өөрчлөлт нь төрөлт, нас баралт, шилжих хөдөлгөөнөөр тодорхойлогддог. Тооллого хоорондын хүн амын өсөлт нь тухайн үеийн улс төр, нийгэм, хүн ам зүйн хөгжлөөс ихээхэн хамааралтай. 2000-2010 оны хоорондох хугацаанд Монгол Улсын хүн ам 16.1 хувиар өсч, жилийн дундаж өсөлт нь 1.5 хувь байв. Харин өндөр настны тоо 22 хувиар өсч жилийн дундаж өсөлт 1.8 хувь байна. Өсөлтийн энэ төвшин 1989-2000 оны өсөлтөөс 1.4 пунктээр, нийт хүн амын жилийн дундаж өсөлтөөс 0.2 пунктээр өндөр байна. Өндөр настны тоо ингэж өссөн тус улсын хүн амын төрөлт огцом өссөн 1950-иад оны дунд үед шинээр мэндэлсэн иргэд ахмад үеийнхний эгнээд орж байгаатай холбоотой. Хүн амын тоо 1950-иад оны дунд үеэс хурдтай нэмэгдэж, 1989 он хүртэл жилд дунджаар 2.5-аас илүү хувиар өсч байв. Энэ нь ард түмний аж байдал, хүн амын эрүүл мэндийн төвшин дээшилж, төрөлт нэмэгдэхийн зэрэгцээ нас баралт буурч, гадаад шилжих хөдөлгөөн бараг байхгүй байсантай холбоотой байна.

Сүүлчийн гурван 10 жил дараалан нийт хүн амын 5 орчим хувийг өндөр настан эзэлж байна. Нийт хүн амд өндөр настны эзлэх хувь 1956-2000 онд буурч байсан нь төр засгаас хүн амаа өсгөх талаар хэрэгжүүлсэн бодлогын үр дүнд хүүхэд, залуучуудын тоо эрс нэмэгдэж байсантай холбоотой юм. Өндөр настны тоо 1956-1963 онд 14.6 мянган хүнээр буюу 17.2 хувиар өссөн. Харин 2000-2010 онд 26.9 мянган хүнээр буюу 21.6 хувиар өссөн нь 1956-1963 оныхоос 12 мянган хүнээр нэмэгдсэн байна. Хот, суурин газарт амьдарч байгаа өндөр настны тоо өмнөх 10 жилийнхээс 15.6 пунктээр нэмэгдсэн нь сүүлчийн 10 жилд хүн амын хот руу чиглэсэн шилжих хөдөлгөөнтэй холбоотой.

Сүүлчийн 30 гаруй жилд өндөр настны тоо 35.4 мянган хүнээр өссөний 8.8 хувь нь 1979-1989 онд, 15.3 хувь нь 1989-2000 онд, харин 3/4 хувийг сүүлчийн 10 жилийн өсөлт эзэлж байна.

ХҮСНЭГТ 2.2 ӨНДӨР НАСТНЫ ТОО, ӨСӨЛТ, НАСНЫ БҮЛЭГ, ХУВИАР, 1989, 2000, 2010 ОН

Насны бүлэг	Өндөр настны тоо			Хүн амын тооны өсөлт			
				хувиар		тоогоор	
	1989	2000	2010	2000/ 1989	2010/ 2000	2000-1989	2010-2000
60-64	36 233	42 292	49 453	116.7	116.9	6 059	7 161
65-69	31 488	35 415	38 232	112.5	108	3 927	2 817
70-74	22 476	20 239	29 332	90.0	144.9	-2 237	9 093
75-79	16 166	14 843	18 617	91.8	125.4	-1 323	3 774
80+	12 498	11 506	15 525	92.1	134.9	- 992	4 019
Дүн	118 863	124 295	151 159	104.6	121.6	5 432	26 864

Сүүлчийн 30-аад жилийн байдлаар өндөр насны тооны өсөлтийг насны бүлгээр үзэхэд 1989-2000 онд 70-аас дээш насныхны тоо буурсан бол сүүлчийн 10 гаруй жилд өндөр настны тоо насны бүх бүлэгт 8.0-44.9 хувиар өссөн байна.

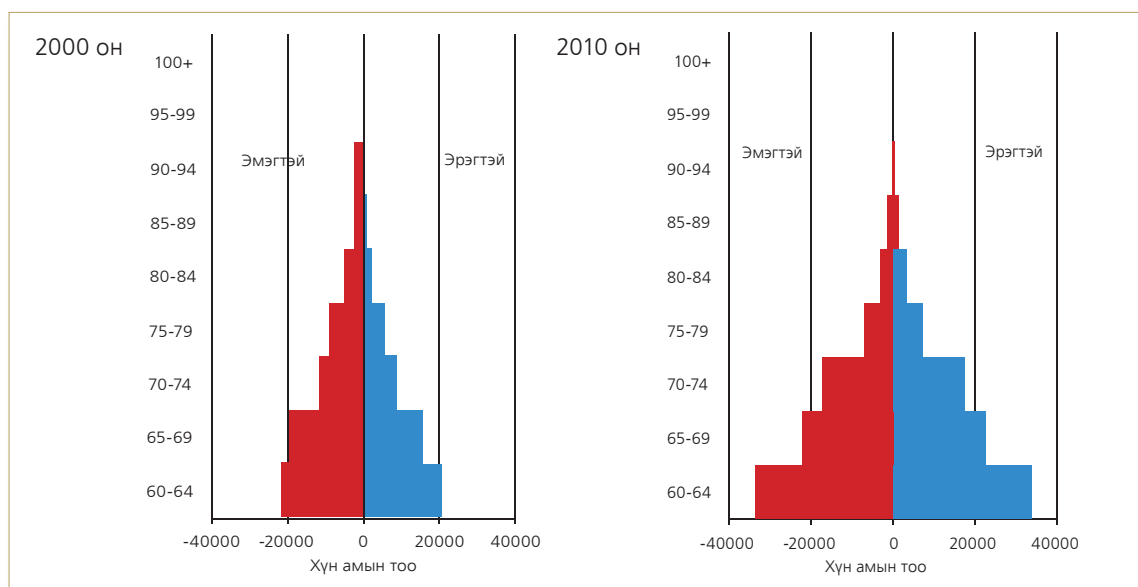
Манай улсын нийт хүн амын хүйсийн харьцаа (100 эмэгтэйд ногдох эрэгтэй) 2000 оны тооллогын төвшинд хэвээр хадгалагдаж байна. Тус улсад хүйсийн харьцаа 1979 оноос хойш бага зэрэг буурч байгаа нь эмэгтэйчүүдийн дундаж наслалт эрэгтэйчүүдийнхээс илүү байдагтай холбоотой.

Хүйсийн харьцаа насны бүлэг ахих тутам мэдэгдэхүйцээр буурч байгаа нь зүй ёсны үзэгдэл. Дэлхийн хүн ам зүйн олон жилийн судалгаанаас үзэхэд төрөх үеийн хүйсийн харьцаа дунджаар 104-106 хооронд байдаг. Монгол Улсад төрсөн хүүхдийн хүйсийн харьцаа сүүлийн 5 жилд 103-104 байсан байна.

Өндөр настны хүйсийн харьцаа насны бүлэг ахих тутам буурч байгаа нь эмэгтэйчүүд харьцангуй урт насалж байгаатай холбоотой. Үүнийг ахимаг насны бүлэгт, тухайлбал, 70, түүнээс дээш насанд хүйсийн харьцаа 64, 66 болж огцом буурч байгаагаас харж болно. Хүн амын тооны өөрчлөлт нь төрөлт, нас баралт мөн хүн амын шилжих хөдөлгөөнөөс хамааралтай байдаг.

Тухайн улсын хүн амын нас, хүйсийн бүтцийг хүн амын нас, хүйсийн суваргаар тодорхой харуулдаг.

ЗУРАГ 2.1 ХҮН АМЫН НАС, ХҮЙСИЙН СУВАРГА, 2000, 2010 ОН

Хүн ам, орон сууцны сүүлчийн хоёр тооллогын дүнгээр 60, түүнээс дээш насны хүн амын нас, хүйсийн суваргыг зэрэгцүүлвэл нэлээд ялгаатай байна. Тухайлбал, 2000 оны байдлаар 60, түүнээс дээш настай хүн амын тоо 2010 оныхоос бага байгаа нь 50-иад жилийн өмнөх хүн амын төрөлт бага, нас баралт, үүний дотор нялхсын эндэгдэл өндөр байсантай холбоотой. Харин 2010 оны тооллогын дүнгээр хүн амын нас, хүйсийн суваргын хүрээ өмнөхөөс нэлээд өргөссөн байгаа нь 1955 оноос төрөөс хүн амын эрүүл мэндийг сайжруулах талаар авч хэрэгжүүлсэн бодлогын дүнд хүн амын төрөлт нэмэгдсэнийг харуулж байна. Нийт хүн амын дунд өндөр настны эзлэх хувь бага байгаагаас суваргын оройн хэсэг буюу 85, түүнээс дээш насныхан зурагт бараг тэмдэглэгдэхгүй ялангуяа эрэгтэйчүүд цөөн байна.

ХҮСНЭГТ 2.3 ӨНДӨР НАСТНЫ ТОО, НИЙТ ХҮН АМД ЭЗЛЭХ ХУВЬ, НАСНЫ БҮЛЭГ, ХҮЙС, ХОТ, ХӨДӨӨГӨӨР, 2000, 2010 ОН

Насны бүлэг	Өндөр настны тоо					
	2000			2010		
	Эрэгтэй	Эмэгтэй	Бүгд	Эрэгтэй	Эмэгтэй	Бүгд
БҮГД						
60-64	20 778	21 514	42 292	22 106	27 347	49 453
65-69	15 982	19 433	35 415	17 262	20 970	38 232
70-74	8 766	11 473	20 239	13 081	16 251	29 332
75-79	5 832	9 011	14 843	7 252	11 365	18 617
80+	3 634	7 872	11 506	5 112	10 413	15 525
Дүн	54 992	69 303	124 295	64 813	86 346	151 159
ХОТ						
60-64	10 658	11 231	21 889	15 234	19 490	34 724
65-69	8 145	10 335	18 480	11 578	14 426	26 004
70-74	4 579	6 367	10 946	8 594	10 962	19 556
75-79	3 197	4 766	7 963	4 742	7 642	12 384
80+	1 952	4 131	6 083	3 500	6 946	10 446
Дүн	28 531	36 830	65 361	43 648	59 466	103 114
ХӨДӨӨ						
60-64	10 120	10 283	20 403	6 872	7 857	14 729
65-69	7 837	9 098	16 935	5 684	6 544	12 228
70-74	4 187	5 106	9 293	4 487	5 289	9 776
75-79	2 635	4 245	6 880	2 510	3 723	6 233
80+	1 682	3 741	5 423	1 612	3 467	5 079
Дүн	26 461	32 473	58 934	21 165	26 880	48 045

Насны бүлэг	Нийт хүн амд эзлэх хувь					
	2000			2010		
	Эрэгтэй	Эмэгтэй	Бүгд	Эрэгтэй	Эмэгтэй	Бүгд
БҮГД						
60-64	1.8	1.8	1.8	1.7	2.1	1.9
65-69	1.4	1.6	1.5	1.3	1.6	1.4
70-74	0.7	1.0	0.9	1.0	1.2	1.1
75-79	0.5	0.8	0.6	0.6	0.9	0.7
80+	0.3	0.7	0.5	0.4	0.8	0.6
Дүн	4.7	5.8	5.2	4.9	6.5	5.7
ХОТ						
60-64	1.6	1.6	1.6	1.7	2.1	1.9
65-69	1.2	1.5	1.4	1.3	1.6	1.4
70-74	0.7	0.9	0.8	1.0	1.2	1.1
75-79	0.5	0.7	0.6	0.5	0.8	0.7
80+	0.3	0.6	0.5	0.4	0.8	0.6
Дүн	4.3	5.4	4.9	5.0	6.5	5.8
ХӨДӨӨ						
60-64	1.9	2.0	2.0	1.6	1.9	1.7
65-69	1.5	1.8	1.6	1.3	1.6	1.4
70-74	0.8	1.0	0.9	1.0	1.3	1.2
75-79	0.5	0.8	0.7	0.6	0.9	0.7
80+	0.3	0.7	0.5	0.4	0.8	0.6
Дүн	5.1	6.4	5.7	4.8	6.5	5.7

Сүүлчийн 10 жилд нийт хүн амын тоо 381.2 мянга буюу 16.1 хувиар өссөн байхад өндөр настны тоо 26.4 мянгаар буюу 21.9 хувиар өсч, нийт хүн амын өсөлтөөс 10.3 пунктээр илүү байна. Харин нийт хүн амын жилийн дундаж өсөлт 0.1 пунктээр нэмэгдсэн байхад өндөр настны хүн амын жилийн дундаж өсөлт 1.0 пунктээр нэмэгдсэн байна.

Хүн амын төрөлт 1950-иад оны сүүлчээс 1970-аад оны дунд үе хүртэл эрчимтэй өсч, 1980-1990 онд аажим, харин 1990-1995 онд нэлээд буурч, 2003 оноос төрөлт нэмэгдсэн нь хүн амын өсөлтөд эерэгээр нөлөөлж, нийт хүн амын өсөлтийн хурд тогтворжих, улмаар өндөр настны тоо нэмэгдэх хандлагатай байна.

Өндөр настны тоо, түүний нийт хүн амд эзлэх хувийн жин хот, хөдөөгөөр нэлээд ялгаатай байна. Нийт хүн амд өндөр настны эзлэх хувийн жин 2010 онд 1979 оныхоос 1.8, 1989 оныхоос 0.7 пунктээр буурч, 2000 оныхоос 0.3 пунктээр нэмэгдсэн байна. Хотод байнга оршин суудаг өндөр настны тоо 1979-1989 онд 11.2 мянгаар буюу 24.0 хувь, 1989-2000 онд 7.4 мянгаар буюу 12.7 хувиар, 2000-2010 онд 37.8 мянгаар буюу 57.8 хувиар өссөн байхад энэ үзүүлэлт хөдөөд 1979-1989 онд 8.1 мянгаар буюу 11.7 хувь, 1989-2000 онд 1.9 мянгаар буюу 3.2 хувь, 2000-2010 онд 10.9 мянгаар буюу 18.5 хувиар тус тус буурсан нь үндсэндээ шилжих хөдөлгөөнтэй холбоотой юм.

Хөдөөгийн нийт хүн амд өндөр настны эзлэх хувь 1979 онд 8.9 хувь, 1989 онд 6.9 хувь, 2000 болон 2010 онд тус бүр 5.7 хувь болж, ерөнхийдөө буурсан байна. Энэ үзүүлэлт хотынхоос 1979 онд 3.2, 1989 онд 1.9, 2000 онд 0.8 пунктээр дээгүүр харин 2010 онд 0.1 пунктээр доогуур байна. Өндөр настны тоо, нийт хүн амд эзлэх хувийн жин аймаг, нийслэлд нэлээд ялгаатай байгааг хавсралт 2.1-2.2-оос харж болно.

Нийт хүн амд өндөр настны эзлэх хувь 2000 оны тооллогын дүнгээр Дундговь (7.2 хувь), Өмнөговь (7.1 хувь), Хэнтий (6.1 хувь) аймагт бусад аймаг, нийслэлээс харьцангуй өндөр байсан. Энэ хувь, Дархан-Уул, Орхон аймгаас бусад аймаг, нийслэлд тооллогоос тооллогод

тогтмол буурч байсан бол өмнөх тооллогын дүнгээр ялангуяа Орхон (3.8 хувь). Дархан –Уул аймагт (4.4 хувь) өндөр настны эзлэх хувь бусдаас бага байсан байна. Харин 2010 оны тооллогын дүнгээр бүх аймагт нийт хүн амд өндөр настны эзлэх хувь 4.4- 8.6 пунктээр, Улаанбаатар хотод 0.7 пунктээр нэмэгджээ. Ялангуяа Дундговь, Завхан, Булган, Дархан-Уул, Төв, Орхон аймагт 7.2-8.6 пунктээр нэмэгдсэн нь эдгээр аймгийн хүн ам өсөхийн зэрэгцээ бусад аймгаас төв, суурин газар руу шилжих хөдөлгөөн нэмэгдсэнтэй холбоотой гэж үзэж байна. Харин Баян-Өлгий, Говь-Алтай, Увс, Ховд, Хөвсгөл аймагт нийт хүн амд өндөр настны эзлэх хувь улсын дунджаас байнга доогуур (2000 онд 5.2, 2010 онд 11.4) байна. (Аймаг, нийслэлийн нийт хүн амд өндөр настны эзлэх хувийн жинг хавсралт 2.1-ээс үзэж болно).

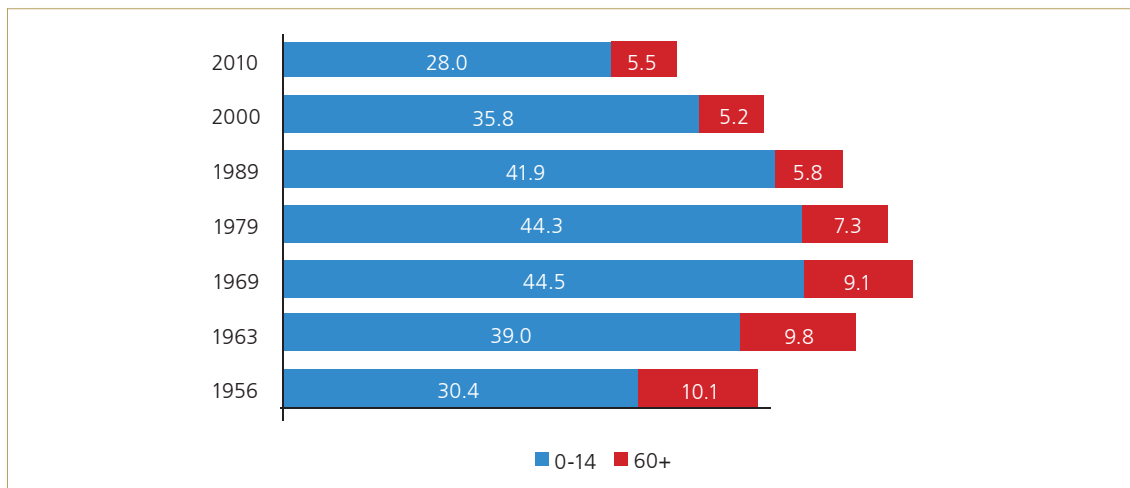
Хотын хүн амд өндөр настны эзлэх хувь улсын дунджаас 14 аймагт өндөр (Хавсралт 2.2) байгаагийн дотор Дундговь, Төв, Булган, Өвөрхангай, Өмнөговь аймагт нэлээд өндөр байна. Хөдөөгийн хүн амд өндөр настны эзлэх хувь Дундговь, Төв, Дархан-Уул, Булган аймагт нэлээд өндөр байгааг эдгээр аймгийн төр, захиргааны байгуулагаас тавих анхаарал, халамж, нийгмийн үйлчилгээг нэмэгдүүлэх арга хэмжээ авах нь зүйтэй байна.

Монгол Улсын өндөр настны тоо, нийт хүн амд эзлэх хувь 1990-2000 оны хооронд хамгийн бага төвшинд байсан бол 2010 онд өмнөх тооллогоос 2.2 дахин өсч, цаашид нэлээд нэмэгдэх хандлагатай байна. Энэ нь 1950-иад оны үеэс тус улсын хүн амын төрөлт нэмэгдэж эхэлсэн төдийгүй эдийн засаг, нийгмийн хөгжил хурдасч, эрүүл мэндийн бүх төрлийн үйчилгээ үнэ, төлбөргүй байсантай холбоотой юм. Түүнчлэн 1950-иад оны сүүлчээр хүн амыг эрүүлжүүлэх талаар зохион байгуулалтын арга хэмжээ үүний дотор арьс өнгө, сүрьеэ өвчтэй хүмүүсийг илрүүлэн үнэ төлбөргүй эмчлэн эдгэрүүлэх арга хэмжээ авсан билээ. Манай орны эрүүлийг хамгаалах систем тууштай хөгжихийн хэрээр хүн амын нас баралт, ялангуяа хүүхдийн болон нялхсын эндэгдэл нэлээд буурсан нь төрөлт нэмэгдэж, хүн амын өсөлтийн хурд өндөр байсан үед төрсөн хүмүүс 2000-2010 оны дунд үеэс өндөр насанд шилжиж эхэлсэн тул өндөр настны тоо өмнөх үеийнхээсээ өсч цаашид эрс өсөх хандлагатай байна.

Манай улсын хүн амын насны бүтцэд 2000 оноос нэлээд өөрчлөлт гарчээ. Хүн амын насны бүтэц идэршиж, хөдөлмөрийн насны хүн амын тоо хамгийн их байх үе буюу “хүн ам зүйн цонх”-ны үе эхлээд байна. Хүн ам зүйн энэхүү онцлог үе цаашид удаан үргэлжлэхгүй байж ч болох юм. Ийнхүү хүн амын насны бүтэц аажмаар өөрчлөгдөж, өндөр настны бүх хүн амд эзлэх хувь нэмэгдэх юм.

Хүн амын төрөлт, өсөлтийн үе үеийн онцлогоос хамаарч хүн амын насны бүтцэд нэлээд өөрчлөлт гарч байсныг дараах зургаас харж болно.

ЗУРАГ 2.2 НИЙТ ХҮН АМД 0-14, 60, ТҮҮНЭЭС ДЭЭШ НАСНЫ ХҮН АМЫН ЭЗЛЭХ ХУВИЙН ЖИН

Олон улсын нийтлэг жишгийг харгалзан өндөр настныг 60-64, 65-74, 75-79, 80, түүнээс дээш настай гэж ангилж, насных нь бүтцийг тодорхойлов. Нийт өндөр настны дунд 60-64 насныхан тэтгэвэр тогтоолгон авах эрх нь үүсээд удаагүй, “Төрийн албаны тухай” Монгол Улсын хуулийн дагуу төрийн албан хаагч нь 65 нас хүртэл ажиллах боломжтой зэргийг үндэслэж өндөр настан дундаа харьцангуй “залуу” гэж үзэж болно. Харин 65-74 насны өндөр настан өөрийн боловсрол, мэргэжлийн чадвар, ажлын дадлага, туршлага зэргийг үндэслэн ажиллах, ялангуяа боловсрол, шинжлэх ухаан, удирдлагын салбар болон хөдөө аж ахуйн үйлдвэрлэлд оролцох боломжтой “дунд” насныхан болно. Харин 75-аас дээш насныхныг манай орны нөхцөлд ажиллах чадвар нь буурсан, асаргаа сувилгаа, нийгмийн халамжийн үйчилгээг насны өмнөх 2 бүлгийнхнээс илүү шаарддаг зэргийг үндэслэн “ахимаг настан” гэж ангилж судалгаанд тусгав.

ХҮСНЭГТ 2.4 ӨНДӨР НАСТНЫ ТОО, ХОТ, ХӨДӨӨ, НАСНЫ БҮЛЭГ, ХУВИАР, 2000, 2010 ОН

Байршил	2000				2010			
	Бүгд	Үүнээс: насны бүлгээр			Бүгд	Үүнээс: насны бүлгээр		
		60-64	65-74	75+		60-64	65-74	75+
БҮГД	100.0	34.0	44.8	21.2	100.0	32.7	44.7	22.6
Хот	100.0	33.5	45	21.5	100.0	33.7	44.2	22.1
Хөдөө	100.0	34.6	44.5	20.9	100.0	30.7	45.8	23.5

Өндөр настны насны бүтэц байршил, аймаг, нийслэлээр харилцан адилгүй байна (Хавсралт 2.3-2.7). Хотын өндөр настны дунд 75-79 насныхан Дундговь, Өмнөговь, Төв, Хэнтий, Дорнод, Дорноговь, Баянхонгор, Булган, Орхон, Өвөрхангай, Сүхбаатар, Хөвсгөл, Ховд, Говь-Алтай аймагт улсын дунджаас дээгүүр, 80, түүнээс дээш насны хүн ам Дундговь, Төв, Өмнөговь, Дорнод, Сүхбаатар, Өвөрхангай, Баян-Өлгий, Баянхонгор, Булган, Орхон, Говьсүмбэр, Хөвсгөл, Хэнтий аймагт улсын дунджаас дээгүүр, хөдөөгийн өндөр настны дунд 75-79 насныхан Дундговь, Өмнөговь, Сүхбаатар, Дорнод, Хөвсгөл, Баян-Өлгий, Дорноговь, Хэнтий аймагт, 80, түүнээс дээш насныхан Дундговь, Хэнтий, Өмнөговь, Баян-Өлгий, Сүхбаатар, Хөвсгөл, Дорнод, Булган, Дорноговь аймагт улсын дунджаас тус тус дээгүүр байна. Нийт хүн амд өндөр настны эзлэх хувь өндөр настнуудын дунд 75, түүнээс дээших насныхан говийн болон зүүн бүсийн аймгууд мөн Булган, Хөвсгөл, Орхон аймагт өндөр байна. Хүн амын тоо, бүтэц, байршилд нөлөөлдөг үндсэн үзүүлэлтүүдийн нэг нь шилжих хөдөлгөөн юм.

ХҮСНЭГТ 2.5 ӨНДӨР НАСТНЫ ШИЛЖИН СУУРЬШИЛТ

	2000 он						2010 он					
	Бүгд		Хот		Хөдөө		Бүгд		Хот		Хөдөө	
	Хүний тоо	Дүнд эзлэх хувь	Хүний тоо	Дүнд эзлэх хувь	Хүний тоо	Дүнд эзлэх хувь	Хүний тоо	Дүнд эзлэх хувь	Хүний тоо	Дүнд эзлэх хувь	Хүний тоо	Дүнд эзлэх хувь
БҮГД	124 295	100.0	65 361	100.0	58 934	100.0	151 159	100.0	103 114	100.0	48 045	100.0
Төрснөөс хойш шилжих хөдөлгөөнд оролцоогүй	69 975	56.3	22 263	34.1	47 712	81.0	53 200	35.2	22 377	21.7	30 823	64.2
Шилжиж ирсэн	54 320	43.7	43 098	65.9	11 222	19.0	97 959	64.8	80 737	78.3	17 222	35.8
Үүнээс:												
1 жил хүртэл	2 662	2.1	2 162	3.3	500	0.8	3 501	2.3	2 969	2.9	532	1.1
1-4 жил	4 301	3.5	3 308	5.1	993	1.7	6 246	4.1	5 166	5.0	1 080	2.2
5-9 жил	3 545	2.9	2 663	4.1	882	1.5	9 245	6.1	8 415	8.2	830	1.7
10 + жил	43 812	35.2	34 965	53.5	8 847	15.0	78 967	52.2	64 187	62.2	14 780	30.8

Хотод байнга оршин суудаг өндөр настны дийлэнх нь шилжин ирсэн байхад хөдөөгийн өндөр настны 81.0 хувь нь уугуул нутагтаа амьдарч байна. Энэ нь хөдөөнөөс хотруу шилжин суурьшигчдын дийлэнх нь залуу, идэр насныхан байж, хөдөөд гол төлөв хөгшчүүл төрсөн газартаа үлдэж байгааг харуулж байна.

ХҮСНЭГТ 2.6 ШИЛЖИН СУУРЬШСАН ӨНДӨР НАСТНЫ ТОО, НАСНЫ БҮЛЭГ, ХОТ, ХӨДӨӨ, ХУВИАР, 2000, 2010 ОН

Насны бүлэг	2000			2010		
	Бүгд	Хот	Хөдөө	Бүгд	Хот	Хөдөө
БҮГД	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
60-64	35.3	34.1	39.9	34.2	33.5	37.6
65-69	28.3	28.4	27.9	25.8	25.6	27.3
70-74	16.4	16.8	14.9	19.0	19.1	18.4
75-79	11.6	11.8	10.9	11.4	11.8	9.3
80+	8.4	8.9	6.4	9.6	10.0	7.4

2.2 ӨНДӨР НАСТНЫ ХҮЙСИЙН ХАРЬЦАА, НАСЖИЛТЫН ИНДЕКС, ГОЛЧ НАС

Энэ хэсэгт өндөр настны хүн ам зүйн үзүүлэлтийн өөрчлөлтийг тусгав.

Өндөр настны хүйсийн харьцаа. Хүйсийн харьцааг 100 эмэгтэйд ногдох эрэгтэйчүүдийн тоогоор илэрхийлнэ.

Өндөр настны голч нас. Энэ үзүүлэлтээр өндөр настны тоо ямар наснаас хоёр тэнцүү хэсэгт хуваагдаж байгаа буюу насжилт нэмэгдэж байгаа эсэхийг харуулна.

Насжилтын индекс. Энэ үзүүлэлтээр 15 хүртэл настай 100 хүүхдээс дунджаар хэд нь 60, түүнээс илүү наслах боломжтойг илэрхийлнэ.

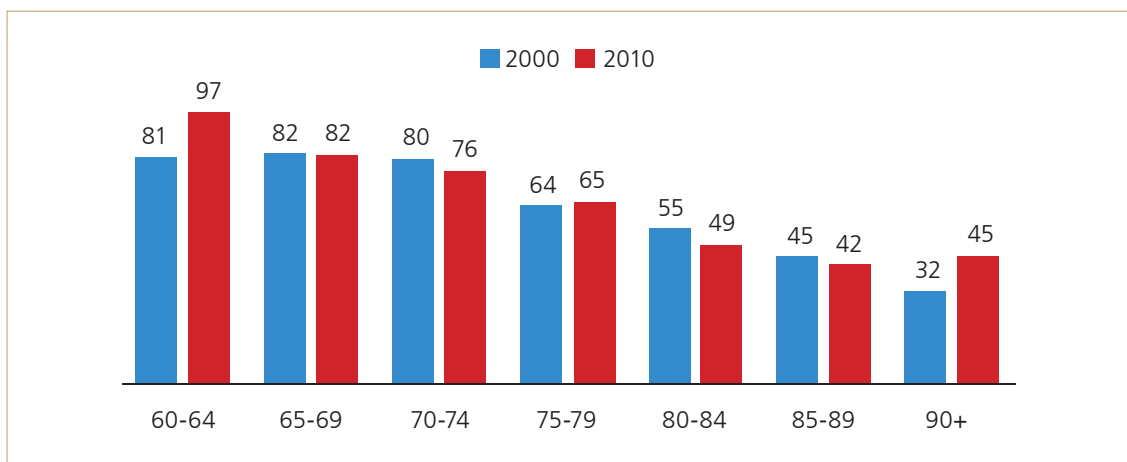
ХҮСНЭГТ 2.7 ӨНДӨР НАСТНЫ ХҮН АМ ЗҮЙН ҮНДСЭН ЗАРИМ ҮЗҮҮЛЭЛТҮҮД, 1989, 2000, 2010 ОН

Үзүүлэлт	1989	2000	2010
Хүйсийн харьцаа	78	79	75
Нийт хүн амд эзлэх хувийн жин	5.8	5.2	5.7
Голч нас	63.7	62.8	62.3
Насжилтын индекс	13.9	14.6	12.2
Жилийн дундаж өсөлт	0.27	0.41	1.8

Монгол Улсын хүн амын хүйсийн харьцаа 1989 онд 99.7, 2000 онд 98.5, 2010 онд 98.1 болж буурах хандлагатай байна. Өндөр настны хувьд хүйсийн харьцаа улсын дунджаас нэлээд доогуур байдаг нь эмэгтэйчүүдийн дундаж нас эрэгтэйчүүдийнхээс ямагт өндөр байдагтай холбоотой. Нас ахих тутам хүйсийн харьцаа буурдгийг дараах зургаас харж болно.

Манай өндөр насны хүн амын голч нас 2010 онд 62.3 байна.

ЗУРАГ 2.3. ӨНДӨР НАСТНЫ ХҮЙСИЙН ХАРЬЦАА, НАСНЫ БҮЛГЭЭР,
2000, 2010 ОН

Өндөр насанд шинээр шилжиж байгаа хүний тоо өмнөх 10 жилийнхээс нэмэгдсэнтэй холбоотойгоор өндөр настны голч нас 2000 оноос эхлэн бага зэрэг буурч байна. 1979-1989 онд 60-64 насныхан 424 хүнээр буурч байсан бол 1989-2000 онд энэ үзүүлэлт 6057 хүнээр, сүүлийн 10 гаруй жилд 7161 хүнээр нэмэгдэж, харин насжилтын индекс 2000 онд 1989 оныхоос 0.7 пунктээр, 2010 онд өмнөх 10 жилийнхээс 2.4 пунктээр буурсан байна.

2.3 ХҮН АМ ЗҮЙН АЧААЛАЛ, ТҮҮНИЙ ЧИГ ХАНДЛАГА

Хүн амын насны бүтцийн өөрчлөлтийг илэрхийлэх гол үзүүлэлтийн нэг нь хүн ам зүйн ачаалал билээ. Хүн ам зүйн ачаалал нь хөдөлмөрийн насны 100 хүнд ногдох тэжээлгэгчийг тодорхойлдог. Хөдөлмөрийн насны (15-59 насны) буюу тэжээгч, тэжээлгэгчийн (0-14 настай хүүхэд, 60, түүнээс дээш насныхан) харьцааг тодорхойлж байгаагаараа энэ үзүүлэлт эдийн засгийн хөгжилд хүн ам зүйн хүчин зүйлийн нөлөөг илэрхийлдэг ач холбогдолтой.

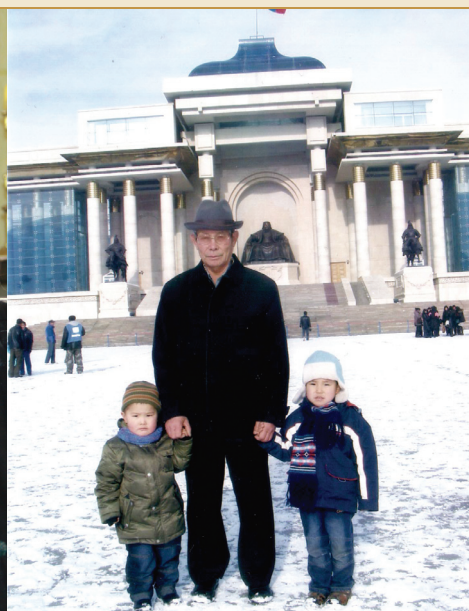
ХҮСНЭГТ 2.8 ХҮН АМ ЗҮЙН АЧААЛАЛ, 2000, 2010 ОН

Хүн ам зүйн ачаалал	2000	2010
БҮГД	69.5	48.8
0-14 насаар	60.6	40.6
60+ насаар	8.9	8.2

Хүн ам зүйн ачаалал 2010 онд 2000 оныхоос 20.7 пунктээр буурсан нь хөдөлмөрийн насны 100 хүнд ногдох тэжээлгэгчийн тоо сүүлчийн 10 жилд 20 хүнээр буурсантай холбоотой бөгөөд энэ нь хүүхдийн ачаалал мөн 20-иор буурснаас шалтгаалсан. Харин өндөр настны хувьд өөрчлөлт гараагүй байна. Сүүлийн жилүүдэд төрөлт багассан ч өндөр насны хүн амын тоо нэмэгдсэнээс хүн ам зүйн ачаалалд үзүүлэх нөлөөлөл ойролцоо байна.

ГУРАВДУГААР БҮЛЭГ

ӨНДӨР НАСТНЫ ГЭР БҮЛИЙН БАЙДАЛ,
СУУЦНЫ НӨХЦӨЛ

3.1 ӨНДӨР НАСТНЫ ГЭР БҮЛИЙН БАЙДАЛ

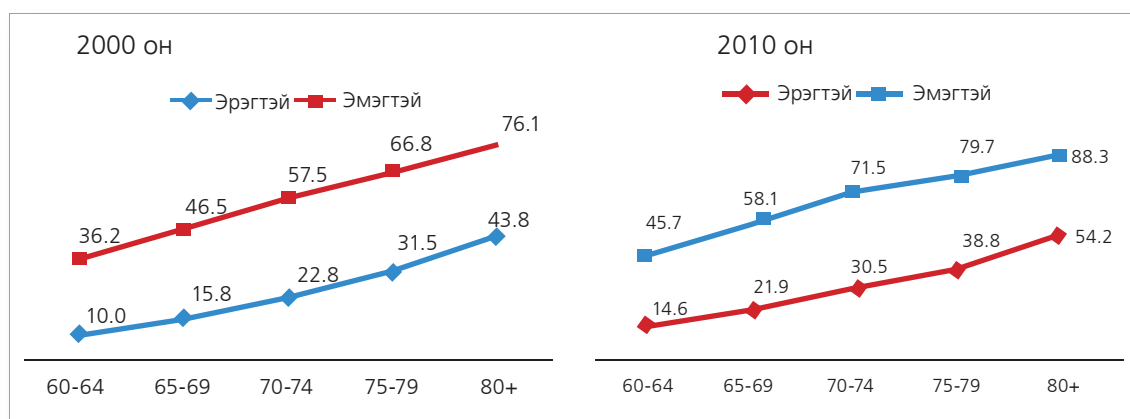
Өндөр настны гэр бүлийн байдал нь нийт хүн амын болон залуучуудын гэр бүлийн байдлаас нэлээд ялгаатай. Огт гэр бүл болоогүй хүний эзлэх хувь бага, бэлбэсэн хүний эзлэх хувь нэлээд өндөр байдаг онцлогтой. Хүн амын насны бүлэг ахих тутам өндөр насны бэлбэсэн эмэгтэйчүүд, эрэгтэйчүүдээс олон байна. Энэ нь эмэгтэйчүүдийн дундаж нас эрэгтэйчүүдээс өндөр байдагтай холбоотой. Үүнтэй уялдан өндөр настны дунд эмэгтэйчүүдийн эзлэх хувь илүү, хүйсийн харьцаа бага байдгийг өмнө дурьдсан билээ.

ХҮСНЭГТ 3.1 НИЙТ ХҮН АМЫН БОЛОН ӨНДӨР НАСТНЫ ГЭР БҮЛИЙН БАЙДАЛ, ХҮЙС, ХУВИАР, 2000, 2010 ОН

Гэр, бүлийн байдал	2000				2010			
	Нийт хүн ам		Өндөр настан		Нийт хүн ам		Өндөр настан	
	Эрэгтэй	Эмэгтэй	Эрэгтэй	Эмэгтэй	Эрэгтэй	Эмэгтэй	Эрэгтэй	Эмэгтэй
БҮГД	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
Огт гэр бүл болоогүй	36.6	29.8	2.8	3.1	34.4	28.2	2.4	2.9
Гэр бүлтэй, хамтран амьдрагч	58.5	57.1	70.8	33.8	60.7	59.6	76.4	43.9
Цуцалсан, тусгаарласан	2.1	3.3	2.0	1.0	2.7	3.5	2.0	1.6
Бэлбэсэн	2.8	9.8	24.4	62.1	2.2	8.7	19.2	51.6

Өндөр настны гэр бүлийн байдлыг аймаг, нийслэлээр хавсралт 3.1-ээс үзэж болно.

ЗУРАГ 3.1 НИЙТ ӨНДӨР НАСТАНД БЭЛБЭСЭН ӨНДӨР НАСТНЫ ЭЗЛЭХ ХУВЬ, НАС, ХҮЙСЭЭР, 2000, 2010 ОН

Өндөр настны гэр бүлийн байдлыг насны бүлэг, хүйсээр ангилан үзвэл зарим үзүүлэлт ялгаатай байна (Хүснэгт 3.2).

Өндөр настны дунд гэр бүлтэй эрэгтэйчүүдийн эзлэх хувь насны бүх бүлэгт эмэгтэйчүүдийнхээс бараг 1.7 дахин их байхад, бэлбэсэн эмэгтэйчүүдийн тоо эрэгтэйчүүдээс 2.7 дахин их байна. Гэхдээ 2000 онтой харьцуулахад бэлбэсэн эмэгтэйчүүд, эрэгтэйчүүдийн

тухайн насны бүлэгт эзлэх хувь насны аль ч бүлэгт буурсан байна. Энэ нь өндөр настан эрт бэлбэсэрдэг тохиолдол буурч байгааг харуулж байна. Гэр бүлтэй өндөр настан эрэгтэйчүүд, эмэгтэйчүүдийн тухайн насны бүлэгт эзлэх хувь 60-64 насных 2.5-9.0, 65-69 насных 0.4-10.0, 70-74 насных 8.0-13.0, 75-79 насных 7.2-12.5, 80, түүнээс дээш насных 12 пунктээр нэмэгдсэн нь өндөр настны насжилт нэмэгдэж байгааг харуулж байна. Харин өрх толгойлсон эмэгтэйчүүд нэмэгдсэн нь эмэгтэйчүүд дахин гэрлэх магадлал эрэгтэйчүүдээс бага байж, өрх толгойлох болсонтой холбоотой.

ХҮСНЭГТ 3.2 ӨНДӨР НАСТНЫ ГЭР БҮЛИЙН БАЙДАЛ, НАС, ХҮЙС, ХОТ, ХӨДӨӨ, ХУВИАР, 2010 ОН

Гэр, бүлийн байдал	Насны бүлэг, хүйсээр								
	60-64			65-69			70-74		
	Эрэгтэй	Эмэгтэй	Бүгд	Эрэгтэй	Эмэгтэй	Бүгд	Эрэгтэй	Эмэгтэй	Бүгд
БҮГД	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
Огт гэр бүл болоогүй	2.3	2.9	2.6	2.5	3.0	2.8	2.5	3.0	2.8
Батлуулсан гэр бүлтэй	80.0	55.5	66.4	75.4	46.3	59.5	69.5	36.1	51.0
Батлуулаагүй гэр бүлтэй	5.0	3.0	3.9	4.4	2.4	3.3	3.5	2.3	2.8
Тусгаарласан	1.1	1.0	1.0	0.8	0.7	0.8	0.8	0.6	0.7
Цуцалсан	1.6	1.5	1.5	1.1	1.0	1.0	0.8	0.6	0.7
Бэлбэсэн	10.0	36.1	24.6	15.8	46.6	32.6	22.9	57.4	42.0
ХҮНИЙ ТОО	22 106	27 347	49 453	17 262	20 970	38 232	13 081	16 251	29 332

Гэр, бүлийн байдал	Насны бүлэг, хүйсээр								
	75-79			80+			Бүгд		
	Эрэгтэй	Эмэгтэй	Бүгд	Эрэгтэй	Эмэгтэй	Бүгд	Эрэгтэй	Эмэгтэй	Бүгд
БҮГД	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
Огт гэр бүл болоогүй	2.7	2.8	2.8	1.8	2.6	2.3	2.4	2.9	2.7
Батлуулсан гэр бүлтэй	61.0	27.4	40.5	50.2	18.2	28.7	72.2	41.4	54.6
Батлуулаагүй гэр бүлтэй	3.4	2.1	2.6	3.1	2.4	2.7	4.2	2.5	3.2
Тусгаарласан	0.8	0.5	0.6	0.7	0.4	0.5	0.9	0.7	0.8
Цуцалсан	0.6	0.5	0.5	0.3	0.3	0.3	1.1	0.9	1.0
Бэлбэсэн	31.5	66.7	53.0	43.9	76.1	65.5	19.2	51.6	37.7
ХҮНИЙ ТОО	7 252	11 365	18 617	5 112	10 413	15 525	64 813	86 346	151 159

ХОТ

Гэр, бүлийн байдал	Насны бүлэг, хүйсээр								
	60-64			65-69			70-74		
	Эрэгтэй	Эмэгтэй	Бүгд	Эрэгтэй	Эмэгтэй	Бүгд	Эрэгтэй	Эмэгтэй	Бүгд
БҮГД	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
Огт гэр бүл болоогүй	1.9	1.9	1.9	2.2	1.7	1.9	1.9	1.7	1.7
Батлуулсан гэр бүлтэй	80.0	56.5	66.8	75.7	48.8	60.8	70.8	39.3	53.1
Батлуулаагүй гэр бүлтэй	5.5	3.4	4.3	4.8	2.7	3.6	3.8	2.4	3.0
Тусгаарласан	1.2	1.1	1.2	0.9	0.8	0.8	0.8	0.5	0.7
Цуцалсан	1.9	1.8	1.8	1.1	1.2	1.2	1.0	0.6	0.8
Бэлбэсэн	9.5	35.3	24.0	15.3	44.8	31.7	21.7	55.5	40.7
ХҮНИЙ ТОО	15 234	19 490	34 724	11 578	14 426	26 004	8 594	10 962	19 556

Гэр, бүлийн байдал	Насны бүлэг, хүйсээр								
	75-79			80+			Бүгд		
	Эрэгтэй	Эмэгтэй	Бүгд	Эрэгтэй	Эмэгтэй	Бүгд	Эрэгтэй	Эмэгтэй	Бүгд
БҮГД	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
Огт гэр бүл болоогүй	2.1	1.5	1.7	1.5	1.5	1.5	2.0	1.7	1.8
Батлуулсан гэр бүлтэй	63.8	30.7	43.4	52.4	20.9	31.5	73.1	44.0	56.3
Батлуулаагүй гэр бүлтэй	3.7	2.3	2.8	3.4	2.6	2.9	4.6	2.8	3.6
Тусгаарласан	0.8	0.5	0.6	0.6	0.4	0.5	0.9	0.8	0.9
Цуцалсан	0.7	0.5	0.6	0.3	0.3	0.3	1.3	1.1	1.2
Бэлбэсэн	28.9	65.5	50.9	41.8	74.3	63.3	18.1	49.6	36.2
ХҮНИЙ ТОО	4 742	7 642	12 384	3 500	6 946	10 446	43 648	59 466	103 114

ХӨДӨӨ

Гэр, бүлийн байдал	Насны бүлэг, хүйсээр								
	60-64			65-69			70-74		
	Эрэгтэй	Эмэгтэй	Бүгд	Эрэгтэй	Эмэгтэй	Бүгд	Эрэгтэй	Эмэгтэй	Бүгд
БҮГД	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
Огт гэр бүл болоогүй	3.1	5.4	4.3	3.3	6.0	4.7	3.7	5.9	4.9
Батлуулсан гэр бүлтэй	79.9	53.1	65.6	74.7	40.9	56.6	67.1	29.5	46.8
Батлуулаагүй гэр бүлтэй	3.9	2.0	2.9	3.4	1.8	2.6	2.9	2.0	2.4
Тусгаарласан	1.0	0.6	0.8	0.6	0.5	0.6	0.9	0.6	0.7
Цуцалсан	0.9	0.7	0.8	1.0	0.6	0.8	0.6	0.6	0.6
Бэлбэсэн	11.2	38.2	25.6	17.0	50.2	34.7	24.8	61.4	44.6
ХҮНИЙ ТОО	6 872	7 857	14 729	5 684	6 544	12 228	4 487	5 289	9 776

Гэр, бүлийн байдал	Насны бүлэг, хүйсээр								
	75-79			80+			Бүгд		
	Эрэгтэй	Эмэгтэй	Бүгд	Эрэгтэй	Эмэгтэй	Бүгд	Эрэгтэй	Эмэгтэй	Бүгд
БҮГД	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
Огт гэр бүл болоогүй	3.8	5.5	4.8	2.3	4.7	3.9	3.3	5.6	4.6
Батлуулсан гэр бүлтэй	55.6	20.7	34.7	45.6	12.6	23.1	70.3	35.8	51.0
Батлуулаагүй гэр бүлтэй	2.9	1.6	2.1	2.5	2.0	2.2	3.3	1.9	2.5
Тусгаарласан	0.7	0.3	0.5	1.0	0.3	0.6	0.8	0.5	0.7
Цуцалсан	0.5	0.3	0.4	0.3	0.3	0.2	0.8	0.5	0.6
Бэлбэсэн	36.5	71.6	57.5	48.3	80.1	70.0	21.5	55.7	40.6
ХҮНИЙ ТОО	2 510	3 723	6 233	1 608	3 467	5 075	21 161	26 880	48 041

Ялангуяа 65, түүнээс дээш насанд бэлбэсэн эмэгтэйчүүд эрэгтэйчүүдээс 24 мянгаар илүү байна. Энэ байдал 2000 оны тооллогын үр дүнгээс ч харагдаж байсан.

Өндөр настны гэр бүлийн ерөнхий төлөв байдал тэдний байнга оршин суудаг газар (хот, хөдөөгөөр) онцын ялгаа байхгүй байна.

3.2 ӨНДӨР НАСТНЫ ӨРХИЙН ТЭРГҮҮЛЭГЧИЙН ХАМААРАЛ, ӨНДӨР НАСТНЫ ӨРХ

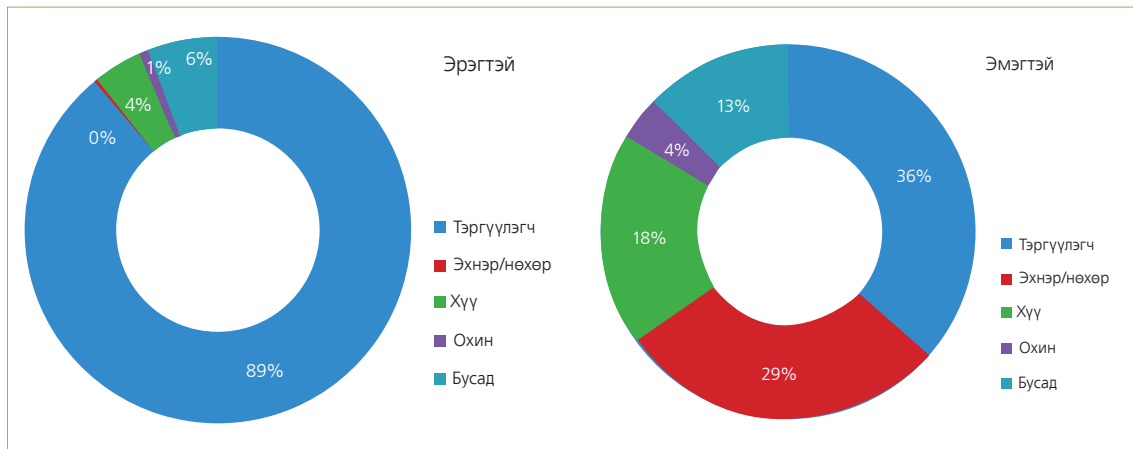
Судалгааны энэ хэсэг нь өндөр настны өрхийн тэргүүлэгчийн хамаарал, өндөр настны өрх гэсэн хэсгүүдээс бүрэлдэж байна.

3.2.1 Өндөр настны өрхийн тэргүүлэгчийн хамаарал. Өндөр настан өөрөө өрхийн тэргүүлэгч, өрхийн тэргүүлэгч биш бол өндөр настны эхнэр/ нөхөр, эсвэл өндөр настантай өрхийг харуулав. Энэ нь өндөр настны хүн ам зүйн төдийгүй тэдний нийгэм, өрх, гэр бүлдээ гүйцэтгэх үүрэг, хариуцлага, амьдралын хэв маягийг илэрхийлнэ.

Өрхийн тэргүүлэгчийн хамаарал насны бүлэг, хүйсээр нэлээд ялгаатай байгааг хүснэгт 3.3- аас харж болно. Нийт өндөр настны 64.0 хувь буюу 96 мянга нь өрхийн тэргүүлэгч байгаагийн дунд эрэгтэйчүүдийн 90.2 хувь өрхийн тэргүүн байгаа нь монголын уламжлалт заншил хэвээр хадгалагдаж байгааг харуулж байна.

Өндөр настны өрхийн тэргүүний 60.5 хувийг эрэгтэйчүүд, 39.5 хувийг эмэгтэйчүүд эзэлж, эрэгтэй тэргүүлэгчтэй өрх 1.5 дахин их байгаа нь гэр бүлийн нөхөр нь амьд сэрүүн байгаа тохиолдолд эрэгтэй нь өрхөө тэргүүлдэг монголын уламжлалт заншилтай холбоотой. Өрхийн тэргүүн 6955 эрэгтэй, 14631 эмэгтэй ганц биеэр амьдарч байна. Ганц биеэр амьдарч байгаа өрхийн тэргүүн эрэгтэй, эмэгтэйчүүд өмнөх тооллогоос хойших хугацаанд 1.7 дахин нэмэгдсэн нь анхаарал татах асуудал болж байна. Энэ нь ахмадуудын оршин сууж байгаа орон нутгийн төр, захиргааны байгууллагаас тэдний нийгмийн асуудалд илүү анхаарах шаардлагатайг харуулж байна. Өрхийн тэргүүлэгчийн байдлыг насны бүлгээр ангилж үзвэл насны бүлэг ахих тутам өндөр настан тэргүүнтэй өрх цөөрч хүү, охиныдоо амьдардаг өндөр настны эзлэх хувь нэмэгдэж байна.

ЗУРАГ 3.2 ӨНДӨР НАСТНЫ ӨРХИЙН ТЭРГҮҮЛЭГЧИЙН ХАМААРАЛ, ХҮЙС, ХУВИАР, 2010 ОН

3.2.2 Өндөр настан тэргүүлэгчтэй өрх. Өрхийн тэргүүлэгч нь 60, түүнээс дээш настай өрхийг өндөр настны өрх гэж үзэв. Өрхийн талаарх ойлголт, тодорхойлолтыг судалгааны нэгдүгээр бүлгээс үзнэ үү.

ХҮСНЭГТ 3.3 ӨНДӨР НАСТНЫ ӨРХ, ӨРХӨД ТООЛОГДСОН ХҮНИЙ ТОО, ӨРХИЙН ХЭЛБЭР, ХОТ, ХӨДӨӨ, ХУВИАР, 2000, 2010 ОН

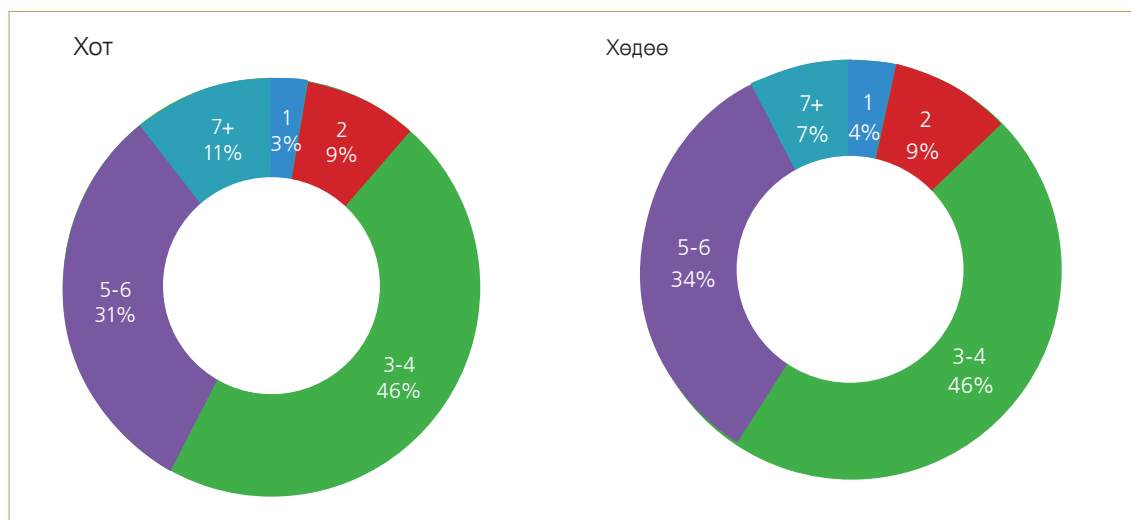
Өрхөд тоологдсон хүний тоо	2000					2010				
	Өрхийн тэргүүлэгч нь 60, түүнээс дээш настай өрх	Үүнээс : өрхийн хэлбэрээр				Өрхийн тэргүүлэгч нь 60, түүнээс дээш настай өрх	Үүнээс : өрхийн хэлбэрээр			
	Ганц бие	Ам бүлээрээ байгаа	Нийлмэл ам бүлтэй	Холимог ам бүлтэй		Ганц бие	Ам бүлээрээ байгаа	Нийлмэл ам бүлтэй	Холимог ам бүлтэй	
БҮГД	100.0	16.9	39.5	41.6	2.0	100.0	10.6	62.4	24.9	2.1
1	100.0	100.0				100.0	100.0			
2	100.0		76.0	22.6	1.4	100.0		80.2	18.1	1.6
3-4	100.0		48.9	48.8	2.2	100.0		77.3	20.9	1.8
5-6	100.0		29.5	67.7	2.7	100.0		53.3	43.3	3.5
7+	100.0		14.7	80.8	4.5	100.0		23.8	70.3	5.8
ХОТ	100.0	11.8	33.2	52.3	2.7	100.0	9.9	57.5	30.3	2.4
1	100.0	100.0				100.0	100.0			
2	100.0		76.5	21.9	1.6	100.0		77.9	20.3	1.8
3-4	100.0		41.4	56.0	2.6	100.0		73.0	25.0	2.0
5-6	100.0		18.6	78.0	3.4	100.0		41.9	54.1	3.9
7+	100.0		7.0	87.5	5.5	100.0		13.2	80.2	6.5
ХӨДӨӨ	100.0	21.9	45.5	31.3	1.3	100.0	12.2	72.3	13.9	1.5
1	100.0	100.0				100.0	100.0			
2	100.0		75.6	23.2	1.2	100.0		84.9	13.7	1.3
3-4	100.0		56.1	41.9	1.9	100.0		86.4	12.3	1.3
5-6	100.0		44.7	53.6	1.8	100.0		75.7	21.8	2.6
7+	100.0		33.0	64.9	2.1	100.0		56.3	40.0	3.7

Өндөр настны нэг өрхөд дунджаар 3.4 хүн тоологдсон нь улсын дунджаас 0.5 хүнээр цөөн байна. Үүнийг өндөр настны хүүхдүүд нь өрх тусгаарласантай холбон тайлбарлаж болох юм. Хотод байнга оршин суудаг өндөр настны өрхөд дунджаар 3.5 хүн, хөдөөд 3 хүн тоологдсон нь нэг талаар шилжих хөдөлгөөнтэй холбоотой байхын зэрэгцээ хот, суурин газрын өрхийн хувьд хөдөөнөөс ирсэн оюутан, сурагчид болон хамаатан садан нь түр амьдарч байж болно. Мөн сууцны хүрэлцээ, хангамжаас шалтгаалан садан төрлөөрөө, танилаараа хэд хэдэн гэр бүл нэг өрх болон хамт амьдрах тохиолдол хот, суурин газарт түгээмэл байгаатай холбоотой.

Манай улсад ам бүлээрээ эсвэл садан төрлөөрөө хамтран нэг өрх болон амьдардаг уламжлалт хэв шинж хэвээр хадгалагдаж байгааг улсын хэмжээний болон өндөр настны өрхүүдийг өрхийн хэлбэрээр ангилсан үзүүлэлтээс харж болно.

Ам бүлээрээ амьдарч байгаа өрх өндөр настны өрхийн 62.4 хувийг, нийлмэл өрх 24.9 хувийг эзлэж байгаа нь өндөр настнууд үр хүүхэд, садан төрөлтэйгөө хамтран амьдрах тохиолдол илүү байгааг харуулж байна. Энэ нь өндөр настны өөрийнх нь амьдрал ахуйд нь тус дэмтэй байдагтай холбоотой байж болох юм. Хөдөөгийн өрхийн дунд ам бүлээрээ өрх хотынхоос 14.8 пунктээр илүү байгаа нь тэнд сууцны хангамж хот, суурин газраас сайн, иргэд өөрсдөө монголын уламжлалт сууц болох гэр болон зарим нутагт байшин барьж амьдрах нөхцөл боломж илүү байдагтай холбоотой.

ЗУРАГ 3.3 ӨНДӨР НАСТНЫ ӨРХ, ӨРХӨД ТООЛЛОГДСОН ХҮНИЙ
ТОО, ХОТ, ХӨДӨӨ, ХУВИАР, 2010 ОН

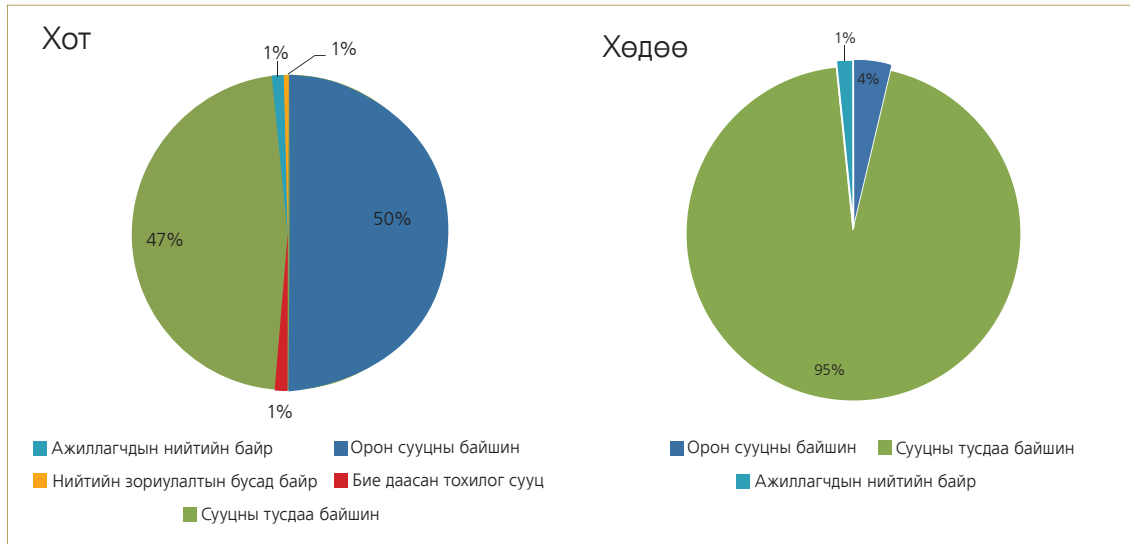
3.3 ӨНДӨР НАСТНЫ СУУЦНЫ ТӨРӨЛ, НӨХЦӨЛ

Хүний амьдралын анхдагч хэрэгцээ, байгаль, цаг уурын аливаа үзэгдэл, гадны нөлөө, бусдаас тусгаарлан эрүүл, тав тухтай, аюулгүй амьдрах үндсэн орчин бол сууц юм. Сууцны нөхцөл, дэд бүтцийн хангамж нь хүн амын амьжиргааны төвшин, амьдралын чанарыг үнэлэх боломжтой. Хүн ам, орон сууцны 2010 оны улсын тооллогоор өрхийн амьдарч байгаа сууцыг өөрийн орны онцлогтой уялдуулан байшин гэр гэж үндсэнд нь хоёр төрөл болгож, тооллогын хуудсанд тус тусад нь хариулт авахаар тусгасан. Энэ нь тэдгээр сууцны хийц, бүтэц, ахуй нөхцлийн үзүүлэлт ялгаатай байдагтай холбоотой юм. Сууцтай холбогдох ойлголт, тодорхойлолтыг судалгааны 1 дүгээр бүлгийн ойлголт, тодорхойлолт гэсэн хэсгээс үзнэ үү.

Өндөр настны нийт өрхийн 6.7 хувь буюу 6403 өрх, үүнээс хотод 5008 өрх, хөдөөд 1459 өрх өөрийн гэсэн сууцгүй учраас бусадтай хамтран амьдарч байна. Энэ нь үр хүүхэд, бусад хамаатан садантайгаа хамтран нэг өрх болж байгаа дээрх өндөр настнаас ялгаатай бөгөөд тэдгээр нь өндөр настны бие даасан тусгай өрх гэдгийг ойлгох нь чухал.

Хот, хөдөөд амьдарч байгаа өндөр настны өрхийн сууцны төрөл нилээд ялгаатай байна. Өндөр настны нийт өрхийн 61.9 хувь нь байшинд, 38.1 хувь нь гэрт амьдарч байна. Хот, хөдөөд байшинд амьдардаг өндөр настны тоо өсч байгаа нь тохилог сууцад суугчдын тоо нэмэгдэхийн зэрэгцээ иргэд өөрсдөө байшин барьж, амьдрах бололцоо нэмэгдсэн явдал юм.

ЗУРАГ 3.4 БАЙШИНД АМЬДАРДАГ, ӨНДӨР НАСТАН ТЭРГҮҮЛЭГЧТЭЙ ӨРХИЙН СУУЦНЫ ТӨРӨЛ, ХОТ, ХӨДӨӨ, ХУВИАР 2010 ОН

Энэ удаагийн тооллогоор сууцны талаарх мэдээллийг байшингийн төрөл, сууцны өмч, эзэмшлийн хэлбэрээр нарийвчлан ангилж авсан нь хүн амын сууцны хангамж, амьжиргааг бодитой үнэлэх боломж олгож байна. Түүнчлэн өрхийн халаалт, ундны усны хангамж зэрэг дэд бүтцийг тодорхойлох үндсэн үзүүлэлтийг ч нарийвчлан тодорхойлсон нь өмнөх тооллогын дүнтэй шууд харьцуулах боломжгүй ч тодорхой хүрээнд үнэлгээг хийж болох юм.

ХҮСНЭГТ 3.4 БАЙШИНД АМЬДАРДАГ, ӨНДӨР НАСТАНТАЙ ӨРХИЙН ТОО БАЙШИНГИЙН ТӨРӨЛ, ӨМЧ, ЭЗЭМШЛИЙН ХЭЛБЭР, ХОТ, ХӨДӨӨ, ХУВИАР 2010 ОН

Сууцны төрөл, хэлбэр, зориулалт	Бүгд		Хот		Хөдөө		
	Өрхийн тоо	Хувь	Өрхийн тоо	Хувь	Өрхийн тоо	Хувь	
БҮГД	72 604	100.0	61 250	100.0	11 354	100.0	
Байшингийн төрөл	Орон сууцны байшин	31 104	42.8	30 690	50.1	414	3.6
	Бие даасан тохилог сууц	771	1.1	765	1.2	6	0.1
	Сууцны тусдаа байшин	39 384	54.2	28 700	46.9	10 684	94.1
	Оюутан, сурагчдын нийтийн байр	80	0.1	71	0.1	9	0.1
	Ажиллагчдын нийтийн байр	906	1.2	725	1.2	181	1.6
	Нийтийн зориулалтын бусад байр	359	0.5	299	0.5	60	0.5
Сууцны өмчийн хэлбэр	Төрийн өмчийн	798	1.1	623	1.0	175	1.5
	ААНБ-ын	948	1.3	788	1.3	160	1.4
	Иргэний	70 858	97.6	59 839	97.7	11 019	97.0
Сууцны эзэмшлийн хэлбэр	Өөрийн эзэмшлийн	66 192	91.2	55 826	91.1	10 366	91.3
	Бусдын сууцанд түрээстэй суудаг	2 811	3.9	2 613	4.3	198	1.7
	Бусдын сууцанд түрээсгүй суудаг	3 225	4.4	2 518	4.1	707	6.2
	Бусад	376	0.5	293	0.5	83	0.7

Өндөр настны амьдардаг өрхийн 97.6 хувь нь хувийн өмчийн сууцтай, үлдсэн хэсэг нь төрийн болон холимог өмчийн сууцад, 91.2 хувь нь өөрийн эзэмшлийн сууцад амьдарч байна.

Өндөр настны амьдарч байгаа сууцыг байшингийн төрлөөр авч үзвэл өрхийн 54.2 хувь нь сууцны тусдаа байшинд, 42.8 хувь нь орон сууцны байшинд, 1.1 хувь нь бие даасан тохилог сууцанд, 1.3 хувь нь ажилчдын нийтийн болон оюутны дотуур байранд, 0.5 хувь нь зориулалтын бус сууцад амьдарч байна.

Харин өндөр настан тэргүүлэгчтэй өрхийн 65.5 хувь хотод, 34.5 хувь хөдөөд амьдарч, 46.7 хувь нь гэрт, 52.6 хувь нь байшин сууцанд 0.7 хувь нь зориулалтын бус сууцанд амьдарч байна.

Өндөр настан тэргүүлэгчтэй өрхийн 97.5 хувь нь үндсэн өрх байна. Үндсэн өрхийн 46.8 хувь нь гэрт, 65.5 хувь нь хотод амьдарч байна.

Өндөр настан тэргүүлэгчтэй өрхийн 98.3 хувь нь иргэний өмчийн сууцанд, 92.7 хувь өөрийн эзэмшлийн сууцанд амьдарч байгаа нь бусад улс оронтой харьцуулахад нэлээд давуу талтай байна.

Өндөр настан тэргүүлэгчтэй өрхийн 2.4 хувь нь бусдын сууцанд түрээс төлж амьдарч байгаа бол 0.7 хувь нь зориулалтын бус сууцанд амьдарч байгаагийн дийлэнх нь хотод байна.

ХҮСНЭГТ-3.5 БАЙШИНД АМЬДАРДАГ ӨНДӨР НАСТАН ТЭРГҮҮЛЭГЧТЭЙ ӨРХИЙН ТОО, БАЙШИНГИЙН ТӨРӨЛ, ӨМЧ, ЭЗЭМШЛИЙН ХЭЛБЭР, ХОТ, ХӨДӨӨГӨӨР, 2010 ОН

Байшингийн төрөл, сууцны өмч, эзэмшлийн хэлбэр	Бүгд		Үүнээс:				
	Өрхийн тоо	Хувь	Хот		Хөдөө		
			Өрхийн тоо	Хувь	Өрхийн тоо	Хувь	
БҮГД	50 506	100.0	41 800	100.0	8 706	100.0	
Байшингийн төрөл	Орон сууцны байшин	20 724	41.0	20 431	48.9	293	3.4
	Бие даасан тохилог сууц	465	0.9	460	1.1	5	0.1
	Сууцны тусдаа байшин	28 383	56.2	20 161	48.2	8 222	94.4
	Оюутан, сурагчдын нийтийн байр	47	0.1	43	0.1	4	0.0
	Ажиллагчдын нийтийн байр	627	1.2	492	1.2	135	1.6
	Нийтийн зориулалтын бусад байр	260	0.5	213	0.5	47	0.5
	Төрийн өмчийн	518	1.0	399	1.0	119	1.4
Сууцны өмчийн хэлбэр	ААНБ-ын	648	1.3	517	1.2	131	1.5
	Иргэний	49 340	97.7	40 884	97.8	8 456	97.1
	Өөрийн эзэмшлийн	45 930	90.9	38 044	91.0	7 886	90.6
Сууцны эзэмшлийн хэлбэр	Бусдын сууцанд түрээстэй суудаг	1 774	3.5	1 637	3.9	137	1.6
	Бусдын сууцанд түрээсгүй суудаг	2 532	5.0	1 918	4.6	614	7.1
	Бусад	270	0.5	201	0.5	69	0.8

Өндөр настан тэргүүлэгчтэй өрхийн 97.7 хувь нь иргэний өмчийн сууцанд, 90.9 хувь нь өөрийн эзэмшлийн сууцанд, 3.5 хувь нь түрээсийн сууцанд амьдарч байна. Өрхийн сууцыг төрлөөр нь ангилж үзвэл байшинд амьдарч байгаа өрхийн 41 хувь орон сууцны байшинд, 56.2 хувь сууцны тусдаа байшинд, 0.9 хувь бие даасан тохилог сууцанд амьдарч, энэ өрхүүдийн 65.5 хувь хотод амьдарч байна.

Өндөр настан тэргүүлэгчтэй өрхийн сууцны нөхцлийг олон улсын нийтлэг жишиг байдлаар өмнөх тооллогоос арай дэлгэрүүлэн, өндөр настны амьдрах орчин, түүний ахуй нөхцлийг өөрийн орны онцлогийг харгалзан үзүүлэх зорилт тавьсан.

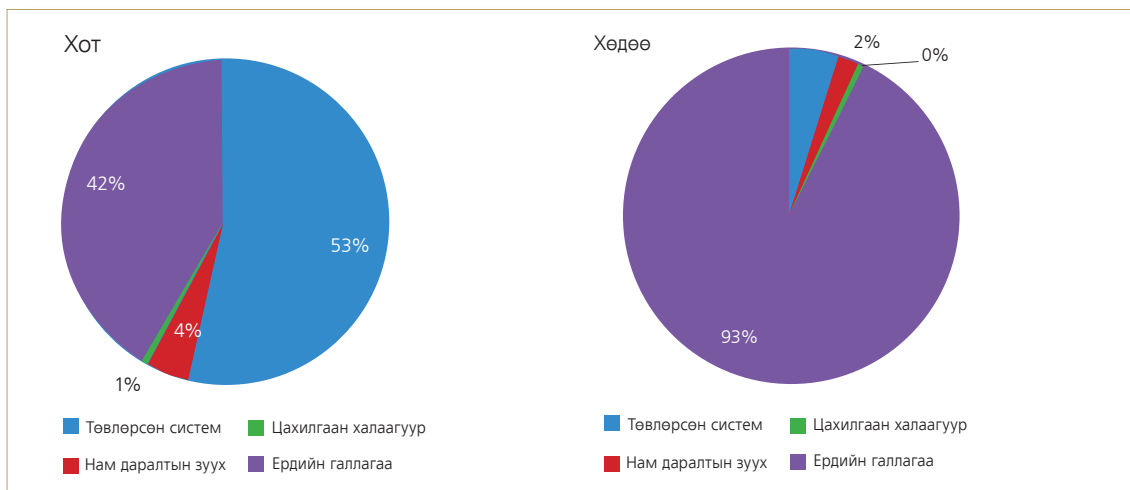
ХҮСНЭГТ- 3.6 ӨНДӨР НАСТАН ТЭРГҮҮЛЭГЧТЭЙ, БАЙШИНД АМЬДАРДАГ ӨРХИЙН БАЙШИНГИЙН ТӨРӨЛ, ХАЛААЛТЫН ЭХ ҮҮСВЭР, ХУВИАР, 2010 ОН

Байшингийн төрөл	Бүгд	Халаалтын эх үүсвэр			
		Төвлөрсөн ситем	Нам даралтын зуух	Цахилгаан халаагуур	Ердийн галлагаа
БҮГД	100.0	43.9	3.7	0.4	52.0
Орон сууцны байшин	41.0	100.0	0.0	-	-
Бие даасан тохилог сууц	0.9	87.5	9.5	3.0	-
Сууцны тусдаа байшин	56.2	2.4	6.0	0.7	90.9
Оюутан, сурагчдын нийтийн байр	0.1	57.4	19.1	4.3	19.1
Ажиллагчдын нийтийн байр	1.2	34.6	8.3	0.6	56.5
Нийтийн зориулалтын бусад байр	0.5	40.0	14.2	1.5	44.2
ХОТ	100.0	52.1	4.0	0.4	43.5
Орон сууцны байшин	48.9	100.0	0.0	-	-
Бие даасан тохилог сууц	1.1	87.6	9.3	3.0	-
Сууцны тусдаа байшин	48.2	3.0	7.7	0.8	88.5
Оюутан, сурагчдын нийтийн байр	0.1	58.1	18.6	4.7	18.6
Ажиллагчдын нийтийн байр	1.2	40.4	8.9	0.8	49.8
Нийтийн зориулалтын бусад байр	0.5	46.0	15.5	1.4	37.1
ХӨДӨӨ	100.0	4.5	1.8	0.5	93.2
Орон сууцны байшин	3.4	100.0	-	-	-
Бие даасан тохилог сууц	0.1	80.0	20.0	-	-
Сууцны тусдаа байшин	94.4	0.8	1.8	0.5	96.9
Оюутан, сурагчдын нийтийн байр	0.0	50.0	25.0	-	25.0
Ажиллагчдын нийтийн байр	1.6	13.3	5.9	-	80.7
Нийтийн зориулалтын бусад байр	0.5	12.8	8.5	2.1	76.6

Байшинд амьдардаг өрхийн 43.9 хувь төвлөрсөн халаалтын системд холбогдсон, 52.0 хувь нь ердийн галлагаатай байна. Сүүлийн жилүүдэд халаалтын олон төрлийн хэрэгсэл манай улсад орж ирснээр өрхийн 3.7 хувь нь нам даралтын зуух, 0.4 хувь нь цахилгаан халаагуур хэрэглэж байна.

Байшинд амьдардаг өрхийн 41.0 хувийг эзэлж буй орон сууцны байшинд амьдардаг халаалтын төвлөрсөн системд бүрэн холбогдсон байхад, бие даасан тохилог сууцда амьдардаг өрхийн 87.5 хувь, оюутан, сурагчдын дотуур байранд амьдардаг өрхийн 57.4 хувь, ажилчдын нийтийн байранд амьдардаг өрхийн 34.6 хувь нь төвлөрсөн халаалтад холбогдсон байна. Харин сууцны тусдаа байшинтай өрхийн 90.9 хувь нь ердийн галлагаатай байна.

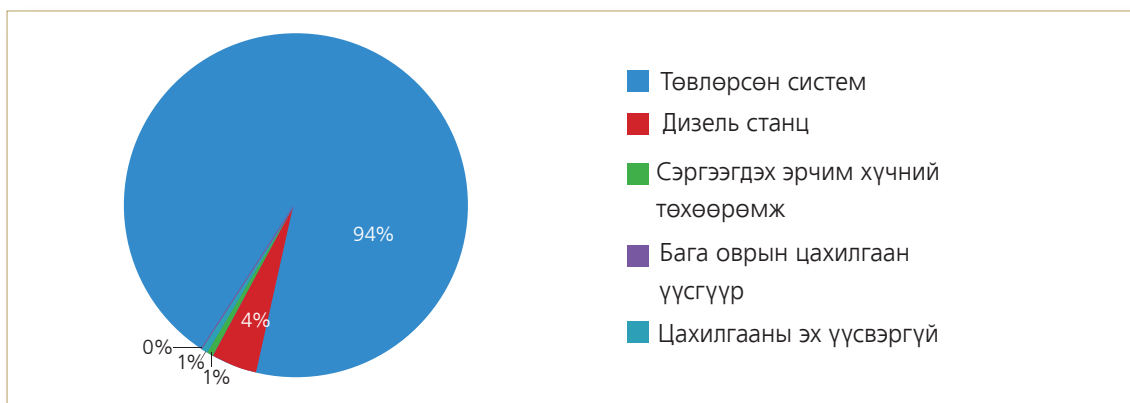
ЗУРАГ 3.5 БАЙШИНД АМЬДАРДАГ ӨНДӨР НАСТАН ТЭРГҮҮЛЭГЧТЭЙ ӨРХИЙН СУУЦНЫ ХАЛААЛТЫН ЭХ ҮҮСВЭР, ХОТ, ХӨДӨӨ, ХУВИАР, 2010 ОН

Өрхийн халаалтын төрөл хот, хөдөөд нэлээд ялгаатай байна. Хотын өрхийн 53.4 хувь төвлөрсөн халаалттай, 41.8 хувь ердийн галлагаатай байхад хөдөөний өрхийн дийлэнх /92.6 хувь/ ердийн галлагаатай, 4.4 хувь нам даралтын зуух хэрэглэж байна. Ердийн галлагаатай болон нам даралтын зуух хэрэглэж байгаа өрхөд хүйтний улиралд түлээ, нүүрс ихээхэн хэрэгцээтэй байдаг. Байшинд амьдардаг өндөр настан өрхийн халаалтыг аймаг, нийслэлээр хавсралт 3.5-д үзүүлэв.

Хүн амын амьжиргааны төвшинг илэрхийлэх үзүүлэлтийн нэг бол цахилгаан эрчим хүчний хангамж билээ. Байшинд амьдарч байгаа өндөр настны өрхийн 93.9 хувь, үүнээс хотын өрхийн 98.6 хувь, хөдөөгийн өрхийн 70 шахам хувь цахилгааны төвлөрсөн системд холбогдсон байгаа нь цахилгаан эрчим хүчний найдвартай эх үүсвэртэй болсоныг харуулж байна. Байшингийн төрөл, сууцны өмч, эзэмшлийн хэлбэрээр бага зэргийн ялгаатай байна.

ЗУРАГ 3.6 БАЙШИНД АМЬДАРДАГ ӨНДӨР НАСТАНТАЙ ӨРХИЙН ЦАХИЛГААНЫ ЭХ ҮҮСВЭР, 2010 ОН

Цахилгаанаар хотын өрхүүд үндсэндээ хангагдсан, харин хөдөөгийн байшин сууцанд амьдардаг өрхийн хувьд нэлээд ялгаатай байна. Хөдөөгийн өрхийн 23.8 хувь сэргээгдэх эрчим хүчний, 5 хувь дизель станц, бага оврын цахилгаан эх үүсвэр хэрэглэж, 2.4 хувь нь цахилгааны эх үүсвэргүй байна.

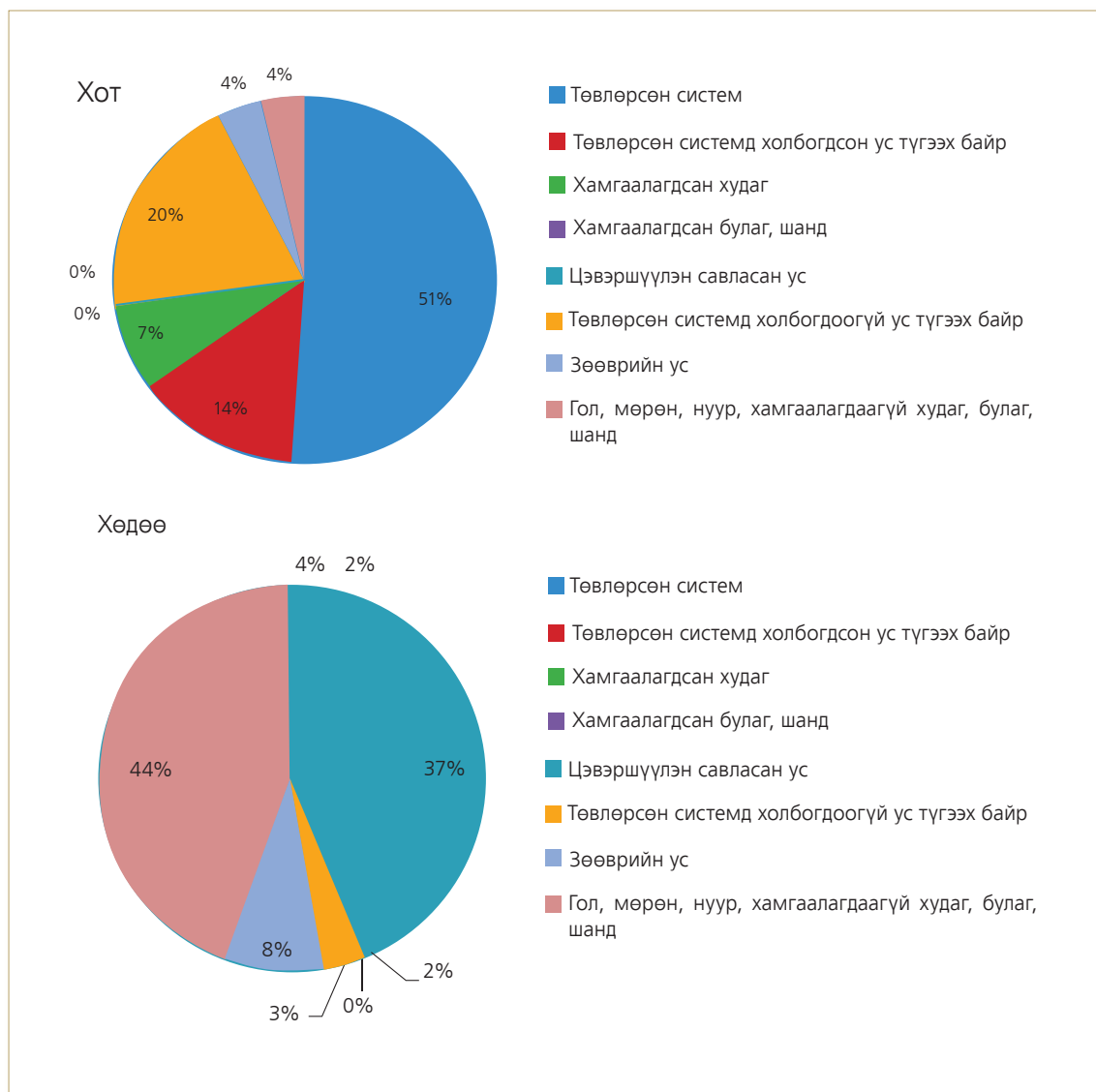
ХҮСНЭГТ 3.7. БАЙШИНД АМЬДАРДАГ ӨНДӨР НАСТАН ТЭРГҮҮЛЭГЧТЭЙ ӨРХИЙН
УНДНЫ УСНЫ ХАНГАМЖ, УНДНЫ УСНЫ ЭХ ҮҮСВЭР, БАЙШИНГИЙН ТӨРӨЛ, ХОТ, ХӨДӨӨ,
ХУВИАР, 2010 ОН

Байшингийн төрөл	Үүнээс: Ундны усны эх үүсвэрээр								
	Бүгд	Төвлөрсөн систем	Төвлөрсөн системд холбогдсон ус түгээх байр	Хамгаалагдсан худаг	Хамгаалагдсан булаг, шанд	Цэвэр-шүүлэн савласан ус	Төвлөрсөн системд холбогдоогүй ус түгээх байр	Зөөврийн ус	Гол, мөрөн, нуур, хамгаалагдаагүй худаг, булаг, шанд
БҮГД	100.0	42.8	11.9	12.5	0.5	0.0	17.0	4.5	10.6
Орон сууцны байшин	41.0	99.9	0.1	-	-	-	0.0	-	-
Бие даасан тохилог сууц	0.9	86.8	-	13.2	-	-	-	-	-
Сууцны тусдаа байшин	56.2	0.9	20.5	21.5	0.8	0.2	29.6	7.7	18.8
Оюутан, сурагчдын нийтийн байр	0.1	55.4	21.2	6.4	-	-	8.5	2.1	6.4
Ажиллагчдын нийтийн байр	1.2	25.2	22.8	22.6	0.2	0.3	17.0	8.1	3.8
Нийтийн зориулалтын бусад байр	0.5	25.0	28.1	14.2	0.7	-	18.4	9.6	3.9
ХОТ	100.0	51.0	14.1	7.5	0.2	0.0	19.8	3.8	3.6
Орон сууцны байшин	48.8	99.9	0.0	0.1	-	-	-	-	-
Бие даасан тохилог сууц	1.1	87.0	12.8	0.2	-	-	-	-	-
Сууцны тусдаа байшин	48.2	1.2	28.1	15.0	0.4	0.0	40.3	7.6	7.4
Оюутан, сурагчдын нийтийн байр	0.1	60.5	23.3	4.6	-	-	9.3	-	2.3
Ажиллагчдын нийтийн байр	1.2	29.9	28.8	13.2	0.2	0.4	19.9	6.0	1.6
Нийтийн зориулалтын бусад байр	0.5	29.1	32.3	5.6	-	-	22.1	9.4	1.4
ХӨДӨӨ	100.0	3.7	1.9	36.7	1.7	-	3.3	8.2	44.5
Орон сууцны байшин	3.4	98.3	-	1.7	-	-	-	-	-
Бие даасан тохилог сууц	0.1	80.0	-	20.0	-	-	-	-	-
Сууцны тусдаа байшин	94.4	0.2	2.0	37.5	1.7	-	3.4	8.3	46.8
Оюутан, сурагчдын нийтийн байр	0.0	-	-	25.0	-	-	-	25.0	50.0
Ажиллагчдын нийтийн байр	1.6	8.9	0.7	57.0	-	-	5.9	15.6	11.9
Нийтийн зориулалтын бусад байр	0.5	6.4	8.5	53.2	4.3	-	2.1	10.6	14.9

Ундны усны хангамж: Цэвэр усны хүрэлцээ, хангамж, ялангуяа түүний чанар нь хүний эрүүл мэнд, урт удаан наслахад нөлөөлөх гол үзүүлэлтүүдийн нэг билээ. Өндөр настан тэргүүнтэй өрхийн дийлэнх буюу 95.8 хувь амьдарч байгаа орон сууцны байшин ус түгээх төвлөрсөн системд бүрэн холбогдсон байна.

Иргэний өмчийн болон өөрийн эзэмшлийн сууцны 90.3-96.6 хувь нь төвлөрсөн усан хангамжид холбогдсон байна. Байшинд амьдарч байгаа өрхийн 11.9 хувь төвлөрсөн системд холбогдсон ус түгээх байрнаас, 4.5 хувь нь зөөврийн ус, 10.6 хувь нь гол, мөрөн, хамгаалагдаагүй худгаас ундны ус хэрэглэж байна.

ЗУРАГ 3.7 БАЙШИНД АМЬДАРДАГ ӨРХИЙН УНДНЫ УСНЫ ЭХ ҮҮСВЭР,
ХОТ, ХӨДӨӨ, ХУВИАР, 2010 ОН

Өрхийн ундны усны хангамж хот, хөдөөгөөр нэлээд ялгаатай байна. Байшинд амьдарч байгаа хотын өрхийн усан хангамжийн эх үүсвэр улсын дундажтай төстэй байхад хөдөөгийн 2 өрхийн нэг нь гол мөрөн, нуур, хамгаалагдаагүй худаг, булаг, шанднаас, 40 шахам хувь хамгаалагдсан худгаас, 8 орчим хувь зөөврийн уснаас хэрэглээгээ хангаж байна. Өндөр настны өрхийн дийлэнх нь ялангуяа хөдөө байнга оршин суудаг өрх бараг бүхэлдээ усаа

зөөж хэрэглэж байна. Өндөр настны өрхийн усан хангамжийг аймаг, нийслэлээр хавсралт 3.6-аас үзнэ үү.

Байшинд амьдарч байгаа өрхийн дийлэнх цахилгааны найдвартай эх үүсвэртэй байгаа талаар дээр өгүүлсэн. Өрхүүд хоол, хүнсээ бэлтгэхэд ямар түлш хэрэглэж байгаа нь өрхийн амьжиргаа, байгаль орчны эрүүл ахуйтай холбоотой чухал үзүүлэлт юм. Улсын дунджаар өндөр настны өрх хоол, хүнсээ бэлтгэхэд 2 өрхийн нэг нь цахилгаан, 10 өрхийн нэг нь мод, нөгөө нь шахмал түлш, нүүрс, 5.7 хувь аргал, хөрзөн хэрэглэж байна. Түлшний хэрэглээ, төрөл нь байшин сууцны төрлөөр ялгаатай байна. Ялангуяа сууцны тусдаа байшинд амьдардаг өрхийн 90 шахам хувь цахилгааны төвлөрсөн системд холбогдсон хэдий ч хоол, ундаа бэлтгэхэд 14 хувь нь цахилгаан, 35.4-37.8 хувь нь мод, нүүрс, шахмал түлшийг хэрэглэдэг байна. Оюутан, ажиллагчдын нийтийн байранд амьдардаг өрхийн 56.4 хувь цахилгаан, 16.3 хувь мод, 22.5 хувь нүүрс, шахмал түлш, 3.8 хувь аргал, хөрзөн хэрэглэж байна.

Хоол, хүнсээ бэлтгэхэд хэрэглэж байгаа түлшний байдал хот, хөдөөгөөр нэлээд ялгаатай байна. Хотын өрх цахилгаан болон нүүрс, шахмал түлшийг голдуу хэрэглэдэг бол хөдөөний өрхийн үндсэн түлш нь мод, түлээ, аргал, хөрзөн байна.

ГЭРТ АМЬДАРДАГ ӨРХИЙН СУУЦНЫ НӨХЦӨЛ

Монголын уламжлалт сууц болох гэр нь бүтэц хийц, ахуйн нөхцлийн хувьд үндэсний онцлогтой. Гэрийн талбайн хэмжээ нь түүний ханын тооноос хамаарна. Өрхийн амьжиргааны төвшинг илэрхийлэх үзүүлэлтийн нэг бол гэрийн ханын тоо юм.

ХҮСНЭГТ 3.8 ГЭРТ АМЬДАРДАГ ӨНДӨР НАСТНЫ ӨРХИЙН ТОО, ГЭРИЙН ХАНЫН ТООГООР, 2010 ОН

Ханын тоо	Бүгд		Хот		Хөдөө	
	Өрхийн тоо	Дүнд эзлэх хувь	Өрхийн тоо	Дүнд эзлэх хувь	Өрхийн тоо	Дүнд эзлэх хувь
ӨРХИЙН ТОО-БУГД	44 821	100.0	20 525	100.0	24 296	100.0
5 хүртэл	14 526	32.4	6 793	33.1	7 733	31.8
5 ханатай	22 988	51.3	11 311	55.1	11 677	48.1
6 ханатай	6 507	14.5	2 091	10.2	4 416	18.2
8 ханатай	796	1.8	327	1.6	469	1.9
10 ханатай	4	-	3	-	1	-

Гэрт амьдардаг өрхийн 1/3 нь 5 хүртэлх тооны ханатай, 50-иас илүү хувь нь 5 ханатай гэрт амьдарч байгаа нь хот, хөдөөгийн хувьд онцын ялгаагүй байна. Хөдөөгийн өрхийн 20 шахам хувь нь 6 болон түүнээс олон тооны ханатай гэрт амьдарч байна.

Гэрт амьдардаг өндөр настан тэргүүлэгчтэй өрхийн ахуйн нөхцлийн аймаг, нийслэлээрх үзүүлэлтүүдийг хавсралт 3.11-3.13-аас үзнэ үү.

Гэрт амьдарч байгаа бүх өрхийн халаалт нь ердийн пийшин, зуух байна.

Хот, суурин газарт байнга оршин суудаг, гэрт амьдарч байгаа өндөр настны өрхийн хүйтний улирлын түлээ, нүүрсний хэрэгцээ шаардлага нь анхаарал татах, шийдвэрлэвэл зохих асуудлын нэг байсаар байна. Гэхдээ төв, суурин газрын айл өрхийн түлээ, нүүрсний асуудлыг шийдвэрлэхдээ байгаль орчинд үзүүлэх хорт нөлөөг аль болох бага байлгах, бүрэн шатлалтай, утаагүй зуухаар өндөр настны өрхийг тэргүүн ээлжинд хангах нь тэдний ахуй нөхцлийг сайжруулах, урт удаан наслахад нь тустай болно.

ДӨРӨВДҮГЭЭР БҮЛЭГ

ӨНДӨР НАСТНЫ НИЙГЭМ, ЭДИЙН ЗАСГИЙН
ҮНДСЭН ҮЗҮҮЛЭЛТ

4.1 ӨНДӨР НАСТНЫ ҮНДЭС УГСАА

4.1.1 Улсын харьяалал. Монгол улсын нутаг дэвсгэрт оршин суугаа хүн амын 99.4 хувь, үүнээс өндөр настны 99.8 хувь Монгол Улсын харьяат байна. Монгол улсад 6, түүнээс дээш сарын хугацаагаар оршин сууж байгаа гадаадын харьяат, өндөр настны 35.1 хувь буюу Оросын Холбооны Улсын харьяат 276 иргэд, 27.1 хувь буюу 213 нь Бүгд Найрамдах Хятад Ард Улсын, 9.2 хувь буюу 73 хүн Өмнөд Солонгос улсын, 7.2 хувь буюу 57 нь АНУ-ын, 6.6 хувь буюу 52 нь Япон улсын харьяат иргэн байна.

4.1.2 Үндэс угсаа. Энэ удаагийн тооллогоор Монгол Улсад 29 үндэс угсааны төлөөлөл тоологдсон.

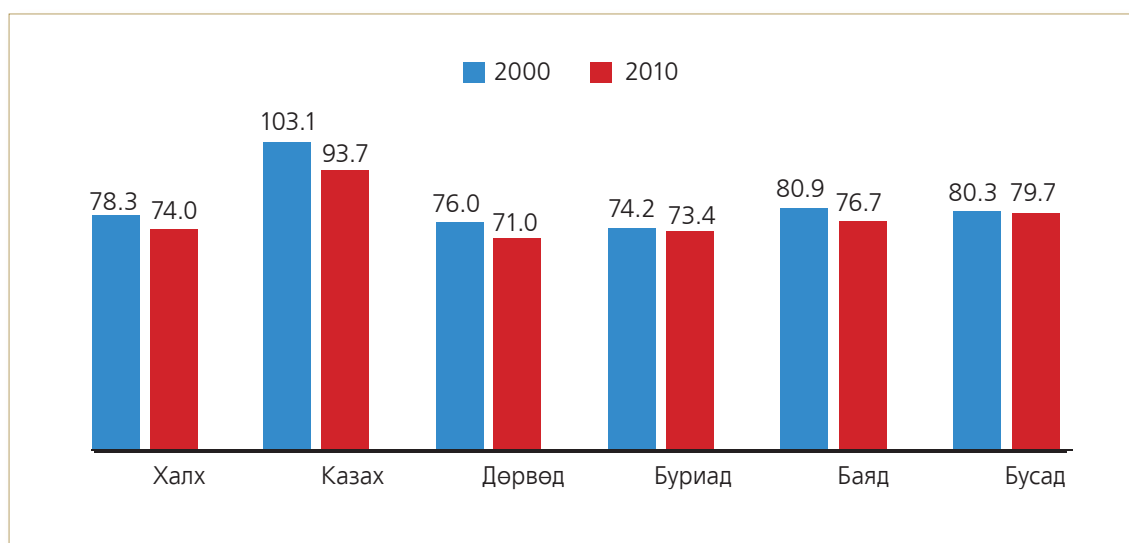
Монгол Улсын харьяат хүн амын 82.4 хувийг, өндөр настны 80 орчим хувийг Халх угсаатан, 10 орчим хувийг Казах, Дөрвөд, Буриад, Баяд угсаатан эзэлж байна. Өмнөх тооллогын үеийнхээс Халхчуудын эзлэх хувь 0.8 пунктээр, Баяд 0.3 пунктээр өсч, Буриад, Казахуудынх 0.2-0.6 пунктээр тус тус буурсан байна.

ХҮСНЭГТ 4.1 НИЙТ ХҮН АМ, ӨНДӨР НАСТНЫ УЛСЫН ХАРЬАЛАЛ, ҮНДЭС УГСАА, ХҮЙС, ДҮНД ЭЗЛЭХ ХУВИАР, 2000, 2010 ОН

Үндэс, угсаа	2000 он				2010 он			
	Нийт хүн ам	Үүнээс: өндөр настан	үүнд:		Нийт хүн ам	Үүнээс: өндөр настан	үүнд:	
			Эрэгтэй	Эмэгтэй			Эрэгтэй	Эмэгтэй
БҮГД	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
Монгол улсын харьяат	99.7	99.6	99.5	99.6	99.4	99.5	99.3	99.6
Үүнээс: үндэс, угсаа								
Халх	81.5	79.5	78.9	80.0	81.9	80.3	79.7	80.8
Казах	4.3	3.9	4.4	3.4	3.8	3.3	3.7	2.9
Дөрвөд	2.8	2.8	2.7	2.8	2.7	2.8	2.7	2.8
Буриад	1.7	2.7	2.6	2.8	1.7	2.5	2.5	2.5
Баяд	2.1	2.1	2.2	2.0	2.1	2.3	2.3	2.3
Бусад	7.2	8.6	8.7	8.6	7.1	8.9	9.2	8.7
Гадаадын харьяат, харьяалалгүй	0.3	0.4	0.5	0.4	0.6	0.5	0.7	0.4

Өндөр настны дунд эмэгтэйчүүдийн дундаж нас өндөр байдгийг судалгааны 2-р бүлэгт тайлбарласан. Энэ хандлага Казахаас бусад угсаатны дунд ижил байна. Казакуудаас бусад угсаатны хүйсийн харьцаа ерөнхийдөө бага байна.

ЗУРАГ 4.1 ӨНДӨР НАСТНЫ ХҮЙСИЙН ХАРЬЦАА, ҮНДЭС УГСАА, ХУВИАР 2000, 2010 ОН

Өндөр настан Казахуудын хүйсийн харьцаа улсын хэмжээний өндөр настан, бусад үндэс угсаатнаас нэлээд өндөр байгаа нь онцлог юм. Монгол Улсын хүн амын доторх олон хүн амтай хоёр дахь угсаатан нь Казахууд (3.4 хувь) бөгөөд хэл, ардын уламжлалт соёл, зан заншил нь монголын бусад угсаатнаас өвөрмөц ялгаатай.

ХҮСНЭГТ 4.2 ӨНДӨР НАСТНЫ ҮНДЭС УГСАА, НАС, ХҮЙС, ХУВИАР, 2010 ОН

Үндэс, угсаа	Насны бүлгээр								
	60-64			65-69			70-74		
	Эрэгтэй	Эмэгтэй	Бүгд	Эрэгтэй	Эмэгтэй	Бүгд	Эрэгтэй	Эмэгтэй	Бүгд
БҮГД	34.1	31.7	32.7	26.6	24.3	25.3	20.2	18.8	19.4
Монголын харьяат	34.0	31.7	32.6	26.7	24.3	25.3	20.2	18.8	19.4
Үүнээс: үндэс, угсаагаар									
Халх	34.2	31.9	32.9	26.6	24.3	25.3	20.1	18.8	19.3
Казах	30.0	31.6	30.8	26.1	22.9	24.5	21.7	18.9	20.2
Дөрвөд	36.7	33.0	34.5	27.8	27.2	27.4	20.6	19.7	20.1
Буриад	33.5	30.4	31.7	26.2	22.6	24.1	18.6	16.0	17.1
Баяд	32.8	31.8	32.2	30.4	25.1	27.4	20.6	18.5	19.4
Бусад	32.9	28.9	30.7	26.1	23.8	24.8	21.5	19.8	20.6
Гадаадын харьяат, харьяалалгүй	52.1	31.5	43.8	20.9	23.2	21.8	11.0	24.7	16.6

Хүснэгт 4.2-ын үргэлжлэл

Үндэс угсаа	Насны бүлгээр						Бүгд					
	75-79			80+			Эрэгтэй		Эмэгтэй		Бүгд	
	Эрэгтэй	Эмэгтэй	Бүгд	Эрэгтэй	Эмэгтэй	Бүгд	Хувь	Тоо	Хувь	Тоо	Хувь	Тоо
БҮГД	11.2	13.2	12.3	7.9	12.1	10.3	100.0	64 813	100.0	86 346	100.0	151 159
Монголын харьяат	11.2	13.2	12.3	7.9	12.1	10.3	100.0	64 355	100.0	86 010	100.0	150 365
ҮҮНЭЭС: ҮНДЭС УГСААГААР												
Халх	11.2	13.0	12.2	7.9	12.0	10.3	100.0	51 641	100.0	69 760	100.0	121 401
Казах	12.3	12.2	12.2	10.0	14.4	12.3	100.0	2 383	100.0	2 543	100.0	4 926
Дөрвөд	9.8	11.8	11.0	5.1	8.3	7.0	100.0	1 736	100.0	2 444	100.0	4 180
Буриад	12.5	15.9	14.4	9.2	15.1	12.6	100.0	1 593	100.0	2 169	100.0	3 762
Баяд	10.2	13.0	11.8	6.1	11.6	9.2	100.0	1 495	100.0	1 950	100.0	3 445
Бусад	11.6	14.6	13.3	7.8	12.9	10.7	100.0	5 507	100.0	7 144	100.0	12 651
Гадаадын харьяат, харьяалалгүй	10.8	15.8	12.8	5.1	4.8	5.0	100.0	489	100.0	336	100.0	825

Улсын дунджаар өндөр настны хүн амын 10.3 хувийг 80, түүнээс дээш насныхан эзэлж байхад Буриад, Казахуудынх 12.3-12.6 хувь, Халхчуудынх 10.3 хувь байгаа нь бусадтай харьцуулахад арай илүү урт насалж байгааг харуулна. Өндөр насны нийт эмэгтэйчүүдийн дунд 80, түүнээс дээш насны эмэгтэйчүүдийн эзлэх хувь улсын дунджаар 12.1 хувь байхад Буриад 15.1 хувь, Казах 14.4 хувь, Халх 12.0 хувь байгааг бусадтай харьцуулахад эмэгтэйчүүд нь эрэгтэйчүүдээс урт насалдаг болохыг харуулж байна.

ХҮСНЭГТ 4.3 ӨНДӨР НАСТНЫ ШҮТЛЭГИЙН БАЙДАЛ, НАСНЫ БҮЛЭГ, ШАШНЫ ТӨРӨЛ, ХУВИАР, 2010 ОН

Насны бүлэг	Өндөр настан хүн ам		Шүтдэггүй	Шашинтан				
	Бүгд	Хувь		Будда	Христ	Ислам	Бөө	Бусад
БҮГД	151 159	100.0	25.3	68.2	1.5	3.2	1.4	0.4
60-64	49 453	100.0	27.9	65.2	1.9	2.9	1.7	0.4
65-69	38 232	100.0	27.1	66.4	1.7	2.9	1.4	0.4
70-74	29 332	100.0	26.3	67.4	1.5	3.3	1.2	0.5
75-79	18 617	100.0	23.5	70.3	1.3	3.2	1.3	0.4
80+	15 525	100.0	19.1	74.8	1.0	3.8	1.0	0.4

Нийт хүн амын 38.6 хувь, өндөр настны 25.3 хувь нь шашин шүтдэггүй байна.

Өндөр настны 68.2 хувь будда, 3.2 хувь ислам, харин бөө, христийн шашинтан тус бүр 1.5 хувь байна. Шашин шүтлэгийг өндөр настны насны бүлгээр авч үзэхэд онцын ялгаа байхгүй байна.

4.2 ӨНДӨР НАСТНЫ БИЧИГ ҮСГИЙН МЭДЛЭГ, БОЛОВСРОЛЫН ТӨВШИН

Монгол Улс 1924 оноос иргэнээ үнэ, төлбөргүйгээр сурч боловсрохыг үндсэн хуулиараа баталгаажуулсан. Өнөөгийн өндөр настны бичигтэн болох, боловсрол эзэмших бодит боломжийг олгосон юм. Хүн амын бичиг үсэгт тайлагдах, боловсрол эзэмших боломж, нөхцөл нь улс орны нийгэм, эдийн засгийн хөгжлийн үе шатаас хамаарч, харилцан адилгүй байсныг энэ бүлэгт харуулна.

Аль нэг хэлээр (бичгийн төрөл хэлбэрээс үл хамааран) хамгийн энгийн богино өгүүлбэрийг уншиж, ойлгож, бичиж чаддаг хүнийг бичиг үсэг мэддэг гэж үзсэн.

Тооллогын дүнгээр бичиг үсэг мэддэг хүн амыг тодорхойлохдоо ямар нэг төвшний боловсролтой хүн ам, боловсролгүй боловч бичиг үсэг мэддэг хүний нийлбэрээр илэрхийлэв.

Бичиг, үсгийн мэдлэг, боловсролын төвшинг өмнөх тооллогуудын дүнтэй зэрэгцүүлэхийн тулд боловсролын төвшингийн зарим үзүүлэлтийг нэгтгэв.

ХҮСНЭГТ 4.4 ӨНДӨР НАСТНЫ БИЧИГ ҮСГИЙН МЭДЛЭГ, БОЛОВСРОЛЫН ТӨВШИН, ХҮЙС, ДҮНД ЭЗЛЭХ ХУВИАР, 1989, 2000, 2010 ОН

Бичиг үсгийн мэдлэг, боловсролын төвшин	1989 он			2000 он			2010 он		
	Эрэгтэй	Эмэгтэй	Бүгд	Эрэгтэй	Эмэгтэй	Бүгд	Эрэгтэй	Эмэгтэй	Бүгд
БҮГД	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
Бичиг үсэг мэддэггүй	9.2	34.6	23.4	3.7	13.7	9.2	2.1	5.6	4.1
Бичиг үсэг мэддэг	33.1	33.1	33.1	12.7	19.7	16.6	5.6	9.2	7.7
Бага	35.0	27.1	30.5	37.2	45.5	41.8	24.7	35.1	30.6
Бүрэн бус дунд ¹	9.1	2.7	5.5	15.6	9.2	12.1	13.0	10.3	11.5
Бүрэн дунд, ТМС ²	7.2	1.9	4.3	8.0	4.2	5.9	19.4	16.8	17.9
ТМД, бүрэн бус дээд ³	1.1	0.1	0.6	9.2	4.6	6.6	10.4	11.5	11.0
Дээд	5.8	0.6	2.6	13.6	3.1	7.7	24.8	11.5	17.2

¹ суурь боловсролтой хүн ам

² бүрэн дунд, техникийн болон мэргэжлийн боловсролтой хүн ам

³ тусгай мэргэжлийн дунд боловсролтой хүн ам

Өнгөрсөн 30 гаруй жилд өндөр настны бичиг, үсгийн мэдлэг, боловсролын төвшинд эрс өөрчлөлт гарч, бичиг үсэг үл мэдэгчдийн эзлэх хувь 2000 онд 1989 оныхоос 14.2 пунктээр, 2010 онд 2000 оныхоос 5.1 пунктээр буурч, өндөр настны дунд боловсролтой хүн амын эзлэх хувь нэмэгдсэн байна. Сүүлчийн 2 тооллогын дүнгээр нийт өндөр настны дунд бага боловсролтой өндөр настны эзлэх хувь 10 пунктээр буурч, харин мэргэжлийн болон дээд боловсролтой өндөр настных 4-11 пунктээр нэмэгдсэн нь манай улсын боловсролын салбарын хөгжлийн ололт, төр, засгаас хүн амын боловсролыг дээшлүүлэх, мэргэжилтэй боловсон хүчнийг бэлтгэхэд онцгой анхаарч байсны үр дүн юм.

Мэргэжлийн боловсон хүчнийг 1950-иад оноос эхлэн хилийн чанадад бэлтгэж, улмаар 1960-аад оноос мэргэжлийн дунд болон дээд боловсролтой боловсон хүчнийг дотооддоо олноор бэлтгэх болсонтой холбоотой их, дээд болон мэргэжлийн дунд шатны сургуульд суралцагчдын тоо нэмэгдэж байсан 1960-1980-аад онд 20-25 орчим настай байсан хүмүүс одоо өндөр настны эгнээг тэлж байгаа нь өндөр настны боловсролын бүтцийг өөрчлөгдөхөд нөлөөлжээ.

Өндөр настны насны бүлэг ахих тутам бичиг үсэг үл мэдэгчид, бага боловсролтой хүний эзлэх хувь багасч, бүрэн бус дундаас дээш боловсролтой өндөр настны эзлэх хувь нэмэгдэж байгааг харуулж байна. Энэ хандлага нь өндөр настны хүйс, байршлаар нэгэн адил байгаа нь хүн амын боловсрол эзэмших дээр дурьдсан нөхцөл, байдалтай уялдаатай. Зүй тогтлын энэ хандлага нь өндөр настны хүйс, байршлаар нэгэн адил ажиглагдаж байна.

ХҮСНЭГТ 4.5 ӨНДӨР НАСТНЫ БИЧИГ ҮСГИЙН МЭДЛЭГ, БОЛОВСРОЛЫН ТӨВШИН, НАС, ХҮЙС, ХОТ, ХӨДӨӨ, ХУВИАР, 2010 ОН

БҮГД

Бичиг үсгийн мэдлэг, боловсролын төвшин	Насны бүлэг, хүйсээр								
	60-64			65-69			70-74		
	Бүгд	Эрэгтэй	Эмэгтэй	Бүгд	Эрэгтэй	Эмэгтэй	Бүгд	Эрэгтэй	Эмэгтэй
БҮГД	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
Доктор	0.7	1.2	0.3	0.7	1.3	0.2	0.5	0.9	0.1
Магистр	1.5	2.3	0.9	0.9	1.5	0.4	0.4	0.6	0.1
Дипломын болон бакалаврын дээд	19.5	23.3	16.5	18.6	25.1	13.3	13.7	21.1	7.7
Тусгай мэргэжлийн дунд	15.0	12.0	17.4	12.0	10.9	12.9	9.0	9.6	8.6
Техник болон мэргэжлийн	3.0	3.8	2.4	2.2	2.9	1.7	2.0	2.5	1.6
Бүрэн дунд	21.2	21.3	21.1	16.2	16.5	15.9	13.3	13.5	13.1
Суурь	14.0	15.6	12.7	12.2	12.9	11.7	10.9	12.4	9.8
Бага	20.5	17.1	23.2	28.8	23.1	33.4	36.9	29.7	42.8
Бичиг үсэг мэддэг	3.2	2.4	3.7	5.7	4.2	6.8	8.7	6.6	10.4
Бичиг үсэг мэддэггүй	1.5	1.1	1.8	2.8	1.7	3.7	4.6	2.9	5.9

Бичиг үсгийн мэдлэг, боловсролын төвшин	Насны бүлэг, хүйсээр						Бүгд		
	75-79			80+			Бүгд	Эрэгтэй	Эмэгтэй
	Бүгд	Эрэгтэй	Эмэгтэй	Бүгд	Эрэгтэй	Эмэгтэй			
БҮГД	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
Доктор	0.4	0.8	0.1	0.3	0.8	0.1	0.6	1.1	0.2
Магистр	0.2	0.3	0.1	0.1	0.3	0.0	0.8	1.4	0.4
Дипломын болон бакалаврын дээд	10.2	18.7	4.8	7.3	16.5	2.8	15.8	22.3	10.9
Тусгай мэргэжлийн дунд	6.8	7.7	6.2	5.0	7.7	3.7	11.0	10.4	11.5
Техник болон мэргэжлийн	1.5	2.0	1.2	1.1	2.0	0.6	2.2	2.9	1.7
Бүрэн дунд	10.9	12.0	10.3	7.5	9.9	6.3	15.7	16.5	15.1
Суурь	8.8	10.0	8.1	5.8	7.8	4.9	11.5	13.0	10.3
Бага	42.1	34.2	47.1	42.1	36.7	44.8	30.6	24.7	35.1
Бичиг үсэг мэддэг	13.3	11.2	14.6	18.1	13.7	20.3	7.7	5.6	9.2
Бичиг үсэг мэддэггүй	5.9	3.2	7.6	12.6	4.6	16.5	4.1	2.1	5.6

ХОТ

Хүснэгт 4.5-ын үргэлжлэл

Бичиг үсгийн мэдлэг, боловсролын төвшин	Насны бүлэг, хүйсээр								
	60-64			65-69			70-74		
	Бүгд	Эрэгтэй	Эмэгтэй	Бүгд	Эрэгтэй	Эмэгтэй	Бүгд	Эрэгтэй	Эмэгтэй
БҮГД	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
Доктор	1.0	1.7	0.4	1.0	1.9	0.3	0.7	1.4	0.2
Магистр	2.1	3.1	1.3	1.2	2.1	0.5	0.5	1.0	0.2
Дипломын болон бакалаврын дээд	25.0	29.7	21.4	24.6	32.5	18.2	18.7	28.7	10.9
Тусгай мэргэжлийн дунд	16.6	12.7	19.7	14.1	11.8	16.0	11.1	10.8	11.3
Техник болон мэргэжлийн	3.0	3.5	2.6	2.3	2.6	2.1	2.2	2.4	2.0
Бүрэн дунд	25.5	25.2	25.8	20.4	20.1	20.7	17.5	17.1	17.9
Суурь	12.5	13.5	11.8	12.2	12.3	12.1	11.9	12.8	11.2
Бага	12.0	8.9	14.4	19.6	13.9	24.2	29.3	20.5	36.2
Бичиг үсэг мэддэг	1.5	1.1	1.8	3.0	1.9	3.9	5.3	3.6	6.6
Бичиг үсэг мэддэггүй	0.7	0.6	0.8	1.5	0.9	2.0	2.8	1.7	3.6

Бичиг үсгийн мэдлэг, боловсролын төвшин	Насны бүлэг, хүйсээр						Бүгд		
	75-79			80+			Бүгд	Эрэгтэй	Эмэгтэй
	Бүгд	Эрэгтэй	Эмэгтэй	Бүгд	Эрэгтэй	Эмэгтэй			
БҮГД	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
Доктор	0.6	1.3	0.1	0.4	1.2	0.1	0.8	1.6	0.2
Магистр	0.3	0.4	0.1	0.2	0.5	0.0	1.2	1.9	0.6
Дипломын болон бакалаврын дээд	14.2	25.9	6.9	10.4	22.7	4.2	20.9	29.3	14.8
Тусгай мэргэжлийн дунд	8.6	8.9	8.4	6.5	9.1	5.2	12.9	11.4	14.1
Техник болон мэргэжлийн	1.8	2.0	1.6	1.3	2.3	0.9	2.4	2.8	2.0
Бүрэн дунд	14.6	15.5	14.1	10.2	12.7	9.0	19.9	20.2	19.6
Суурь	10.2	11.2	9.5	7.0	8.3	6.3	11.5	12.4	10.8
Бага	37.9	27.3	44.5	41.8	32.2	46.7	23.3	16.4	28.4
Бичиг үсэг мэддэг	8.4	5.7	10.1	13.1	8.3	15.4	4.6	2.9	5.9
Бичиг үсэг мэддэггүй	3.6	1.9	4.6	9.0	2.8	12.2	2.5	1.2	3.4

ХӨДӨӨ

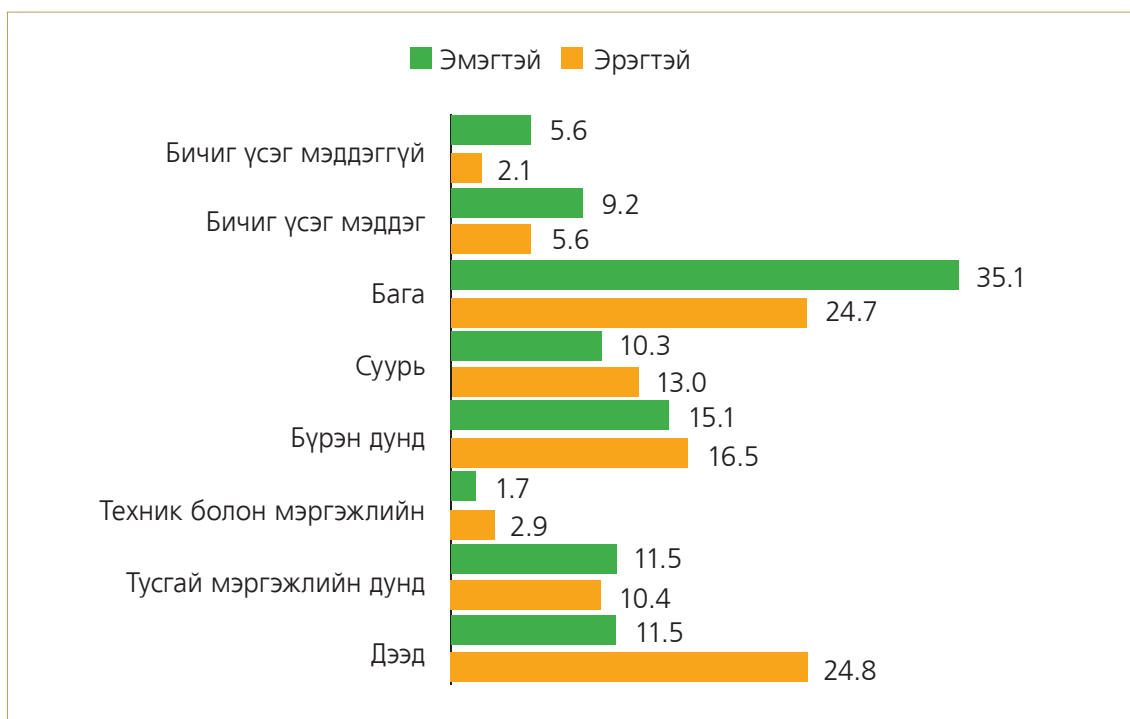
Бичиг үсгийн мэдлэг, боловсролын төвшин	Насны бүлэг, хүйсээр								
	60-64			65-69			70-74		
	Бүгд	Эрэгтэй	Эмэгтэй	Бүгд	Эрэгтэй	Эмэгтэй	Бүгд	Эрэгтэй	Эмэгтэй
БҮГД	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
Доктор	0.0	0.1	0.0	0.0	0.1	0.0	0.1	0.1	0.0
Магистр	0.2	0.4	0.1	0.1	0.3	0.0	0.0	0.1	0.0
Дипломын болон бакалаврын дээд	6.5	9.2	4.2	6.0	10.0	2.5	3.5	6.4	1.1
Тусгай мэргэжлийн дунд	11.1	10.4	11.6	7.5	9.0	6.1	5.0	7.5	2.9
Техник болон мэргэжлийн	3.1	4.4	1.9	2.1	3.3	1.0	1.6	2.7	0.8
Бүрэн дунд	10.9	12.6	9.5	7.1	9.1	5.3	4.7	6.6	3.1
Суурь	17.4	20.3	14.9	12.3	14.2	10.7	9.0	11.7	6.8
Бага	40.6	35.3	45.2	48.2	42.0	53.6	52.3	47.4	56.3
Бичиг үсэг мэддэг	7.0	5.3	8.4	11.3	8.9	13.4	15.6	12.4	18.4
Бичиг үсэг мэддэггүй	3.2	2.0	4.1	5.5	3.2	7.4	8.1	5.1	10.6

Хүснэгт 4.5-ын үргэлжлэл

Бичиг үсгийн мэдлэг, боловсролын төвшин	Насны бүлэг, хүйсээр						Бүгд		
	75-79			80+			Бүгд	Эрэгтэй	Эмэгтэй
	Бүгд	Эрэгтэй	Эмэгтэй	Бүгд	Эрэгтэй	Эмэгтэй			
БҮГД	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
Доктор	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.1	0.0
Магистр	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.1	0.2	0.0
Дипломын болон бакалаврын дээд	2.3	5.1	0.5	1.1	3.2	0.1	4.7	7.9	2.1
Тусгай мэргэжлийн дунд	3.2	5.5	1.6	1.9	4.7	0.7	6.9	8.4	5.8
Техник болон мэргэжлийн	1.1	2.0	0.5	0.5	1.4	0.1	2.0	3.2	1.0
Бүрэн дунд	3.6	5.3	2.4	1.8	3.7	0.9	6.7	8.8	5.1
Суурь	6.1	7.6	5.1	3.4	6.7	1.9	11.5	14.3	9.3
Бага	50.3	47.3	52.4	42.7	46.5	41.0	46.4	41.9	49.9
Бичиг үсэг мэддэг	22.9	21.6	23.9	28.6	25.4	30.1	14.2	11.2	16.5
Бичиг үсэг мэддэггүй	10.4	5.6	13.7	19.9	8.5	25.3	7.5	3.9	10.3

Нас ахих тутам өндөр настны бичиг үсгийн мэдлэг, ялангуяа боловсролын төвшингөөр хүйсийн ялгаатай байдал улам нэмэгдсээр байна. 60-64 насны хүн амын дунд бичиг мэддэггүй эмэгтэйчүүдийн эзлэх хувь эрэгтэйчүүдийнхээс 0.7 пунктээр, бичиг мэддэг эмэгтэйчүүдийнх 1.3 пунктээр, бага боловсролтой эмэгтэйчүүдийнх 6.1 пунктээр илүү байсан бол боловсролын төвшин дээшлэх тутам тусгай мэргэжлийн дунд боловсролтой энэ насны эрэгтэйчүүдийн эзлэх хувь эмэгтэйчүүдийнхээс 1.4 пунктээр, дээд боловсролтой хүн амынх 9.1 пунктээр илүү байна. Энэхүү ялгаа нь нас ахих тутам хэвээр хадгалагдаж байна.

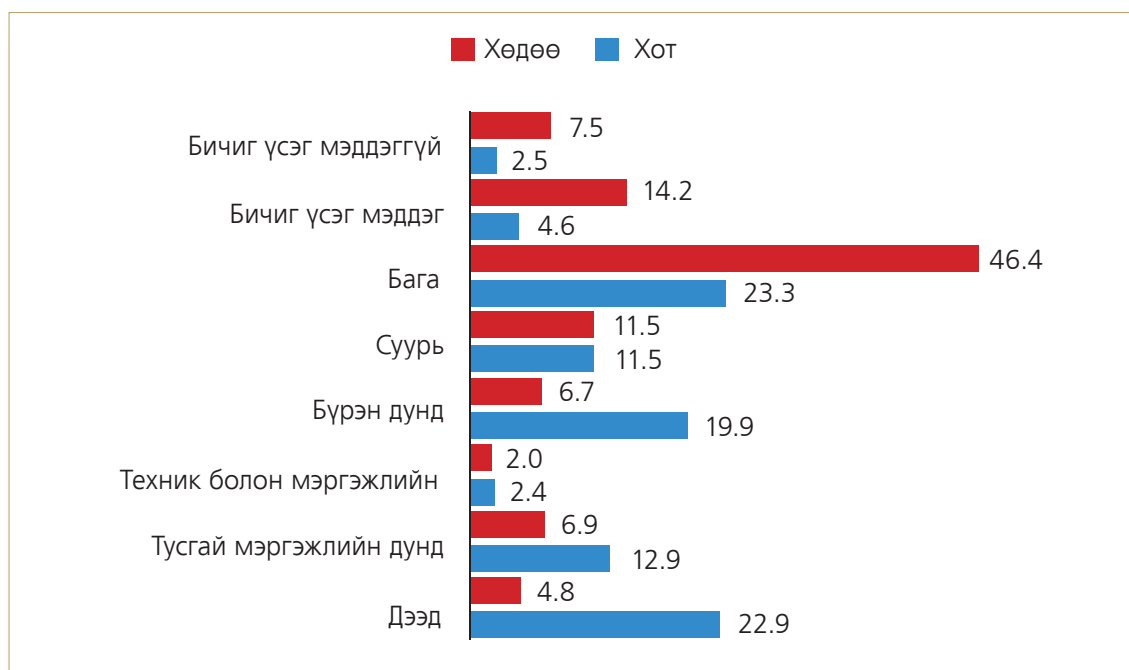
ЗУРАГ 4.2 ӨНДӨР НАСТНЫ БИЧИГ ҮСГИЙН МЭДЛЭГ, БОЛОВСРОЛЫН ТӨВШИН, ХҮЙС, ХУВИАР, 2010 ОН

Өндөр насны эрэгтэй, эмэгтэйчүүдийн боловсролын төвшин насны бүлгээр ялгаатай байгаа нь тэдний боловсрол, мэргэжил эзэмшиж байсан үетэй холбоотой.

Өндөр настны бичиг үсгийн мэдлэг, боловсролын төвшин тэдний байршил, насны бүлгээр нэлээд өөр байна. 60-64 насны өндөр настны дунд бичиг мэддэггүй хүн амын эзлэх хувь хөдөөд 4.1 хувь байгаа нь хотынхоос 2.5 пунктээр, бага боловсролтой хүн амын эзлэх хувийн жин 45.2 хувь байгаа нь хотынхоос 28.0 пунктээр тус тус илүү байсан бол насны бүлэг ахих тутам энэ зөрүү эсрэгээр өөрчлөгдөж, 80, түүнээс дээш насны хүн амд тусгай мэргэжлийн дунд, бүрэн бус дээд боловсролтой хүн амын эзлэх хувийн жин хотод 16.9 хувь байгаа бол хөдөөд 11.6 хувийг, магистр. докторын зэрэгтэй хүн амынх хотод 0.6 хувь, хөдөөд дөнгөж 0.1 хувийг эзэлж байна. Энэ нь өндөр настны боловсрол, ажил, суурьшил, өмчийн ялгаатай байдал зэргээс хамаарахын зэрэгцээ, ялангуяа хөдөөд мал аж ахуйн үйлдвэрлэл эрхлэх боломж түүнчлэн цалин, хөлсний тогтолцоо, үйлдвэрлэл, байршил зэрэг олон зүйлээс хамаарч мэргэжил, боловсролтой өндөр настан төв суурин газарт шилжин суурьших нь илүү байгаатай холбоотой.

ЗУРАГ 4.3 ӨНДӨР НАСТНЫ БИЧИГ ҮСГИЙН МЭДЛЭГ, БОЛОВСРОЛЫН ТӨВШИН,
 ХОТ, ХӨДӨӨ, ДҮНД ЭЗЛЭХ ХУВИАР, 2010 ОН

Өндөр настны бичиг үсгийн мэдлэг, боловсролын байдлыг аймаг, нийслэлээр, хүйс, байршлаар хавсралт 4.3-4.4- т үзүүлэв.

Улсын хэмжээнд өндөр настны 96.0 хувь бичиг үсэг мэддэг, эрэгтэйчүүдийн 98.2 хувь, эмэгтэйчүүдийн 94.4 хувь бичиг үсэг мэддэг байна. Мөн хотод байнга оршин суудаг өндөр настны 96.9 хувь, хөдөөгийн өндөр настны 92.5 хувь бичиг үсэг мэдэж байгаа нь хотынхоос 4.4 пунктээр доогуур байна. Энэ нь өмнөх 2 удаагийн тооллогын дүнд гарсан өөрчлөлтөөс бага байна.

4.3. ӨНДӨР НАСТНЫ ЭДИЙН ЗАСГИЙН ИДЭВХ

“Хөдөлмөрийн тухай” Монгол Улсын хуулиар өндөр настны ажил эрхлэх боломжийг хязгаарласан. Гэвч амьдралын зайлшгүй шаардлага, хэрэгцээ болон хувь хүний чадвар, хүсэл сонирхол, идэвхээс хамаарч, өндөр насны 8 хүн тутмын нэг нь ажил эрхэлж байна. Эдийн засгийн идэвхтэй хүн амд өндөр настны 8.4 хувь буюу 12.7 мянган хүн хамаарагдаж байна.

ХҮСНЭГТ 4.6 ӨНДӨР НАСТНЫ АЖИЛЛАХ ХҮЧНИЙ ОРОЛЦООНЫ ТӨВШИН, ХҮЙС, ХОТ, ХӨДӨӨ, ХУВИАР, 2010 ОН

Эдийн засгийн идэвх	Хот			Хөдөө			Бүгд		
	Эрэгтэй	Эмэгтэй	Бүгд	Эрэгтэй	Эмэгтэй	Бүгд	Эрэгтэй	Эмэгтэй	Бүгд
БҮГД	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
Ажиллах хүчний оролцооны төвшин	13.1	4.8	8.4	19.3	7.8	11.2	13.1	4.8	8.4
Эдийн засгийн идэвхгүй хүн амын эзлэх хувь	86.9	95.2	91.6	80.7	92.2	88.8	86.9	95.2	91.6

Нийт хүн амын болон өндөр настны эдийн засгийн идэвхийн төвшин хөдөөд хотоос (2.8 пунктээр) илүү байгаа нь монголын онцлог. Монгол улсын хувьд хөдөө аж ахуй салбарт ялангуяа мал аж ахуйн үйлдвэрлэлд өндөр настан оролцох өргөн боломжтой. Харин хот, суурин газарт байнга оршин суудаг өндөр настны ажиллах ажлын байр хүрэлцээгүй, аж ахуйн нэгж байгууллагууд тэднийг ажиллуулах сонирхол бага, ерөнхийдөө хуулийн зохицуулалтаар өндөр настны ажиллах эрх зүйн орчинг хязгаарласан байдаг. Манай улсын өндөр настны боловсрол, мэргэжил, насны бүлэгт өмнөх 2 удаагийн тооллогын дүнтэй харьцуулахад нэлээд өөрчлөлт гарсан байна. Ялангуяа 65 хүртэлх насны хүн амын боловсрол, мэргэжил, ажлын дадлага, туршлага зэргийг харгалзан тэднийг ажиллах нөхцөл боломжоор хангах, нийгэм, эдийн засгийн тухайн үеийн төрийн бодлогоор бэлтгэгдсэн энэхүү үнэт нөөцийг цаг алдалгүй бүрэн ашиглах талаар төр, засаг болон аж ахуйн нэгж, байгууллагууд нэгдмэл бодлоготой ажиллах нь чухал юм. Цаашид нарийн мэргэжлийн мэргэшсэн, өндөр боловсролтой, түүнчлэн эрдэмтэн доктороор тэдний эгнээ өргөжих тул оюуны болон мэргэжлийн туршлага, чадавхийг ашиглах системтэй тогтолцоог бий болгох нь нийгэмд ч хувь хүндээ ч эерэг үр дүнг авчирна. Үүний тулд тэднийг ажиллуулах таатай нөхцлийг бүрдүүлсэн хууль эрх зүйн орчинг бий болгон хэрэгжүүлснээр хүмүүнлэг ардчилсан нийгмийн нэг томоохон асуудлыг шийдвэрлэх боломж байна.

Өндөр настны эдийн засгийн идэвх, нас, хүйс, хот, хөдөөгөөр нэлээд ялгаатай байгааг дараах хүснэгтээс харж болно.

ХҮСНЭГТ 4.7 ӨНДӨР НАСТНЫ АЖИЛ ЭРХЛЭЛТИЙН БАЙДАЛ, НАСНЫ БҮЛЭГ,
ХҮЙС, ХОТ, ХӨДӨӨ, ХУВИАР, 2010 ОН

БҮГД

Ажил эрхлэлтийн байдал	Насны бүлэг, хүйсээр								
	60-64			65-69			70-74		
	Эрэгтэй	Эмэгтэй	Бүгд	Эрэгтэй	Эмэгтэй	Бүгд	Эрэгтэй	Эмэгтэй	Бүгд
БҮГД	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
Эдийн засгийн идэвхтэй хүн ам:	22.1	9.1	14.9	12.8	4.8	8.4	7.5	2.5	4.7
Ажил эрхэлдэг хүн ам	22.0	9.0	14.8	12.7	4.8	8.4	7.4	2.5	4.7
Ажилгүйчүүд	0.1	0.0	0.1	0.1	-	-	0.1	-	-
Эдийн засгийн идэвхгүй хүн ам:	77.9	90.9	85.1	87.2	95.2	91.6	92.5	97.5	95.3
Тэтгэвэрт	73.9	89.4	82.5	85.8	94.3	90.5	91.5	96.8	94.5
Хөдөлмөр эрхлэх чадваргүй	2.2	0.8	1.4	1.0	0.6	0.8	0.8	0.5	0.6
Гэрийн ажилтай	0.4	0.4	0.4	0.1	0.2	0.1	-	0.1	0.1
Тохирох ажил олдохгүй байгаа	0.6	0.1	0.3	0.1	-	-	-	-	-
Ажиллах сонирхолгүй	0.0	0.0	0.0	-	-	-	-	-	-
Бусад	0.8	0.2	0.4	0.3	0.1	0.2	0.2	0.1	0.1

Ажил эрхлэлтийн байдал	Насны бүлэг, хүйсээр						Бүгд		
	75-79			80+			Эрэгтэй	Эмэгтэй	Бүгд
	Эрэгтэй	Эмэгтэй	Бүгд	Эрэгтэй	Эмэгтэй	Бүгд			
БҮГД	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
Эдийн засгийн идэвхтэй хүн ам:	4.8	1.4	2.7	1.7	0.5	0.9	13.1	4.8	8.4
Ажил эрхэлдэг хүн ам	4.7	1.4	2.7	1.6	0.5	0.9	13.0	4.8	8.3
Ажилгүйчүүд	0.1	-	-	0.1	-	-	0.1	-	0.1
Эдийн засгийн идэвхгүй хүн ам:	95.2	98.6	97.3	98.3	99.5	99.1	86.9	95.2	91.6
Тэтгэвэрт	94.4	97.8	96.5	97.9	98.8	98.5	84.8	94.2	90.2
Хөдөлмөр эрхлэх чадваргүй	0.7	0.6	0.6	0.4	0.4	0.4	1.3	0.6	0.9
Гэрийн ажилтай	-	0.1	-	-	0.1	-	0.2	0.2	0.2
Тохирох ажил олдохгүй байгаа	-	0.1	0.1	-	0.1	0.1	0.2	-	0.1
Ажиллах сонирхолгүй	-	-	-	-	-	-	0.0	-	-
Бусад	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.4	0.1	0.2

ХОТ

Хүснэгт 4.7-ийн үргэлжлэл

Ажил эрхлэлтийн байдал	Насны бүлэг, хүйсээр								
	60-64			65-69			70-74		
	Эрэгтэй	Эмэгтэй	Бүгд	Эрэгтэй	Эмэгтэй	Бүгд	Эрэгтэй	Эмэгтэй	үгд
БҮГД	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
Эдийн засгийн идэвхтэй хүн ам:	18.0	7.1	11.9	9.4	3.1	5.9	4.9	1.2	2.9
Ажил эрхэлдэг хүн ам	17.8	7.0	11.8	9.4	3.0	5.9	4.9	1.2	2.9
Ажилгүйчүүд	0.2	0.0	0.1	0.1	0.1	-	-	-	-
Эдийн засгийн идэвхгүй хүн ам:	82.0	92.9	88.1	90.6	96.9	94.1	95.1	98.8	97.1
Тэтгэвэрт	77.8	91.3	85.4	89.1	96.1	93.0	94.1	98.1	96.4
Хөдөлмөр эрхлэх чадваргүй	2.3	0.9	1.5	0.9	0.6	0.7	0.7	0.4	0.5
Гэрийн ажилтай	0.4	0.4	0.4	0.1	0.2	0.1	0.1	0.1	0.1
Тохирох ажил олдохгүй байгаа	0.6	0.1	0.3	0.1	-	-	-	0.1	-
Ажиллах сонирхолгүй	0.0	0.0	0.0	-	-	-	-	-	-
Бусад	0.9	0.2	0.5	0.3	0.1	0.2	0.2	0.1	0.2

Ажил эрхлэлтийн байдал	Насны бүлэг, хүйсээр						Бүгд		
	75-79			80+			Эрэгтэй	Эмэгтэй	Бүгд
	Эрэгтэй	Эмэгтэй	Бүгд	Эрэгтэй	Эмэгтэй	Бүгд			
БҮГД	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
Эдийн засгийн идэвхтэй хүн ам:	2.9	0.5	1.5	0.9	0.2	0.4	13.1	4.8	8.4
Ажил эрхэлдэг хүн ам	2.9	0.5	1.4	0.9	0.2	0.4	13.0	4.8	8.3
Ажилгүйчүүд	-	-	0.1	-	-	-	0.1	-	0.1
Эдийн засгийн идэвхгүй хүн ам:	97.1	99.5	98.5	99.1	99.8	99.6	86.9	95.2	91.6
Тэтгэвэрт	96.2	98.7	97.8	98.7	99.2	99.0	84.8	94.2	90.2
Хөдөлмөр эрхлэх чадваргүй	0.7	0.5	0.6	0.3	0.4	0.3	1.3	0.6	0.9
Гэрийн ажилтай	-	0.1	0.1	-	0.1	0.1	0.2	0.2	0.2
Тохирох ажил олдохгүй байгаа	-	-	-	-	-	-	0.2	-	0.1
Ажиллах сонирхолгүй	-	-	-	-	-	-	0.0	-	-
Бусад	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.4	0.1	0.2

ХӨДӨӨ

Хүснэгт 4.7-ийн үргэлжлэл

Ажил эрхлэлтийн байдал	Насны бүлэг, хүйсээр								
	60-64			65-69			70-74		
	Эрэгтэй	Эмэгтэй	Бүгд	Эрэгтэй	Эмэгтэй	Бүгд	Эрэгтэй	Эмэгтэй	Бүгд
БҮГД	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
Эдийн засгийн идэвхтэй хүн ам:	31.2	14.0	22.0	19.6	8.6	13.7	12.3	5.2	8.5
Ажил эрхэлдэг хүн ам	31.1	14.0	22.0	19.6	8.6	13.7	12.3	5.2	8.5
Ажилгүйчүүд	0.1	0.0	0.1	0.0	-	0.0	0.0	0.0	0.0
Эдийн засгийн идэвхгүй хүн ам:	68.8	86.0	78.0	80.4	91.4	86.3	87.7	94.8	91.5
Тэтгэвэрт	65.4	84.7	75.7	79.1	90.4	85.1	86.6	94.2	90.7
Хөдөлмөр эрхлэх чадваргүй	2.0	0.8	1.3	1.0	0.8	0.9	0.9	0.6	0.7
Гэрийн ажилтай	0.3	0.4	0.4	0.0	0.1	0.1	-	0.0	0.0
Тохирох ажил олдохгүй байгаа	0.4	0.1	0.2	0.0	0.0	0.0	0.0	-	0.0
Ажиллах сонирхолгүй	0.1	-	0.0	-	-	-	-	-	-
Бусад	0.5	0.1	0.3	0.2	0.0	0.1	0.1	0.0	0.1

Ажил эрхлэлтийн байдал	Насны бүлэг, хүйсээр						Бүгд		
	75-79			80+			Эрэгтэй	Эмэгтэй	Бүгд
	Эрэгтэй	Эмэгтэй	Бүгд	Эрэгтэй	Эмэгтэй	Бүгд			
БҮГД	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
Эдийн засгийн идэвхтэй хүн ам:	8.2	3.2	5.2	3.3	1.3	1.9	19.3	7.8	12.9
Ажил эрхэлдэг хүн ам	8.2	3.2	5.2	3.3	1.3	1.9	19.2	7.8	12.8
Ажилгүйчүүд	-	-	-	-	-	-	0.0	0.0	0.0
Эдийн засгийн идэвхгүй хүн ам:	91.8	96.8	94.8	96.7	98.7	98.1	80.7	92.2	87.1
Тэтгэвэрт	91.1	95.9	94.0	96.2	98.1	97.5	79.0	91.2	85.8
Хөдөлмөр эрхлэх чадваргүй	0.6	0.8	0.7	0.5	0.5	0.5	1.2	0.7	0.9
Гэрийн ажилтай	0.0	0.0	0.0	-	0.0	0.0	0.1	0.1	0.1
Тохирох ажил олдохгүй байгаа	0.0	0.0	0.0	-	0.0	0.0	0.2	0.0	0.1
Ажиллах сонирхолгүй	-	-	-	-	-	-	0.0	-	0.0
Бусад	-	0.0	0.0	-	0.0	0.0	0.3	0.0	0.1

Өндөр насны эмэгтэйчүүдийн эдийн засгийн идэвх эрэгтэйчүүдээс нэлээд доогуур байгаа нь Нийгмийн даатгалын сангаас олгох тэтгэвэр тэтгэмжийн тухай Монгол Улсын хуульд "... 20-иос доошгүй жил шимтгэл төлсөн, 55 нас хүрсэн, төрүүлсэн болон 3 хүртэл настайд үрчлэн авсан 4 түүнээс дээш хүүхэдтэй, отгон хүүхдээ 6 настай болтол өсгөсөн эх 20-иос доошгүй жил тэтгэврийн даатгалын шимтгэл төлсөн, 50 нас хүрсэн бол өндөр насны тэтгэвэр тогтоолгон авах эрхтэй" гэсэн заалттай уялдан эмэгтэйчүүд эрт тэтгэвэрт гардагтай холбоотой. Иймээс өндөр насны эмэгтэйчүүдийн эдийн засгийн идэвх өмнөх 2 удаагийн тооллогын дүнтэй харьцуулахад буурч, 2000 оны төвшингөөс 3.2 пунктээр буурсан байна. Ингэж эмэгтэйчүүдийн эдийн засгийн идэвх доогуур байгаа нь тэдний амьжиргаанд сөргөөр нөлөөлж ялангуяа эрүүл мэнд доройтойх, ядууралд өртөх магадлал өндөр болно.

ХҮСНЭГТ 4.8 АЖИЛ ЭРХЭЛДЭГ ӨНДӨР НАСТАН, НАСНЫ БҮЛЭГ, ХҮЙС, ХОТ, ХӨДӨӨ, ХУВИАР 2010

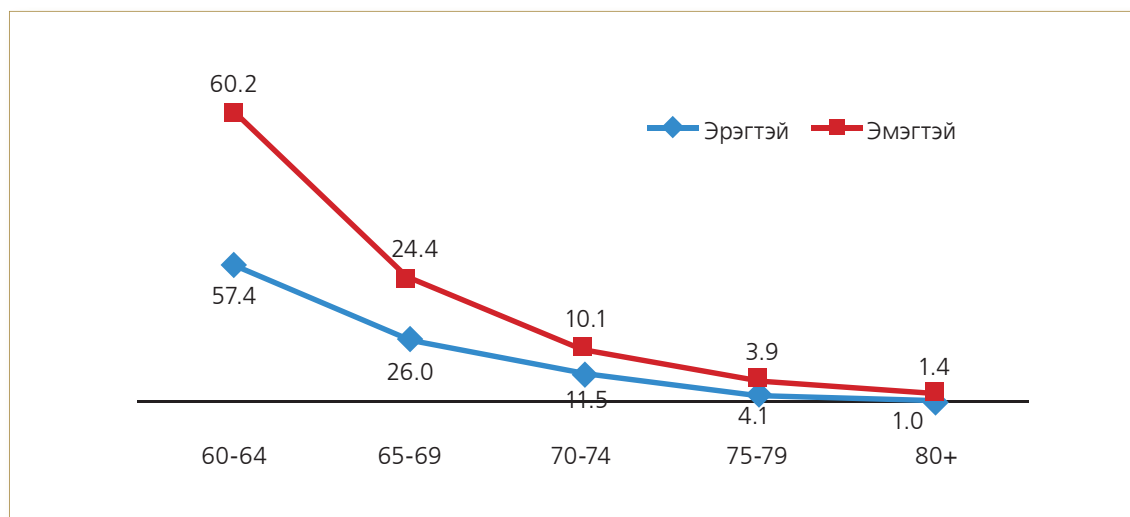
Насны бүлэг	Бүгд			Хот			Хөдөө		
	Бүгд	Эрэгтэй	Эмэгтэй	Бүгд	Эрэгтэй	Эмэгтэй	Бүгд	Эрэгтэй	Эмэгтэй
БҮГД	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
60-64	58.3	57.4	60.2	64.0	61.9	68.5	52.5	52.6	52.3
65-69	25.5	26.0	24.4	23.8	24.7	21.9	27.2	27.4	26.8
70-74	11.0	11.5	10.1	8.7	9.6	6.8	13.4	13.6	13.1
75-79	4.0	4.1	3.9	2.8	3.1	2.1	5.3	5.1	5.7
80+	1.1	1.0	1.4	0.7	0.7	0.6	1.6	1.3	2.1

Ажил эрхэлж буй өндөр настны 80 гаруй хувь 60-70 насныхан байна. Энэ бүлгийн хүн амын ажил эрхлэлтийн байдал хот, хөдөөд төстэй байгаа нь цаашид 60-70 насныхны хөдөлмөрлөх асуудлыг анхаарах нь чухал.

Нийт өндөр настны дунд ажил эрхэлдэг хүн амын эзлэх хувь нас ахих тутам буурч байгаа нь тэдний хөдөлмөрлөх чадвар нь буурдагтай холбоотой.

Залуу насандаа эх орныхоо хөгжилд оруулсан хувь нэмрийг нь бодитоор үнэлж, тэднийг сэтгэл төвшин амьдрах нөхцлийг хангах нийгмийн даатгалын тогтолцоо, хууль эрх зүйн орчинг бүрдүүлэхэд анхаарах нь зүйтэй байна.

ЗУРАГ 4.4 НИЙТ ӨНДӨР НАСТАНД АЖИЛ ЭРХЭЛЖ БАЙГАА ӨНДӨР НАСТНЫ ЭЗЛЭХ ХУВЬ, НАС, ХҮЙСЭЭР, 2010 ОН

Эдийн засгийн идэвхгүй хүн амд хамаарч буй өндөр настны 94.5 хувь нь тэтгэвэр, нөхөн олговортой, 1.4 хувь нь өвчтэй, хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэний халамжинд хамрагдаж байна. Хөгжлийн бэрхшээлтэй өндөр настны 62.7 хувь нь хотод, 37.3 хувь нь хөдөө амьдарч байна.

ХҮСНЭГТ 4.9 ТЭТГЭВЭР, НӨХӨН ОЛГОВОР АВЧ БАЙГАА ӨНДӨР НАСТАН, БОЛОВСРОЛЫН БАЙДАЛ, ХҮЙС, ХОТ, ХӨДӨӨ, ХУВИАР, 2010 ОН

Боловсролын төвшин, бичиг үсгийн мэдлэг	Бүгд	Үүнээс:		Үүнд:					
		Эрэгтэй	Эмэгтэй	Бүгд	Хот		Бүгд	Хөдөө	
					Эрэгтэй	Эмэгтэй		Эрэгтэй	Эмэгтэй
Тэтгэвэр, нөхөн олговор авч байгаа өндөр настан - Бүгд	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
Боловсролтой - бүгд	88.0	92.2	85.2	92.6	95.7	90.6	77.3	84.1	72.7
Үүнээс: боловсролын түвшингээр									
Доктор	0.3	0.5	0.1	0.4	0.7	0.1	0.0	0.0	0.0
Магистр	0.5	0.9	0.3	0.7	1.2	0.4	0.1	0.1	0.0
Дипломын болон бакалаврын дээд	15.0	21.8	10.4	19.6	28.0	14.0	4.3	7.6	2.1
Тусгай мэргэжлийн дунд	11.2	10.7	11.6	13.1	11.7	14.1	6.8	8.5	5.7
Техник болон мэргэжлийн	2.2	3.0	1.7	2.4	2.8	2.1	1.9	3.3	1.0
Бүрэн дунд	16.1	17.2	15.4	20.3	20.9	19.8	6.5	8.8	5.0
Суурь	11.5	13.2	10.4	11.8	13.0	11.0	10.9	13.7	9.1
Бага	31.2	25.0	35.4	24.4	17.5	29.1	46.8	42.1	50.0
Боловсролгүй	12.0	7.8	14.8	7.4	4.3	9.4	22.7	15.9	27.3
Бичиг мэддэг	7.8	5.8	9.2	4.8	3.1	6.0	14.8	11.9	16.8
Бичиг мэддэггүй	4.1	2.0	5.6	2.5	1.2	3.4	7.8	3.9	10.5

Тэтгэвэр, нөхөн олговор авч байгаа өндөр настны 15 хувь нь дипломын болон бакалаврын дээд боловсролтой, 0.8 хувь нь магистр, докторын зэрэгтэй, 13.4 хувь нь тусгай мэргэжлийн дунд, техник болон тусгай мэргэжлийн боловсролтой, бараг дөрвөн хүний нэг нь бүрэн болон суурь боловсролтой байгаагаас үзэхэд тэдний мэдлэг, чадвар, туршлагад түшиглэн холбогдох нийгмийн үйлдвэрлэл, үйчилгээнд боломжтой хэмжээгээр оролцуулах чиглэл баримтлах нь зүйтэй юм.

Өндөр настны ажил эрхлэлтийн байдлыг аймаг, нийслэлээр хавсралт 4.6-4.9-өөс үзнэ үү.

4.4 ӨНДӨР НАСТНЫ АЖИЛ ЭРХЛЭЛТ, АЖИЛ МЭРГЭЖЛЭЭР

Мэргэжилтэй, ажлын дадлага, туршлагатай настанг удирдлага, үйлдвэрлэл, үйлчилгээнд тэдний өөрсдийнх нь идэвх, санаачлагыг боломжит дээд хэмжээгээр ашиглах нь зүйтэй юм.

Ажил эрхэлж буй өндөр настныг ажил мэргэжлийн ангилалаар авч үзвэл хотод ажил эрхэлж байгаа өндөр настнаас ажиллаж байгаа ажил, мэргэжил нь аль ч салбарт менежер, мэргэжилтэн, худалдаа, үйлчилгээний ажилтан, хөдөө аж ахуй, ой, загас, агнуурын мэргэшсэн ажилтан, машин механизм, төхөөрөмжийн мэргэшсэн операторч, угсрагч, энгийн ажил мэргэжил орж байна. Мөн хөдөөд ажил эрхэлж байгаа өндөр настны эрхэлж байгаа гол чиглэл хөдөө аж ахуй, ой, загас, агнуурын мэргэшсэн ажилтан, менежер, мэргэжилтэн, худалдаа үйлчилгээний ажилтан, энгийн ажил мэргэжил байна. Өндөр настны мэргэжил, боловсрол эзэмшиж байсан 1950-1960-аад оны үед тус улсад хөдөө аж ахуйн үйлдвэрлэлийг эрчимжүүлэх талаар төрөөс анхаарч энэ чиглэлийн мэргэжлийг түлхүү эзэмшүүлж байсан төдийгүй мал аж ахуйн салбарт ажиллагчид нь үе уламжлан уг салбарыг эрхлэн явуулж ирсэн онцлогтой юм.

Ажиллаж байгаа өндөр настны дунд хөдөө аж ахуйн мэргэшсэн ажилтны эзлэх хувь нас ахих тутам нэмэгдэж байгааг харж болно.

Өндөр настны боловсрол, мэргэжил, эрхэлж байгаа ажил, мэргэжлийн байдал нь өндөр настны суурьшлаас хамааран ХАА-н салбарт давуу ажиллаж байна. Ер нь аль ч салбарт мэргэжлийн ажил хийх боломж, байгааг харуулж байна. Өндөр настай ажиллагчдын дунд хөдөө аж ахуйд ажиллагчид өндөр хувьтай байна.

ХҮСНЭГТ 4.10 АЖИЛ ЭРХЭЛЖ БҮЙ ӨНДӨР НАСНЫ ТОО, АЖИЛ МЭРГЭЖЛИЙН АНГИЛАЛ, НАСНЫ БҮЛЭГ, ХҮЙС, ХОТ, ХӨДӨӨ, ХУВИАР 2010 ОН

БҮГД

Ажил, мэргэжил	Насны бүлэг, хүйсээр								
	60-64			65-69			70-74		
	Бүгд	Эрэгтэй	Эмэгтэй	Бүгд	Эрэгтэй	Эмэгтэй	Бүгд	Эрэгтэй	Эмэгтэй
БҮГД	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
Менежер	14.4	16.6	10.0	12.5	15.2	6.5	7.6	9.7	2.9
Мэргэжилтэн	19.2	18.9	19.7	17.2	18.9	13.7	13.3	14.9	9.7
Техникч болон туслах/ дэд мэргэжилтэн	2.4	2.2	2.9	1.5	1.5	1.4	0.9	1.0	0.5
Контор, үйлчилгээний ажилтан	1.8	1.6	2.1	0.9	1.0	0.7	0.4	0.5	-
Худалдаа, үйлчилгээний ажилтан	7.7	5.2	12.6	5.2	3.3	9.5	3.7	2.6	6.3
Хөдөө аж ахуй, ой, загас, агнуурын мэргэшсэн ажилтан	41.8	39.2	46.7	56.1	52.2	64.9	68.3	64.2	78.0
Үйлдвэрлэл, барилга, гар урлал, холбогдох ажил, үйлчилгээний	3.2	3.7	2.0	1.7	1.9	1.3	0.7	0.9	0.2
Машин механизм, төхөөрөмжийн операторч, угсрагч	3.6	5.4	0.2	1.3	1.8	0.2	0.9	1.2	0.2
Энгийн ажил мэргэжил	5.6	6.7	3.4	3.2	3.9	1.7	4.0	4.8	2.2
Зэвсэгт хүчний зэрэг, цол бүхий офицер	0.3	0.4	0.1	0.2	0.2	-	0.1	0.1	-
Бусад	0.1	0.0	0.3	0.1	0.0	0.2	0.1	0.1	-

Ажил, мэргэжил	Насны бүлэг, хүйсээр						Бүгд		
	75-79			80+			Бүгд	Эрэгтэй	Эмэгтэй
	Бүгд	Эрэгтэй	Эмэгтэй	Бүгд	Эрэгтэй	Эмэгтэй			
БҮГД	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
Менежер	5.3	7.0	1.9	5.0	7.1	1.8	12.7	14.9	8.0
Мэргэжилтэн	12.5	16.0	5.0	9.9	14.3	3.5	17.7	18.3	16.4
Техникч болон туслах/дэд мэргэжилтэн	0.6	0.9	-	-	-	-	1.9	1.8	2.1
Контор, үйлчилгээний ажилтан	0.2	0.3	-	-	-	-	1.3	1.3	1.4
Худалдаа, үйлчилгээний ажилтан	1.4	0.6	3.1	2.1	1.2	3.5	6.3	4.2	10.7
Хөдөө аж ахуй, ой, загас, агнуурын мэргэшсэн ажилтан	75.8	70.3	87.6	80.1	73.8	89.5	50.2	47.1	56.5
Үйлдвэрлэл, барилга, гар урлал, холбогдох ажил, үйлчилгээний	0.6	0.6	0.6	0.7	1.2	-	2.4	2.8	1.6
Машин механизм, төхөөрөмжийн операторч, угсрагч	0.6	0.9	-	1.4	2.4	-	2.6	3.8	0.2
Энгийн ажил мэргэжил	2.8	3.2	1.9	0.7	-	1.8	4.6	5.5	2.8
Зэвсэгт хүчний зэрэг, цол бүхий офицер	-	-	-	-	-	-	0.2	0.3	0.0
Бусад	0.2	0.3	-	-	-	-	0.1	0.1	0.2

ХОТ

Хүснэгт 4.10-ын үргэлжлэл

Ажил, мэргэжил	Насны бүлэг, хүйсээр								
	60-64			65-69			70-74		
	Бүгд	Эрэгтэй	Эмэгтэй	Бүгд	Эрэгтэй	Эмэгтэй	Бүгд	Эрэгтэй	Эмэгтэй
БҮГД	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
Менежер	21.6	24.3	16.3	23.6	27.4	14.1	16.6	19.9	6.6
Мэргэжилтэн	30.6	29.4	33.1	33.4	34.8	30.1	30.8	31.8	27.7
Техникч болон туслах/ дэд мэргэжилтэн	3.7	3.2	4.7	2.7	2.6	3.0	2.0	2.1	1.5
Контор, үйлчилгээний ажилтан	2.6	2.1	3.5	1.7	1.8	1.4	0.5	0.7	-
Худалдаа, үйлчилгээний ажилтан	11.9	8.4	18.9	9.8	6.0	19.1	8.1	5.5	16.1
Хөдөө аж ахуй, ой, загас, агнуурын мэргэшсэн ажилтан	10.9	9.5	13.8	17.7	14.5	25.5	29.5	25.6	41.6
Үйлдвэрлэл, барилга, гар урлал, холбогдох ажил, үйлчилгээний	4.5	5.3	3.1	3.0	3.0	3.0	1.8	2.1	0.7
Машин механизм, төхөөрөмжийн операторч, угсрагч	5.4	7.9	0.3	2.2	3.0	0.5	2.3	2.8	0.7
Энгийн ажил мэргэжил	8.1	9.2	5.8	5.4	6.5	3.0	8.1	9.0	5.1
Зэвсэгт хүчний зэрэг, цол бүхий офицер	0.4	0.6	0.1	0.3	0.5	-	0.2	0.2	-
Бусад	0.2	0.1	0.6	0.2	0.1	0.5	0.2	0.2	-

Ажил, мэргэжил	Насны бүлэг, хүйсээр						Бүгд		
	75-79			80+			Бүгд	Эрэгтэй	Эмэгтэй
	Бүгд	Эрэгтэй	Эмэгтэй	Бүгд	Эрэгтэй	Эмэгтэй			
БҮГД	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
Менежер	15.1	17.5	7.1	16.3	19.4	8.3	21.4	24.4	14.9
Мэргэжилтэн	34.1	38.7	19.0	32.6	38.7	16.7	31.4	31.3	31.7
Техникч болон туслах/ дэд мэргэжилтэн	1.7	2.2	-	-	-	-	3.2	2.9	4.0
Контор, үйлчилгээний ажилтан	0.6	0.7	-	-	-	-	2.1	1.8	2.7
Худалдаа, үйлчилгээний ажилтан	3.9	1.5	11.9	7.0	3.2	16.7	10.8	7.3	18.6
Хөдөө аж ахуй, ой, загас, агнуурын мэргэшсэн ажилтан	35.8	30.7	52.4	37.2	32.3	50.0	15.0	13.1	19.3
Үйлдвэрлэл, барилга, гар урлал, холбогдох ажил, үйлчилгээний	1.1	0.7	2.4	2.3	3.2	-	3.8	4.3	2.8
Машин механизм, төхөөрөмжийн операторч, угсрагч	1.7	2.2	-	2.3	3.2	-	4.2	6.0	0.3
Энгийн ажил мэргэжил	5.6	5.1	7.1	2.3	-	8.3	7.3	8.3	5.1
Зэвсэгт хүчний зэрэг, цол бүхий офицер	-	-	-	-	-	-	0.4	0.5	0.0
Бусад	0.6	0.7	-	-	-	-	0.2	0.1	0.5

ХӨДӨӨ

Хүснэгт 4.10-ын үргэлжлэл

Ажил, мэргэжил	Насны бүлэг, хүйсээр								
	60-64			65-69			70-74		
	Бүгд	Эрэгтэй	Эмэгтэй	Бүгд	Эрэгтэй	Эмэгтэй	Бүгд	Эрэгтэй	Эмэгтэй
БҮГД	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
Менежер	5.3	6.8	2.2	2.4	3.3	0.5	1.6	1.8	1.1
Мэргэжилтэн	4.8	5.7	2.9	2.6	3.4	0.9	1.6	2.0	0.7
Техникч болон туслах/дэд мэргэжилтэн	0.8	0.9	0.6	0.4	0.5	0.2	0.1	0.2	-
Контор, үйлчилгээний ажилтан	0.7	1.0	0.3	0.2	0.3	0.2	0.2	0.4	-
Худалдаа, үйлчилгээний ажилтан	2.4	1.1	4.8	1.1	0.6	2.0	0.7	0.4	1.4
Хөдөө аж ахуй, ой, загас, агнуурын мэргэшсэн ажилтан	80.7	77.0	87.8	91.1	88.8	95.6	94.4	93.7	96.0
Үйлдвэрлэл, барилга, гар урлал, холбогдох ажил, үйлчилгээний	1.4	1.8	0.7	0.6	0.9	-	-	-	-
Машин механизм, төхөөрөмжийн операторч, угсрагч	1.5	2.2	0.1	0.5	0.7	-	-	-	-
Энгийн ажил мэргэжил	2.4	3.4	0.5	1.2	1.4	0.7	1.3	1.6	0.7
Зэвсэгт хүчний зэрэг, цол бүхий офицер	0.1	0.0	0.1	-	-	-	-	-	-
Бусад	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Ажил, мэргэжил	Насны бүлэг, хүйсээр						Бүгд		
	75-79			80+			Бүгд	Эрэгтэй	Эмэгтэй
	Бүгд	Эрэгтэй	Эмэгтэй	Бүгд	Эрэгтэй	Эмэгтэй			
БҮГД	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
Менежер	-	-	-	-	-	-	3.6	4.7	1.4
Мэргэжилтэн	0.6	1.0	-	-	-	-	3.4	4.3	1.9
Техникч болон туслах/дэд мэргэжилтэн	-	-	-	-	-	-	0.6	0.7	0.4
Контор, үйлчилгээний ажилтан	-	-	-	-	-	-	0.5	0.6	0.2
Худалдаа, үйлчилгээний ажилтан	-	-	-	-	-	-	1.6	0.8	3.2
Хөдөө аж ахуй, ой, загас, агнуурын мэргэшсэн ажилтан	97.9	96.6	100.0	99.0	98.1	100.0	86.6	83.8	91.9
Үйлдвэрлэл, барилга, гар урлал, холбогдох ажил, үйлчилгээний	0.3	0.5	-	-	-	-	0.9	1.2	0.4
Машин механизм, төхөөрөмжийн операторч, угсрагч	-	-	-	1.0	1.9	-	0.9	1.4	0.0
Энгийн ажил мэргэжил	1.2	1.9	-	-	-	-	1.8	2.5	0.5
Зэвсэгт хүчний зэрэг, цол бүхий офицер	-	-	-	-	-	-	0.0	0.0	0.0
Бусад	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Хотод байнга оршин суудаг, ажил эрхэлж буй өндөр настан 5 хүний нэг нь үйлдвэрлэл, үйчилгээний салбарт төрөл бүрийн мэргэжилтнээр ажиллаж байна.

Хөдөөгийн өндөр настны хувьд бараг бүхэлдээ хөдөө аж ахуйн салбарт ажиллаж байгаа нь дээрх хүснэгтээс харагдаж байна.

4.5 ӨНДӨР НАСТНЫ АЖИЛ ЭРХЛЭЛТ, ЭДИЙН ЗАСГИЙН ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ САЛБАРЫН АНГИЛЛААР

Ажил эрхэлж байгаа хүн амын ажиллаж байгаа аж ахуйн нэгж, байгууллагын үйл ажиллагааны үндсэн чиглэлээр ангилав. Ажил эрхэлж буй хотын өндөр настан (Хавсралт 4.5) хөдөө аж ахуй, ан агнуур, ойн аж ахуйд голлон ажиллаж байгаа боловч насны бүлгээр харилцан адилгүй. Өндөр настны насны бүлэг ахих тутам хөдөө аж ахуй, ан агнуур, ойн аж ахуйн салбарт ажилагчдын эзлэх хувийн жин нэмэгдэж байгаагаас үзэхэд энэ салбарт өндөр настны ажил эрхлэх боломж илүү байгаа нь харагдаж байна.

ХҮСНЭГТ 4.11. АЖИЛ ЭРХЭЛДЭГ ӨНДӨР НАСТНЫ ТОО, ЭДИЙН ЗАСГИЙН ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ САЛБАР, ХОТ, ХӨДӨӨ, ХУВИАР, 2010 ОН

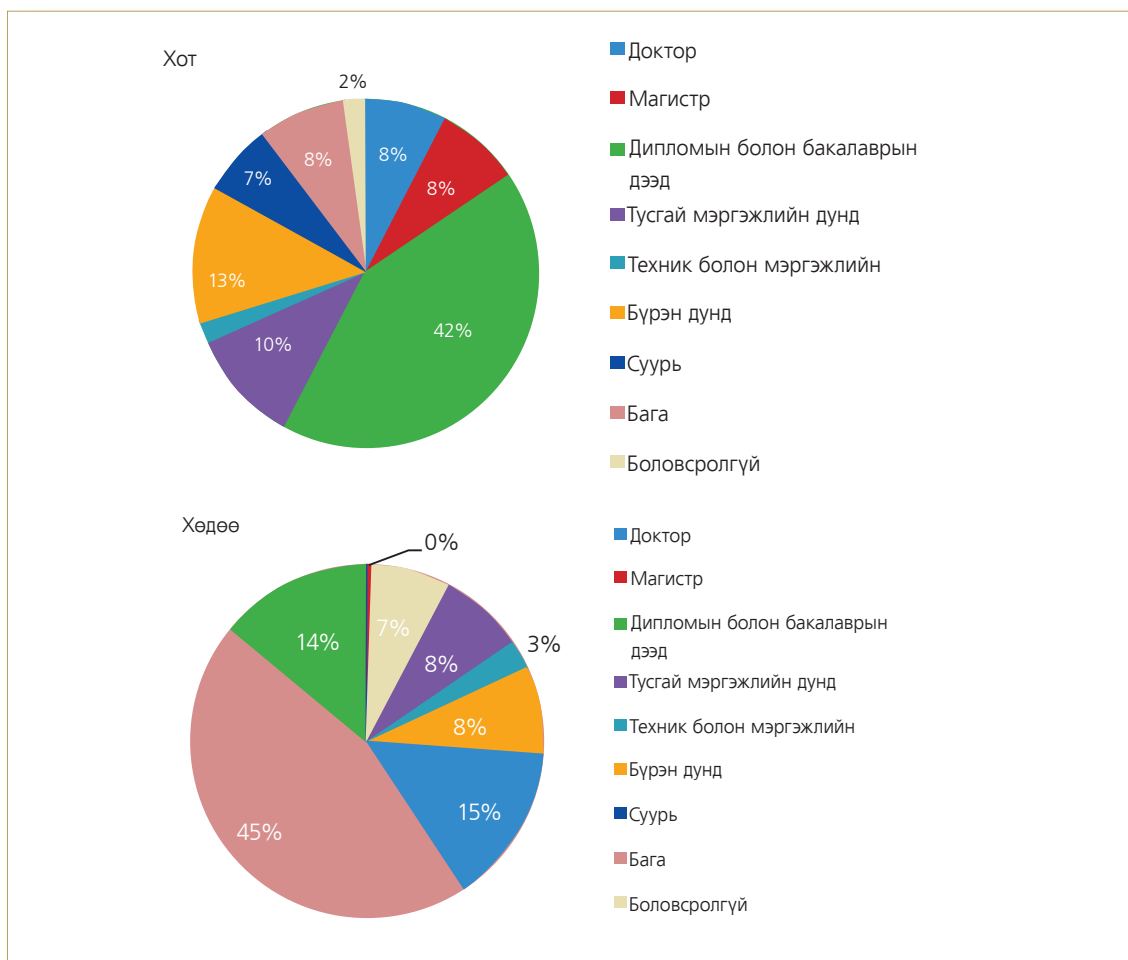
Эдийн засгийн үйл ажиллагааны салбар	Хот		Хөдөө	
	Ажил эрхэлдэг хүн амын тоо	Дүнд эзлэх хувь	Ажил эрхэлдэг хүн амын тоо	Дүнд эзлэх хувь
БҮГД	6 394	100.0	6 168	100.0
ХАА, ан агнуур, ойн аж ахуйн, загас барилт, ан агнуур	1 030	16.1	5 405	87.6
Уул уурхай, олборлолт	237	3.7	115	1.9
Боловсруулах үйлдвэрлэл	385	6.0	56	0.9
Цахилгаан, хий, уур, агааржуулалтын хангамж	99	1.5	16	0.3
Усан хангамж, бохир ус, хог, хаягдлын менежмент болон цэвэрлэх үйл ажиллагаа	81	1.3	8	0.1
Барилга	350	5.5	36	0.6
Бөөний, жижиглэн худалдаа, машин мотоциклийн засвар үйлчилгээ	742	11.6	108	1.8
Тээвэр ба агуулахын үйл ажиллагаа	233	3.6	24	0.4
Байр сууц болон хоол хүнсээр үйлчлэх үйл ажиллагаа	114	1.8	21	0.3
Мэдээлэл, холбоо	104	1.6	7	0.1
Санхүүгийн болон даатгалын үйл ажиллагаа	80	1.3	8	0.1
Үл хөдлөх хөрөнгийн үйл ажиллагаа	188	2.9	1	0.0
Мэргэжлийн шинжлэх ухаан болон техникийн үйл ажиллагаа	244	3.8	33	0.5
Захиргааны болон дэмжлэг үзүүлэх үйл ажиллагаа	109	1.7	31	0.5
Төрийн удирдлага ба батлан хамгаалах үйл ажиллагаа, албан журмын нийгмийн хамгаалал	477	7.5	125	2.0
Боловсрол	1 024	16.0	75	1.2
Хүний эрүүл мэнд ба нийгмийн үйл ажиллагаа	427	6.7	70	1.1
Урлаг, үзвэр, тоглоом наадам	114	1.8	3	0.0
Үйлчилгээний бусад үйл ажиллагаа	303	4.7	25	0.4
Хүн хөлслөн ажиллуулдаг өрхийн үйл ажиллагаа	12	0.2	-	-
Олон улсын байгууллага, суурин төлөөлөг чийн үйл ажиллагаа	41	0.6	1	0.0

Хөдөө ажил эрхэлж буй өндөр настны дунд хөдөө аж ахуй, ан агнуурын салбарт ажиллагчид хамгийн өндөр 87.6 хувьтай, түүний дараа төрийн удирдлага ба батлан хамгаалах үйл ажиллагааны салбарт 2.0 хувь, уул уурхайн олборлолтын салбарт 1.9 хувь, бөөний болон жижиглэн худалдаа, машин, мотоциклын засвар үйлчилгээний салбарт 1.8 хувь байна. Эдгээрт ажиллаж байгаа өндөр настны нас ахих тутам нийт ажиллагчдад эзлэх хувийн жин нь буурч байна. Хотын өндөр настны хувьд ч хөдөө аж ахуй, ан агнуурын салбарт ажиллах боломж нөхцөл арай илүү байдаг бололтой. Энэ салбарт ажиллагчид нийт ажиллагчдын 16.1 хувийг эзэлж байна.

4.6 ӨНДӨР НАСТНЫ АЖИЛ ЭРХЛЭЛТ, БОЛОВСРОЛЫН БАЙДЛААР

Өндөр настны эгнээ жил ирэх тутам мэргэжил, боловсролтой, чадварлаг хүн амаар өргөжиж байна. Ажил эрхэлж байгаа өндөр настны 25 хувь нь дипломын дээд, 20 хувь суурь болон бүрэн дунд боловсролтой, 4 хүний нэг нь бага боловсролтой, 10 хүний нэг нь техникийн болон мэргэжлийн, тусгай мэргэжлийн дунд боловсролтой, 8 хувь нь магистр, докторын зэрэгтэй байна. Ажил эрхэлж байгаа өндөр настныг хот, хөдөөгөөр, боловсролын байдлаар нь үзэхэд хотод ажил эрхэлж байгаа өндөр настны 40 гаруй хувь дипломын болон бакалаврын дээд, 20 шахам хувь магистр, докторын зэрэгтэй, харин хөдөөд ажил эрхэлж буй өндөр настны 60 орчим хувь бага болон суурь боловсролтой, 10 орчим хувь бүрэн дунд, техникийн болон мэргэжлийн боловсролтой, 15 хувь дээд боловсролтой байна.

ЗУРАГ 4.5 АЖИЛ ЭРХЭЛДЭГ ӨНДӨР НАСТНЫ БОЛОВСРОЛЫН ТӨВШИН, ХОТ, ХӨДӨӨ, ХУВИАР, 2010 ОН

Ажил эрхэлж байгаа өндөр настны ажил эрхлэлтийн байдал хот, хөдөөгөөр нилээд ялгаатай байна. Ажил эрхэлж буй өндөр настны 40 хувь цалин, хөлстэй ажиллагч, 50 хувь хувиараа хөдөлмөр эрхлэгч, 7.2 хувь ажил олгогч, 2 хувь өрхийн үйлдвэрлэл, үйлчилгээнд цалин хөлсгүй оролцогчид байна. Харин хөдөөд ажил эрхлэгч өндөр настны 1/4 нь цалин, хөлстэй ажиллагч, 1/3 нь хувиараа хөдөлмөр эрхлэгч, 5 шахам хувь нь ажил олгогч, 1/3 орчим өрхийн үйлдвэрлэл үйлчилгээнд цалин хөлсгүй оролцогч байна. Хөдөөд өрхийн үйлдвэрлэл, үйлчилгээнд цалин хөлсгүй оролцогч хотоос 30 гаруй пунктээр доогуур байгаа нь мал аж ахуйн үйлдвэрлэлтэй холбоотой.

**ХҮСНЭГТ 4.12. АЖИЛ ЭРХЭЛДЭГ ӨНДӨР НАСТНЫ АЖИЛ ЭРХЛЭЛТИЙН БАЙДАЛ
(СТАТУС), НАСНЫ БҮЛЭГ, ХОТ, ХӨДӨӨ, ХУВИАР, 2010 ОН**

Ажил эрхлэлтийн байдал							
Насны бүлэг	Бүгд	Цалин хөлстэй ажиллагч	Ажил олгогч	Хувиараа хөдөлмөр эрхлэгч	Нөхөрлөл, хоршооллын гишүүн	Өрхийн үйлдвэрлэл, үйлчилгээнд цалин хөлсгүй оролцогч	Бусад
БҮГД	100.0	34.8	6.5	44.9	0.4	12.7	0.7
60-64	100.0	41.0	6.6	39.1	0.4	12.3	0.7
65-69	100.0	29.9	6.8	49.1	0.4	12.8	0.9
70-74	100.0	22.0	5.8	57.8	0.4	13.4	0.6
75-79	100.0	17.2	5.0	62.2	0.4	14.7	0.6
80+	100.0	11.3	5.7	63.8	0.7	17.7	0.7
ХОТ	100.0	58.8	9.5	24.6	0.5	5.4	1.2
60-64	100.0	62.0	9.5	22.2	0.5	4.8	1.0
65-69	100.0	55.8	10.6	25.5	0.5	6.1	1.5
70-74	100.0	49.0	7.9	34.3	0.5	6.8	1.4
75-79	100.0	46.9	6.1	35.8	0.6	9.5	1.1
80+	100.0	34.9	4.7	46.5	2.3	9.3	2.3
ХӨДӨӨ	100.0	9.9	3.3	65.9	0.4	20.3	0.3
60-64	100.0	14.5	2.8	60.3	0.3	21.9	0.2
65-69	100.0	6.3	3.3	70.6	0.4	19.0	0.4
70-74	100.0	3.7	4.5	73.6	0.4	17.9	0.0
75-79	100.0	0.9	4.3	76.7	0.3	17.5	0.3
80+	100.0	1.0	6.1	71.4	0.0	21.4	0.0

Ажил эрхэлж байгаа өндөр настан эрэгтэйчүүдийн 40 хувь, эмэгтэйчүүдийн 1/4 нь цалин хөлстэй ажиллагч байна. Ажил эрхэлж буй эрэгтэйчүүдийн 1/2, эмэгтэйчүүдийн 1/3 нь хувиараа хөдөлмөр эрхэлж, 3 эмэгтэй тутмын 1-ээс илүү нь өрхийн үйлдвэрлэл, үйлчилгээнд цалин хөлсгүй оролцогч байгаа нь ажил эрхэлж буй өндөр настны ажил эрхлэлтийн статус нилээд ялгаатай байгааг харуулж байна. Энэ нь өндөр настны амьдралын нөхцөл, нас нөлөөлж болох юм.

ЗУРАГ 4.6 ӨНДӨР НАСТНЫ АЖИЛ ЭРХЛЭЛТИЙН БАЙДАЛ, ХҮЙСЭЭР, 2010 ОН

4.7 ХӨГЖЛИЙН БЭРХШЭЭЛТЭЙ ӨНДӨР НАСТАН

“Бие махбодь, оюун санаа, сэтгэл мэдрэл, мэдрэхүйн согогийн улмаас бусдын адил нийгмийн харилцаанд оролцох чадвар нь бүрэн болон 12 сараас дээш хугацаагаар хязгаарлагдсан хүнийг хөгжлийн бэрхшээлтэй”¹ гэж үзнэ. Улсын хэмжээнд 2010 оны 11 дүгээр сарын 10-ны байдлаар хөгжлийн бэрхшээлтэй 108.1 мянган иргэн байгаа нь нийт хүн амын 4.1 хувийг эзэлж байна. Хөгжлийн бэрхшээлтэй 12 525 өндөр настан байгаа нь хөгжлийн бэрхшээлтэй нийт хүн амын 11.6 хувь, өндөр настны 8.3 хувийг тус тус эзэлж байна.

ХҮСНЭГТ 4.13. ХӨГЖЛИЙН БЭРХШЭЭЛТЭЙ ӨНДӨР НАСТНЫ ТОО, ХӨГЖЛИЙН БЭРХШЭЭЛИЙН ХЭЛБЭР, ХҮЙС, ХУВИАР, 2010 ОН

Хөгжлийн бэрхшээлийн хэлбэр	Бүгд		Эрэгтэй		Эмэгтэй	
	Хүний тоо	Дүнд эзлэх хувь	Хүний тоо	Дүнд эзлэх хувь	Хүний тоо	Дүнд эзлэх хувь
БҮГД	12 525	100.0	5940	100.0	6585	100.0
Харааны	3 039	24.3	1 433	24.1	1 606	24.4
Ярианы	436	3.5	215	3.6	221	3.4
Сонсголын	1 833	14.6	1 019	17.2	814	12.4
Хөдөлгөөний	4 860	38.8	1 987	33.5	2 873	43.6
Сэтгэцийн	788	6.3	385	6.5	403	6.1
Бусад	1 569	12.5	901	15.2	668	10.1

Хөгжлийн бэрхшээлтэй өндөр настны 40 хувь хөдөлгөөний, 24 хувь харааны, 18 хувь сонсгол, ярианы, 6.3 хувь нь сэтгэцийн бэрхшээлтэй байна. Хөгжлийн бэрхшээлтэй өндөр настныг хөгжлийн бэрхшээлийн хэлбэрээр, хүйсээр ангилж үзвэл хөдөлгөөний бэрхшээлтэй өндөр настны дунд эмэгтэйчүүдийн эзлэх хувь аль ч аймагт илүү байж, харин бэрхшээлийн бусад хэлбэрт ойролцоо байна.

¹ Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэний нийгмийн хамгааллын тухай хууль, Монгол Улсын хуулийн эмхтгэл, II боть, Улаанбаатар хот, 2008 он.

ХҮСНЭГТ 4.14 ХӨГЖЛИЙН БЭРХШЭЭЛТЭЙ ӨНДӨР НАСТНЫ ТОО, НАСНЫ БҮЛЭГ,
ХӨГЖЛИЙН БЭРХШЭЭЛИЙН ТӨРӨЛ, ХҮЙС, ХОТ, ХӨДӨӨ, ХУВИАР, 2010 ОН

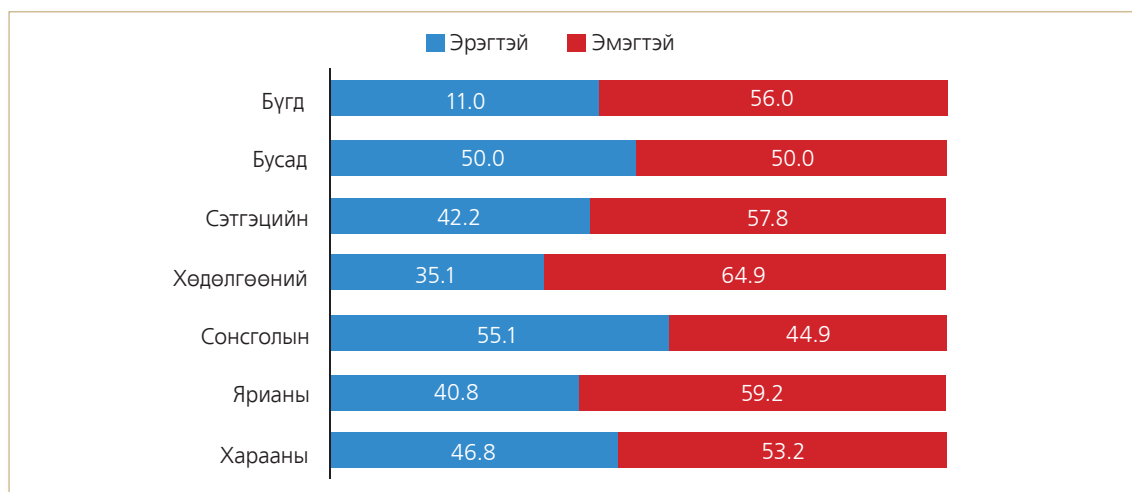
Насны бүлэг	Бүгд				Хөгжлийн бэрхшээлийн төрөл					
	Хүний тоо	Хувь	Эрэгтэй	Эмэгтэй	Олдмол			Төрөлхийн		
					Бүгд	Эрэгтэй	Эмэгтэй	Бүгд	Эрэгтэй	Эмэгтэй
БҮГД	12 525	100.0	47.4	52.6	90.3	43.2	47.1	9.7	4.3	5.4
60-64	3 223	100.0	55.8	44.2	87.6	50.0	37.7	12.4	5.9	6.5
65-69	2 690	100.0	52.0	48.0	88.2	46.4	41.8	11.8	5.6	6.2
70-74	2 523	100.0	46.8	53.2	90.8	42.5	48.3	9.2	4.3	4.9
75-79	2 088	100.0	41.6	58.4	92.5	38.9	53.6	7.5	2.7	4.8
80+	2 001	100.0	34.6	65.4	94.4	33.1	61.3	5.6	1.5	4.0
ХОТ	7 841	100.0	47.9	52.1	92.3	44.5	47.8	7.7	3.3	4.4
60-64	2 056	100.0	55.8	44.2	90.4	51.4	39.0	9.6	4.5	5.2
65-69	1 671	100.0	52.7	47.3	91.2	48.7	42.5	8.8	4.0	4.8
70-74	1 510	100.0	46.5	53.5	92.2	42.9	49.3	7.8	3.6	4.2
75-79	1 332	100.0	41.7	58.3	94.4	39.6	54.9	5.6	2.2	3.4
80+	1 272	100.0	36.6	63.4	94.7	35.1	59.5	5.3	1.5	3.9

ХӨДӨӨ

Насны бүлэг	Бүгд				Хөгжлийн бэрхшээлийн төрөл					
	Хүний тоо	Хувь	Эрэгтэй	Эмэгтэй	Олдмол			Төрөлхийн		
					Бүгд	Эрэгтэй	Эмэгтэй	Бүгд	Эрэгтэй	Эмэгтэй
БҮГД	4 684	100.0	46.7	53.3	86.9	40.9	46.1	13.1	5.8	7.2
60-64	1 167	100.0	55.8	44.2	82.8	47.5	35.3	17.2	8.3	8.9
65-69	1 019	100.0	50.8	49.2	83.2	42.6	40.6	16.8	8.2	8.5
70-74	1 013	100.0	47.3	52.7	88.7	42.0	46.8	11.3	5.3	5.9
75-79	756	100.0	41.4	58.6	89.2	37.8	51.3	10.8	3.6	7.3
80+	729	100.0	31.1	68.9	94.0	29.5	64.5	6.0	1.6	4.4

Хөгжлийн бэрхшээлтэй өндөр настны 47.4 хувь нь эрэгтэй, 52.6 хувь нь эмэгтэйчүүд байна. Хөгжлийн бэрхшээлтэй өндөр настны 90.3 хувь олдмол, 9.7 хувь төрөлхийн бэрхшээлтэй байна. Хөгжлийн бэрхшээлтэй 70, түүнээс дээш насны эмэгтэйчүүд эрэгтэйчүүдээс бараг 2 дахин олон байгаа нь нэг талаас эмэгтэйчүүд урт насладагтай холбоотой юм.

ЗУРАГ 4.7 ХӨГЖЛИЙН ТӨРӨЛХИЙН БЭРХШЭЭЛТЭЙ ӨНДӨР НАСТНЫ ХӨГЖЛИЙН
БЭРХШЭЭЛИЙН ХЭЛБЭР, ХҮЙС, ХУВИАР, 2010 ОН

Хөгжлийн төрөлхийн бэрхшээлтэй 1217 өндөр настан байгаагийн 56.0 хувь нь эмэгтэйчүүд байна. Тэдний хүйсийн харьцаа насны аль ч бүлэгт ойролцоо байна. Хөгжлийн бэрхшээлтэй өндөр настны дийлэнх нь хөгжлийн олдмол бэрхшээлтэй байгаагийн дотор 60-69 насныхан 46.0 хувь, 70-74 насныхан 20.3 хувийг эзэлж байна.

ХҮСНЭГТ 4.15. ОЛДМОЛ ХӨГЖЛИЙН БЭРХШЭЭЛТЭЙ ӨНДӨР НАСТНЫ ТОО, НАС, ХӨГЖЛИЙН БЭРХШЭЭЛИЙН ХЭЛБЭР, ХҮЙС, ХОТ, ХӨДӨӨ, ХУВИАР, 2010 ОН

БҮГД

Хөгжлийн бэрхшээлийн хэлбэр	Насны бүлэг, хүйсээр								
	Бүгд	Эрэгтэй	Эмэгтэй	60-64			65-69		
				Бүгд	Эрэгтэй	Эмэгтэй	Бүгд	Эрэгтэй	Эмэгтэй
БҮГД- Хүний тоо	11 308	5 405	5 903	2 824	1 610	1 214	2 372	1 247	1 125
Харааны	24.4	24.1	24.7	18.2	18.4	18.0	20.6	20.0	21.2
Ярианы	2.3	2.6	1.9	2.8	2.9	2.6	2.7	3.2	2.2
Сонсголын	14.5	16.9	12.3	11.7	12.6	10.4	12.3	14.8	9.6
Хөдөлгөөний	40.5	34.9	45.6	40.6	35.2	47.8	44.1	39.2	49.4
Сэтгэцийн	5.2	5.5	4.8	8.1	8.1	8.2	5.5	5.7	5.3
Бусад	13.2	16.0	10.7	18.7	22.9	13.1	14.8	17.1	12.3
Хувь	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

Хөгжлийн бэрхшээлийн хэлбэр	Насны бүлэг, хүйсээр											
	Бүгд	Эрэгтэй	Эмэгтэй	70-74			75-79			80+		
				Бүгд	Эрэгтэй	Эмэгтэй	Бүгд	Эрэгтэй	Эмэгтэй	Бүгд	Эрэгтэй	Эмэгтэй
БҮГД- Хүний тоо	2 291	1 073	1 218	1 932	813	1 119	1 889	662	1 227			
Харааны	24.8	25.1	24.6	30.1	31.9	28.9	31.9	34.3	30.6			
Ярианы	2.4	2.7	2.2	2.2	2.6	1.9	0.8	0.8	0.9			
Сонсголын	14.0	17.1	11.2	16.9	21.4	13.6	19.6	25.2	16.5			
Хөдөлгөөний	42.1	38.1	45.6	37.6	29.3	43.6	36.8	28.1	41.6			
Сэтгэцийн	5.3	5.3	5.3	3.3	3.6	3.1	2.0	1.8	2.1			
Бусад	11.3	11.7	10.9	9.9	11.3	8.9	8.8	9.8	8.2			
Хувь	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0			

ХОТ

Хөгжлийн бэрхшээлийн хэлбэр	Насны бүлэг, хүйсээр								
	Бүгд	Эрэгтэй	Эмэгтэй	60-64			65-69		
				Бүгд	Эрэгтэй	Эмэгтэй	Бүгд	Эрэгтэй	Эмэгтэй
БҮГД- Хүний тоо	7 236	3 491	3 745	1 858	1 056	802	1 524	813	711
Харааны	23.3	22.4	24.1	16.8	16.2	17.7	19.4	18.8	20.1
Ярианы	2.3	2.6	2.1	2.9	2.9	2.7	2.8	3.1	2.4
Сонсголын	14.3	16.8	12.0	11.8	12.7	10.7	11.5	13.9	8.9
Хөдөлгөөний	39.9	34.2	45.1	39.8	34.5	46.9	43.8	38.4	49.9
Сэтгэцийн	5.2	5.8	4.6	7.9	8.1	7.6	5.6	6.0	5.2
Бусад	15.0	18.2	12.0	20.7	25.6	14.3	16.9	19.8	13.5
Хувь	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

Хүснэгт 4.15-ын үргэлжлэл

Хөгжлийн бэрхшээлийн хэлбэр	Насны бүлэг, хүйсээр								
	70-74			75-79			80+		
	Бүгд	Эрэгтэй	Эмэгтэй	Бүгд	Эрэгтэй	Эмэгтэй	Бүгд	Эрэгтэй	Эмэгтэй
БҮГД- Хүний тоо	1 392	648	744	1 258	527	731	1 204	447	757
Харааны	24.2	24.1	24.3	28.9	30.0	28.2	31.0	32.0	30.4
Ярианы	2.6	3.2	2.0	1.9	1.9	1.9	1.2	0.9	1.3
Сонсголын	13.8	16.4	11.6	16.8	21.8	13.1	19.6	26.2	15.7
Хөдөлгөөний	41.1	37.2	44.5	37.0	29.2	42.7	36.5	27.5	41.7
Сэтгэцийн	5.7	6.0	5.4	3.3	4.0	2.7	2.0	1.8	2.1
Бусад	12.6	13.1	12.2	12.1	13.1	11.4	9.8	11.6	8.7
Хувь	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

хөдөө

Хөгжлийн бэрхшээлийн хэлбэр	Насны бүлэг, хүйсээр								
	Бүгд	Эрэгтэй	Эмэгтэй	60-64			65-69		
				Бүгд	Эрэгтэй	Эмэгтэй	Бүгд	Эрэгтэй	Эмэгтэй
БҮГД- Хүний тоо	4 072	1 914	2 158	966	554	412	848	434	414
Харааны	26.4	27.2	25.7	20.9	22.6	18.7	22.6	22.4	22.9
Ярианы	2.2	2.7	1.7	2.6	2.9	2.2	2.7	3.5	1.9
Сонсголын	14.8	17.0	12.8	11.3	12.5	9.7	13.7	16.4	10.9
Хөдөлгөөний	41.6	36.3	46.3	42.0	36.5	49.5	44.6	40.8	48.6
Сэтгэцийн	5.1	5.0	5.1	8.5	7.9	9.2	5.3	5.1	5.6
Бусад	10.0	11.9	8.3	14.7	17.7	10.7	11.1	12.0	10.1
Хувь	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

Хөгжлийн бэрхшээлийн хэлбэр	Насны бүлэг, хүйсээр								
	70-74			75-79			80+		
	Бүгд	Эрэгтэй	Эмэгтэй	Бүгд	Эрэгтэй	Эмэгтэй	Бүгд	Эрэгтэй	Эмэгтэй
БҮГД- Хүний тоо	899	425	474	674	286	388	685	215	470
Харааны	25.8	26.6	25.1	32.3	35.3	30.2	33.6	39.1	31.1
Ярианы	2.2	1.9	2.5	2.7	3.8	1.8	0.3	0.5	0.2
Сонсголын	14.2	18.1	10.8	17.1	20.6	14.4	19.6	23.3	17.9
Хөдөлгөөний	43.7	39.5	47.5	38.6	29.4	45.4	37.5	29.3	41.3
Сэтгэцийн	4.8	4.2	5.3	3.4	2.8	3.9	2.0	1.9	2.1
Бусад	9.2	9.6	8.9	5.9	8.0	4.4	7.0	6.0	7.4
Хувь	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

Хөгжлийн олдмол бэрхшээлтэй эрэгтэйчүүдийн 53 хувийг 60-69 насныхан эзэлж байгаа нь энэ насны эмэгтэйчүүдээс 13.6 пунктээр илүү, харин хөгжлийн олдмол бэрхшээлтэй 75, түүнээс дээш насны өндөр настны хувьд эмэгтэйчүүд илүү байгаа нь эмэгтэйчүүд урт насалдагтай холбоотой.

Хөгжлийн бэрхшээлтэй өндөр настны 37.4 хувь хөдөөд амьдарч байна.

Хөгжлийн бэрхшээлтэй өндөр настны 49.7 хувь нь гэр бүлтэй. 40.8 хувь нь бэлбэсэн, 6.9 хувь огт гэр бүл болоогүй, 2.6 хувь нь цуцалсан буюу тусгаарласан байна.

ХҮСНЭГТ 4.16. ХӨГЖЛИЙН БЭРХШЭЭЛТЭЙ ӨНДӨР НАСТНЫ ТОО, ГЭР БҮЛИЙН БАЙДАЛ, ХУВИАР, 2010 ОН

Гэр бүлийн байдал	Насны бүлэг, хүйсээр								
	Бүгд			60-64			65-69		
	Бүгд	Эрэгтэй	Эмэгтэй	Бүгд	Эрэгтэй	Эмэгтэй	Бүгд	Эрэгтэй	Эмэгтэй
БҮГД-Хүний тоо	12 525	5 940	6 585	3 223	1 799	1 424	2 690	1 398	1 292
Огт гэр бүл болоогүй	6.9	6.5	7.3	8.9	7.3	11.0	8.2	7.8	8.6
Гэр бүлтэй, хамтран амьдрагч	49.7	67.5	33.7	62.8	76.0	46.1	55.9	69.3	41.4
Цуцалсан, тусгаарласан	2.6	3.1	2.1	4.3	4.7	3.8	3.1	3.6	2.6
Бэлбэсэн	40.8	22.9	56.9	24.0	12.0	39.0	32.8	19.3	47.4
Хувь	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

Гэр бүлийн байдал	Насны бүлэг, хүйсээр								
	70-74			75-79			80+		
	Бүгд	Эрэгтэй	Эмэгтэй	Бүгд	Эрэгтэй	Эмэгтэй	Бүгд	Эрэгтэй	Эмэгтэй
БҮГД-Хүний тоо	2 523	1 181	1 342	2 088	869	1 219	2 001	693	1 308
Огт гэр бүл болоогүй	6.7	7.1	6.3	5.3	5.2	5.4	3.9	2.7	4.6
Гэр бүлтэй, хамтран амьдрагч	48.6	66.7	32.6	40.9	60.0	27.4	31.0	52.4	19.7
Цуцалсан, тусгаарласан	1.8	2.1	1.6	1.7	2.0	1.6	0.8	0.9	0.8
Бэлбэсэн	42.9	24.0	59.5	52.0	32.9	65.6	64.2	44.0	74.8
Хувь	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

Хөгжлийн бэрхшээлтэй 447 өндөр настан ажил эрхэлж байгаа нь ажил эрхэлж байгаа өндөр настны 3.6 хувийг эзэлж, тэдгээрийн 66.4 хувь нь хөдөө байна.

Ажил эрхэлж буй хөгжлийн бэрхшээлтэй өндөр настны 64.2 хувь нь хувиараа хөдөлмөр эрхэлж, цалин хөлстэй ажиллагч болон өрхийн үйлдвэрлэл, үйлчилгээнд цалин хөлсгүй оролцогч тус бүр 15 хувийг эзэлж, ажил олгогч 24 байна. Хувиараа хөдөлмөр эрхлэгч дээрх өндөр настны 3/4 нь хөдөөд байна.

Хөгжлийн төрөлхийн бэрхшээлтэй өндөр настны дунд харааны болон хөдөлгөөний бэрхшээлтэй хүн тус бүр 23 хувийг эзэлж, 17 хувийг сэтгэцийн бэрхшээлтэй өндөр настан эзэлж байна. Цаашдын удамшлын эмгэг, эх барихын болон төрөх үеийн хүндрэл, зэргээр хөгжлийн олдмол бэрхшээлийн тохиолдлыг багасгах шаардлагатай юм. Хөгжлийн бэрхшээлтэй өндөр настны онцлог хэрэгцээ, шаардлагыг нийгэм, эдийн засгийн хүчин зүйлстэй уялдуулан гүнзгийрүүлэн судлах шаардлагатай байна.

4.8 ӨНДӨР НАСТНЫ ИНТЕРНЕТ, ГАР УТАСНЫ ХЭРЭГЛЭЭ

Холбоо, мэдээллийн хөгжлийн шинэ эрин үед үүрэн утас, интернет нь хүн амын хооронд мэдээлэл солилцох хамгийн түгээмэл хэрэгсэл болж, улс орны нийгэм, эдийн засгийн хөгжилд нөлөөлөх болсон. Үүрэн утас, интернет ашиглан хүссэн мэдээллээ олж авах. өөр хоорондоо холбогдож, үзэл бодлоо илэрхийлэх, худалдаа, төлбөр тооцоо хийх, сурч боловсрохын зэрэгцээ, хүн төрөлхтний түүх, урлагийн бүтээлүүдтэй танилцаж байна.

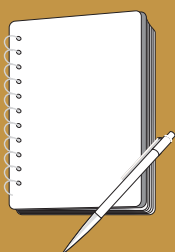
Үүрэн технологид суурилсан, нийтийн телефон сүлжээнд (үүрэн холбооны оператор) холбогдсон авсаархан, зөөврийн телефон хэрэглэгчийг үүрэн утас хэрэглэгч гэж үзсэн. Үүрэн утасны зэрэгцээ тусгай дугаарын хамт хэрэглэж байгаа тохиолдлыг хэрэглэгч гэсэн ойлголтод хамруулав.

Манай улсын хөдөлмөрийн насны хүн амын 85.3 хувь нь гар утас хэрэглэж байгаагийн зэрэгцээ өндөр настны 15 орчим хувь нь үүнээс хотод амьдарч байгаа өндөр настан 9 хүний нэг нь нь гар утас хэрэглэж байна.

Телефон утас болон түрээсийн шугам, өндөр хурдны хэрэглэгчийн тоон шугам буюу DSL, ADSL, байнгын гарцтай, өндөр хурдны кабель модем, шилэн кабель хэрэглэгчдийг интернет хэрэглэгч гэж үзэв. Интернетийн байнгын хэрэглээг гэртээ болон гэрээсээ бусад газар 7 хоногийн ихэнх хугацаанд хэрэглэж байгаа тохиолдлоор тухайн үеийн хэрэглээг интернет үйлчилгээний цэг зэрэг газарт шаардлага гарсан үед хэрэглэж байвал “шаардлагатай үед” гэж тодорхойлсон.

Монгол улсын хүн амын 30.6 хувь, харин өндөр настан тэргүүлэгчтэй өрхийн 7.6 хувь нь интернет хэрэглэж байна. Интернет хэрэглэж байгаа өрхийн бараг 1/2 нь хотод байна.

ДУГНЭЛТ, ЗӨВЛӨМЖ

ӨНДӨР НАСТНЫ НАС, ХҮЙСИЙН БҮТЭЦ

Монгол улс 2010 оны тооллогын дүнгээр нийт 151.5 мянган өндөр настантай байна. Өндөр настны тооны өсөлт нь хүн амын төрөлтийн тоо, нийгэм эдийн засгийн хөгжлийн төвшин, гадаад шилжих хөдөлгөөн зэрэг голлох хүчин зүйлээс хамааралтай байдаг. Иймээс өндөр настны тооны өсөлт нь тухайн улсын хөгжлийн түүхтэй салшгүй холбоотой юм.

Монгол улсын нийт хүн амд өндөр настны эзлэх хувь 1990-2000 онд хамгийн бага төвшинд байв. Хүн амаа өсгөх төрийн бодлогын хүрээнд хүн амыг эрүүлжүүлэх талаар 1950-иад оны сүүлчээс зохион байгуулалтын олон арга хэмжээ авч хэрэгжүүлсний дотор арьс өнгө, сүрьеэ, өвчинтэй хүмүүсийг илрүүлэн, үнэ төлбөргүй эмчлэн эдгэрүүлэх арга хэмжээ авсан. Манай орны эрүүлийг хамгаалах тууштай хөгжихийн хэрээр эрүүл мэндийн бүх төрлийн үйлчилгээ үнэ төлбөргүй байсан, нас баралт, ялангуяа хүүхдийн болон нялхсын эндэгдэл нэлээд буурсан байна. Төрөлт нэмэгдэж, хүн амын төрөлтийн хурд өндөр байсан үед төрсөн хүн 2000-2010 оны дунд үеэс ахмад насанд шилжиж эхэлсэн тул өндөр настны тоо өмнөх үеэс 2.2 дахин өсч, цаашид ч нэмэгдэх хандлагатай байна.

Манай улсын хувьд 1970-аад оны дунд үеэс эхлэн төрөлтийн төвшин буурч, 1990 оноос бууралт улам нэмэгдэн, 2000 оны дунд үеэс харьцангуй тогтворжиж, 2007 оноос өсөх хандлага ажиглагдаж байна. 2000 оноос хүн амын насны бүтцэд өөрчлөлт гарч, улмаар идэршиж, хөдөлмөрийн насны хүн ам хамгийн их байх үе буюу “хүн ам зүйн цонх”-ны үе аажмаар эхэлсэн байна. Хүн ам зүйн энэ онцлог үе манай улсын хувьд цаашид удаан үргэлжлэхгүй ч байж болох юм.

Нийт хүн амын тооны өсөлт сүүлчийн хоёр 10 жилд буурч байна. Цаашид 1960-1970-аад оны төвшинд хүрч нэмэгдэх магадлал бага ч нийт хүн амын тоонд өндөр настны эзлэх хувийн жин буурахгүй юм.

Ахмад настны голч нас 2000 онд 1989 оноос буурсан байгаа нь ахмад насанд шилжиж байгаа хүн өмнөх 10 жилээс нэмэгдсэнтэй холбоотой.

Хүн ам зүйн ачаалал 2010 онд 1979 оноос бараг 2 дахин, 1989 оноос 43.1 пунктээр 2000 оноос 20.7 пунктээр буурсан нь хөдөлмөрийн насны 100 хүнд ноогдох тэжээлгэгчийн тоо буурч байгааг харуулж байгаа юм. Сүүлчийн 10 жилд тэжээлгэгчийн тоо 20 орчим пунктээр буурсан нь хүүхдийн тоо цөөрсөнтэй холбоотой байна.

Өндөр настны дунд гэр бүлтэй эрэгтэйчүүдийн эзлэх хувь эмэгтэйчүүдээс бараг 1.7 дахин их байхад бэлбэсэн эмэгтэйчүүд эрэгтэйчүүдээс 2.7 дахин их байна.

Бэлбэсэн эмэгтэйчүүд, эрэгтэйчүүдийн тухайн насны бүлгийн хүн амын тоонд эзлэх хувь 2000 оныхтой харьцуулахад буурсан байгаа нь ахмад настан эрт бэлэвсэрдэг тохиолдол буурч байгааг харуулж байна.

Өрхийн тэргүүлэгч 7 мянга шахам эрэгтэй, 14.6 мянган эмэгтэй ганц биеэр амьдарч, өрх толгойлсон эмэгтэйчүүдийн тоо нэмэгдэж байна. Өрхийн тэргүүн эрэгтэй, эмэгтэй ахмад настны тоо сүүлчийн 10 гаруй жилд 1.7 дахин нэмэгдсэн нь анхаарал татах асуудал болжээ. Өндөр настнуудын амьдарч байгаа орон нутгийн төр, захиргаа, олон нийтийн байгууллагаас тэдний нийгмийн асуудалд илүү ахнаарах шаардлагатайг харуулж байна.

Өрхийн тэргүүний байдлыг насны бүлгээр ангилж үзвэл нас ахих тутам ахмад настан тэргүүнтэй өрхийн тоо цөөрч, хүү, охиныдоо хамтран амьдардаг настны эзлэх хувийн жин нэмэглэж байгаа нь хөгжиж буй орны нийтлэг жишигтэй ойролцоо байна.

Хөдөөгийн өрхийн дунд ам бүлээрээ амьдарч байгаа өрхийн тоо хотынхоос 14.8 пунктээр дээгүүр байгаа нь тэнд сууцны хангамж хот, суурин газраас илүү байгааг илэрхийлж байна. Энэ нь Монголын онцлог бөгөөд зэх зээлийн тогтолцоонд шилжсэнээр хот, хөдөөгийн алинд нь ч иргэд өөрсдөө монголын уламжлалт сууц болох гэр болон байшин барьж амьдрах нөхцөл, боломж илүү байдагтай холбоотой. Түүнчлэн өндөр настнууд үр хүүхэд, садан төрөлтэйгөө хамтран амьдрах тохиолдол их байгаа нь орон сууцны хангамж, тэдний орлогын эх үүсвэр нь амьдралд хүрэлцээ муутай байгаатай ч холбоотой байж болох юм.

ӨРХИЙН ОРОН СУУЦНЫ ХАНГАМЖ, АХУЙН НӨХЦӨЛ

Өндөр настны нийт өрхийн 6.7 хувь буюу 6403 өрх, үүнээс хотод 5008 өрх, хөдөөд 1459 өрх өөрийн гэсэн сууцгүй байна. Энэ ахмадууд бусад айл, гэр бүлтэй хамтран амьдарч байгаа нь үр хүүхэд, бусад хамаатан садантайгаа хамтран нэг өрх болж байгаа дээрх өндөр настаас ялгаатайг анхаарах.

Өндөр настны нийт өрхийн 61.9 хувь байшинд, 38.1 хувь гэрт амьдарч байна. Байшинд амьдардаг өндөр настнууд хот, хөдөөд ч өсч байгаа нь тохилог сууцад суугчдын тоо нэмэгдэхийн зэрэгцээ зэх зээлийн тогтолцоонд шилжсэнээр санхүүгийн боломжтой иргэд өөрсдөө байшин барьж амьдрах нөхцөл бий болсонтой холбоотой. Тэдний 97.6 хувь хувийн өмчийн сууцтай, үлдсэн хэсэг нь төрийн болон холимог өмчийн сууцад, 91.2 хувь өөрийн эзэмшлийн сууцад амьдарч байна. Өндөр настны 54.2 хувь сууцны тусдаа байшинд, 42.8 хувь орон сууцны байшинд, 1.1 хувь бие даасан тохилог сууцад, 1.3 хувь ажилчдын нийтийн болон оюутны дотуур байрт, 0.5 хувь зориулалтын бус сууцад амьдарч байгаа нь тэдний амьжиргааны нөхцлийг илэрхийлж байна.

Өндөр настны орон сууцны хангамжийг дээшлүүлэхэд ахмад дайчдад орон сууц олгосон нь зохих хувь нэмэр болсон байна. Өндөр настан тэргүүнтэй өрхийн 46.7 хувь гэрт, 52.6 хувь байшин сууцад, 0.7 хувь зориулалтын бус сууцад амьдарч байна.

Сууцны халаалт: Манай орны хувьд сууцны халаалтын асуудал нь хүн амын амьжиргааны нэг чухал хэсэг билээ. Өрхийн сууцны төрлөөс хамааран халаалтын эх үүсвэр ялгаатай байна. Байшинд амьдардаг өрхийн 45.8 хувь төвлөрсөн халаалтын системд холбогдсон, 50 шахам хувь ердийн галлагаатай байна. Сүүлийн үед иргэд сууцны халаалтын олон төрлийн хэрэгслүүд ашиглах болсон бөгөөд өрхийн халаалтын эх үүсвэр хот, хөдөөгөөр нэлээд ялгаатай байна. Хотын өрхийн 53.4 хувь төвлөрсөн халаалттай, 41.8 хувь ердийн галлагаатай байхад хөдөөгийн өрхийн дийлэнх нь /92.6 хувь/ ердийн галлагаатай, 2.1 хувь нам даралтын зуух хэрэглэж байна. Иймээс өндөр настан гишүүнтэй болон тэргүүнтэй өрхийн сууцны халаалтыг байгаль орчин, хүний эрүүл мэндэд зохистойгоор, иж бүрнээр шийдвэрлэх талаар гүнзгийрүүлэн судлах шаардлагатай.

Цахилгааны хангамж: Байшинд амьдарч байгаа өндөр настны өрхийн 93.9 хувь, үүнээс хотын өрхийн 98.6 хувь, хөдөөгийн өрхийн 70 шахам хувь нь цахилгаан эрчим хүчний найдвартай хэрэглээтэй байна. Хотын өрх цахилгааны эх үүсвэрээр үндсэндээ хангагдсан, хөдөөд байшинд амьдарч байгаа өрхийн 23.8 хувь сэргээгдэх эрчим хүчний, 5 хувь дизель станц, бага оврын цахилгаан эх үүсвэр хэрэглэж, 2.4 хувь цахилгааны эх үүсвэргүй байна.

Ундны усны хангамж: Хүн амын цэвэр усны хүрэлцээ, хангамж, ялангуяа түүний чанар нь хүний эрүүл мэнд, урт удаан наслахад нөлөөлөх гол зүйл билээ. Өндөр настан тэргүүнтэй өрхийн дийлэнх буюу 95.8 хувийн сууц нь ус түгээх төвлөрсөн системд бүрэн холбогдсон, үүнээс иргэний өмчийн болон өөрийн эзэмшлийн сууцны 90.3-96.6 хувь төвлөрсөн усан хангамжид холбогдсон байна. Өрхийн ундны усны хангамж хот, хөдөөгөөр нэлээд ялгаатай байна. Хөдөөгйн 2 өрхийн нэг нь гол мөрөн, нуур, хамгаалагдаагүй худаг, булаг, шанднаас, 40 шахам хувь хамгаалагдсан худгаас, 8 орчим хувь нь зөөврийн усаас хэрэглээгээ хангаж байна. Өндөр настны өрхийн дийлэнх нь ялангуяа хөдөө байнга оршин суудаг өрх бараг бүхэлдээ усаа зөөж хэрэглэж байна.

Гэрт амьдарч байгаа бүх өрхийн дулааны хэрэгсэл нь ердийн зуух байна.

Өөрийн гэсэн сууцгүй ахмад настан, ялангуяа өрх толгойлсон болон ганц биеэр амьдардаг ахмадын сууцны асуудлыг шийдвэрлэх, халаалтын төвлөрсөн системд холбогдоогүй сууц бүхий ахмадын сууцны халаалт, түлшний асуудлыг байгаль орчин, эрүүл ахуйн шаардлага хангасан, гэхдээ ахмадын амьдралын төвшинг харгалзан иж бүрнээр яаралтай шийдвэрлэх нь өндөр настан болон нийт хүн амын амьжиргаа, нийгэм, эдийн засгийн хөгжлийн чухал асуудал болж байна.

БОЛОВСРОЛ

Өнгөрсөн 30 гаруй жилд өндөр настны бичиг үсгийн мэдлэг, боловсролын төвшинд өөрчлөлт гарч, бичиг үсэг үл мэдэгчийн эзлэх хувь 2000 онд 1989 оныхоос 14.2 пунктээр, 2010 онд 2000 оныхоос 5.1 пунктээр буурч, ахмад настны дунд боловсролтой хүн амын эзлэх хувийн жин нэмэгджээ. Ахмадын эгнээ цаашид өндөр боловсролтой, чадварлаг мэргэжилтнээр өргөжинө.

АЖИЛ ЭРХЛЭЛТ

Амьдралын зайлшгүй шаардлага, хэрэгцээ болон хувь хүний чадвар, хүсэл сонирхол, идэвхээс хамаарч, өндөр насны 8 хүн тутмын нэг нь ажил эрхэлж байна. Эдийн засгийн идэвхтэй хүн амд өндөр настны 8.4 хувь буюу 12.7 мянган хүн хамаарагдаж байна.

Ажил эрхэлж буй өндөр настны 67.3 хувь нь хотод, тэдний 40 хувь нь цалин, хөлстэй ажиллагч, 50 хувь нь хувиараа хөдөлмөр эрхлэгч, 7.2 хувь нь ажил олгогч, 2 хувь нь өрхийн үйлдвэрлэл, үйлчилгээнд цалин, хөлсгүй оролцогчид байна. Харин хөдөөд ажил эрхлэгч ахмадуудын $\frac{1}{4}$ нь цалин, хөлстэй ажиллагч, $\frac{1}{3}$ нь хувиараа хөдөлмөр эрхлэгч, 5 шахам хувь нь ажил олгогч, $\frac{1}{3}$ орчим нь өрхийн үйлдвэрлэл, үйлчилгээнд цалин, хөлсгүй оролцогч байгаагаас харахад хөдөөд хотоос өрхийн үйлдвэрлэл, үйлчилгээнд цалин, хөлсгүй оролцогч 30 гаруй пунктээр, цалин, хөлстэй ажиллагч, хувиараа хөдөлмөр эрхлэгч тус бүр 15 пунктээр, ажил олгогч 2.3 пунктээр тус тус доогуур байна.

Энэ удаагийн тооллогын дүнгээр өндөр настны боловсролын байдлыг насны бүлгээр, мэргэжлээр нь авч үзэхэд өмнөх 2 удаагийн тооллогын дүнгээс эрс ялгаатай байна. Ялангуяа 65 хүртлэх насны өндөр настан нь тухайн үеийн төрийн бодлогоор бэлтгэгдсэн өндөр боловсролтой, хөдөлмөрийн мөн чанарыг бүрэн ойлгож, хэрэгжүүлсэн, ажил, мэргэжлийн болон харилцааны дадлага, туршлага сайтай хүмүүс дийлэнх нь байгаа тул тэдний давуу байдлыг онцгойлон үзэж, ажиллах нөхцөл, боломжоор хангах, нийгэм, эдийн засгийн энэхүү үнэт нөөцийг цаг алдалгүй бүрэн ашиглах талаар төр засаг болон аж ахуйн нэгж, байгууллагууд нэгдмэл бодлоготой ажиллах нь чухал байна.

Цаашид мэргэшсэн, боловсролтой, түүнчлэн эрдэмтэн докторуудаар ахмадын эгнээ эрс өргөжих тул ахмадын оюуны болон мэргэжлийн туршлага, чадавхийг ашиглах системтэй тогтолцоог бий болгох нь нийгэмд ч, хувь хүндээ ч эерэг үр дүнг авчирна. Үүний тулд ахмадыг ажиллуулах тэдэнд нийцсэн урамшууллын таатай нөхцлийг бүрдүүлсэн хууль эрх зүйн орчинг буй болгож, хэрэгжүүлснээр хүмүүнлэг, ардчилсан нийгмийн нэг томоохон асуудлыг шийдвэрлэх боломж байна.

Өндөр настан эмэгтэйчүүдийн эдийн засгийн идэвх эрэгтэйчүүдээс нэлээд доогуур байгаа нь "Нийгмийн даатгалын сангаас олгох тэтгэвэр, тэтгэмжийн тухай" Монгол Улсын хуулийн 20-иос доошгүй жил шимтгэл төлсөн бөгөөд 55 нас хүрсэн, мөн төрүүлсэн болон 3 хүртэл настайд нь үрчлэн авсан 4, түүнээс дээш хүүхэдтэй, отгон хүүхдээ 6 настай болтол өсгөсөн эх 20-иос доошгүй жил тэтгэвэрийн даатгалын шимтгэл төлсөн, 50 нас хүрсэн бол тус тус өндөр насны тэтгэвэр тогтоолгон авах эрхтэй байсантай уялдан эмэгтэйчүүд эрт тэтгэвэрт гардагтай холбоотой байна. Иймээс өндөр насны эмэгтэйчүүдийн идэвх өмнөх 2 удаагийн тооллогын дүнтэй харьцуулахад буурсаар байгаагийн дотор 2000 оныхоос 3.2 пунктээр буурсан байна. Ингэж эмэгтэйчүүдийн эдийн засгийн идэвх доогуур байгаа нь тэдний амьжиргаанд шууд сөргөөр нөлөөлж, ялангуяа эрүүл мэнд доройтох, ядууралд өртөх боломж өндөр байна.

Ажил эрхэлж буй өндөр настны 80 гаруй хувь 60-70 насныхан байна. Энэ бүлгийн хүн амын ажил эрхлэлтийн байдал хот, хөдөөд ижил хандлагатай байгаа нь цаашид энэ насныхны хөдөлмөрлөх асуудлыг судлаж, анхаарахыг харуулж байна.

Эдийн засгийн идэвхгүй хүн амд хамаарч буй өндөр настны 94.5 хувь нь тэтгэвэр, нөхөн олговор авч, 1.4 хувь нь өвчтэй, хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэний халамжинд хамрагдсан байна. Хөгжлийн бэрхшээлтэй өндөр настны 62.7 хувь нь хотод, 37.3 хувь нь хөдөө амьдарч байна.

Тэтгэвэр, нөхөн олговор авч байгаа өндөр настны 15 хувь нь дипломын болон бакалаврын дээд боловсролтой, 1 хувь нь магистр, докторын зэрэгтэй, 13.4 хувь нь тусгай мэргэжлийн дунд, техник болон тусгай дунд мэргэжлийн боловсролтой, бараг дөрвөн хүний нэг нь бүрэн болон суурь боловсролтой байгаагаас үзэхэд тэдний мэдлэг, чадвар, туршлагад түшиглэн нийгмийн үйлдвэрлэл, үйлчилгээнд мэргэшсэн болон сонирхсон чиглэлээр оролцуулах нь нийгэмд ч, настанд ч үр дүнтэй байж болох юм.

Хөгжлийн бэрхшээлтэй 12.5 мянган өндөр настан байгаа нь хөгжлийн бэрхшээлтэй нийт хүн амын 11.6 хувь, өндөр настны 8.3 хувийг эзэлж байна. Хөгжлийн бэрхшээлтэй өндөр настны 47.4 хувь нь эрэгтэй, 52.6 хувь эмэгтэйчүүд байна. Тэдний 90.3 хувь нь хөгжлийн олдмол, 9.7 хувь нь төрөлхийн бэрхшээлтэй иргэд байна. Эмэгтэйчүүд хэдийгээр эрэгтэйчүүдээс урт насалдаг ч хүн амын насжих явцад эмэгтэйчүүд өвчлөх, хөгжлийн бэрхшээлтэй болох тохиолдол илүү байдаг ерөнхий хандлага манайд ч илэрч байна.

Хөгжлийн төрөлхийн бэрхшээлтэй ахмадуудын дунд харааны болон хөдөлгөөний бэрхшээлтэй хүн ам тус бүр 23 хувийг эзэлж, мөн 17 хувийг сэтгэцийн бэрхшээлтэй ахмадууд эзэлж байна. Цаашид удамшлын эмгэг, эх барихын болон төрөх үеийн хүндрэл зэргээс хамаарч хөгжлийн бэрхшээлтэй болох явдлыг олон талаас нь нарийвчилж судлах нь чухал байна. Мөн хөгжлийн олдмол бэрхшээлийг бууруулах, хөгжлийн бэрхшээлтэй ахмадуудын онцлог хэрэгцээ, шаардлагыг нийгэм, эдийн засгийн хүчин зүйлстэй уялдуулан, тэдний амьжиргаа, таатай амьдрах нөхцлийг бүрдүүлэх шаардлагатай байна.

Бүх хүн амд өндөр настны эзлэх хувийн жин өсөх тутам тэдний эрүүл мэнд, хөгжлийн бэрхшээл, ядуурлын асуудлуудыг онцгой анхаарах шаардлагатай.

Нас ахихын хирээр бусдаас хараат болох, ядууралд өртөх, эрсдэл нэмэгдэх нь зүйн асуудал юм.

Өндөр настны эзлэх хувийн жин нэмэгдэх нь нийгмийн халамж, хамааллын бодлого, арга хэмжээг төгөлдөржүүлэх, ялангуяа хүн насжихын хэрээр нэмэгддэг халамжийн үйлчилгээг өрөгжүүлэх шаардлага улам нэмэгдэж байна. Өндөр настай эмэгтэйчүүдэд эрэгтэйчүүдээс илүүтэй асрамж тусалцаа, санхүүгийн дэмжлэг, нийгмийн хамгаалал хэрэгтэй билээ. Иймд өндөр настай хүн амын дунд эмэгтэйчүүдийн хувийн жин нэмэгдэх нь нас ахихтай холбоотой ядууралд өртөх эрсдэл нэмэгдэх, улам эмзэг байдлыг бий болгодгийг тусгайлан судлаж, хэрэгжүүлэх нь зүйтэй болно.

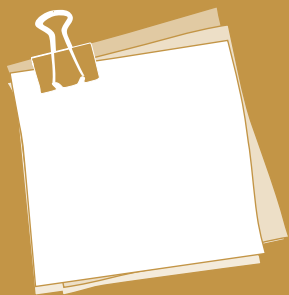
Монгол Улсад ажил, хөдөлмөр эрхэлснээр орлого олох явдал өндөр настны хувьд хязгаарлагдмал байна. Өндөр настны 8.4 хувь нь хөдөлмөр эрхэлдэг. Ялангуяа хөдөөд ажил эрхэлж байгаа өндөр настны $\frac{1}{3}$ орчим нь өрхийн үйлдвэрлэл, үйлчилгээнд цалин, хөлсгүй оролцогч байна.

Нэг талаас ажил, хөдөлмөр хийх нь хязгаарлагдмал байдал, нөгөө талаас гэр бүлийн хэмжээ, бүтцээс хамаарч өндөр настанд орлогын аюулгүй байдлыг хангах үндсэн эх сурвалж нь тэтгэвэр байна. Иймээс өндөр настны тэтгэврийн хэмжээ, бодит орлого зэргийг байнга судалж, тухай бүр холбогдох арга хэмжээг авч байх шаардлагатай байна.

АШИГЛАСАН МАТЕРИАЛ:

1. ҮСХ, Хүн ам, орон сууцны 2010 оны Улсын тооллого, Үндсэн үр дүн, УБ хот, 2011 он
2. Нийгмийн хамгаалал, хөдөлмөрийн яамны тайлан, 2010 он.
3. Хүн ам зүйн цонхны үе ба Хөгжлийн бодлогын зарим асуудлууд, Үндэсний зөвлөлдөх уулзалт, УБ хот, 2010 он.
4. Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдийн хөдөлмөр эрхлэлтийн холбогдолтой эрх зүйн баримт бичгийн эмхтгэл, УБ хот, 2007 он
5. Монгол улсын хүн амын насжилтын асуудлаархи үндэсний стратеги, УБ хот, 2009 он.
6. НХХЯ, НҮБХАС, НАБСХ, Ахмад насанд орлогын баталгаат байдлыг хангах нь: Монгол улсын ахмад настнуудын үзэл, бодол, УБ хот, 2010 он.

ХАВСРАЛТ

ХҮСНЭГТ 2.1 НИЙТ ХҮН АМД ӨНДӨР НАСТНЫ ЭЗЛЭХ ХУВЬ, АЙМАГ,
НИЙСЛЭЛЭЭР, 1989 2000, 2010 ОН

Аймаг, нийслэл	1989	2000	2010
БҮГД	5.8	5.2	11.4
Архангай	6.3	5.4	12.1
Баян-Өлгий	5.0	4.9	9.9
Баянхонгор	6.3	5.2	11.3
Булган	6.7	5.9	13.7
Говь-Алтай	5.5	5.0	10.4
Дорноговь	6.3	5.3	9.9
Дорнод	6.8	5.3	11.4
Дундговь	8.6	7.2	14.6
Завхан	5.9	5.5	12.8
Өвөрхангай	6.5	5.7	13.0
Өмнөговь	8.6	7.1	11.5
Сүхбаатар	6.5	5.5	11.5
Сэлэнгэ	4.5	4.6	11.4
Төв	6.8	6.3	14.6
Увс	5.1	4.2	10.2
Ховд	5.7	5.0	10.2
Хөвсгөл	6.9	5.4	11.4
Хэнтий	7.7	6.1	11.9
Дархан-Уул	3.7	4.4	12.3
Улаанбаатар	5.6	5.0	5.7
Орхон	3.4	3.8	12.4
Говьсүмбэр	-	5.2	10.8

ХҮСНЭГТ 2.2 НИЙТ ХҮН АМ, ӨНДӨР НАСТНЫ ТОО, НИЙТ ХҮН АМД ӨНДӨР НАСТНЫ ЭЗЛЭХ ХУВЬ,
АЙМАГ, НИЙСЛЭЛ, ХОТ, ХӨДӨӨГӨӨР, 2010 ОН

Аймаг, нийслэл	2010 он					
	Хот			Хөдөө		
	Нийт хүн ам	Өндөр настан	Өндөр настны эзлэх хувь	Нийт хүн ам	Өндөр настан	Өндөр настны эзлэх хувь
БҮГД	1798 147	103 114	5.7	849 398	48 045	5.7
Архангай	20 619	1 301	6.3	63 459	3 681	5.8
Баян-Өлгий	30 663	1 391	4.5	54 569	2 906	5.3
Баянхонгор	29 829	1 854	6.2	45 861	2 354	5.1
Булган	14 116	1 064	7.5	38 949	2 409	6.2
Говь-Алтай	17 962	863	4.8	35 261	1 964	5.6
Дорноговь	33 932	1 475	4.3	23 998	1 325	5.5
Дорнод	38 615	2 419	6.3	30 258	1 539	5.1
Дундговь	13 664	1 046	7.7	24 879	1 735	7.0
Завхан	17 485	1 141	6.5	47 439	2 969	6.3
Өвөрхангай	38 027	2 800	7.4	62 417	3 533	5.7
Өмнөговь	18 781	1 297	6.9	42 074	1 930	4.6
Сүхбаатар	16 150	1 014	6.3	34 941	1 810	5.2
Сэлэнгэ	47 008	2 857	6.1	48 796	2 583	5.3
Төв	13 339	1 022	7.7	70 499	4 863	6.9
Увс	27 178	1 426	5.2	45 728	2 246	4.9
Ховд	29 046	1 430	4.9	47 206	2 473	5.2
Хөвсгөл	38 443	2 251	5.9	75 888	4 203	5.5
Хэнтий	30 086	1 755	5.8	35 249	2 139	6.1
Дархан-Уул	74 985	4 373	5.8	15 657	1 018	6.5
Улаанбаатар	1154 290	65 262	5.7			
Орхон	84 187	4 479	5.3	2 931	208	7.1
Говьсүмбэр	9 742	594	6.1	3 339	157	4.7

ХҮСНЭГТ 2.3 ӨНДӨР НАСТНЫ ТОО, АЙМАГ, НИЙСЛЭЛ, НАСНЫ БҮЛГЭЭР, 2010 ОН

Аймаг, нийслэл	Бүгд	Үүнээс: насны бүлгээр				
		60-64	65-69	70-74	75-79	80+
БҮГД	151 159	49 453	38 232	29 332	18 617	15 525
Архангай	4 982	1 586	1 371	957	590	478
Баян-Өлгий	4 297	1 299	1 027	872	555	544
Баянхонгор	4 208	1 291	1 120	834	557	406
Булган	3 473	1 080	898	654	459	382
Говь-Алтай	2 827	850	767	620	342	248
Дорноговь	2 800	893	640	603	381	283
Дорнод	3 958	1 280	936	702	570	470
Дундговь	2 781	736	588	536	472	449
Завхан	4 110	1 198	1 137	863	507	405
Өвөрхангай	6 333	1 898	1 644	1 274	823	694
Өмнөговь	3 227	856	709	715	511	436
Сүхбаатар	2 824	873	633	569	412	337
Сэлэнгэ	5 440	1 953	1 391	1 111	576	409
Төв	5 885	1 905	1 478	1 191	731	580
Увс	3 672	1 143	1 007	760	454	308
Ховд	3 903	1 187	1 002	816	489	409
Хөвсгөл	6 454	1 926	1 674	1 258	878	718
Хэнтий	3 894	1 213	921	756	529	475
Дархан-Уул	5 391	1 880	1 357	1 098	606	450
Улаанбаатар	65 262	22 676	16 605	12 043	7 462	6 476
Орхон	4 687	1 489	1 154	937	616	491
Говьсүмбэр	751	241	173	163	97	77

ХҮСНЭГТ 2.4 ӨНДӨР НАСТНЫ НАСНЫ БҮТЭЦ, АЙМАГ, НИЙСЛЭЛ, ХУВИАР, 2010 ОН

Аймаг, нийслэл	Бүгд	Үүнээс: насны бүлгээр				
		60-64	65-69	70-74	75-79	80+
БҮГД	100.0	32.7	25.3	19.4	12.3	10.3
Архангай	100.0	31.8	27.5	19.2	11.8	9.6
Баян-Өлгий	100.0	30.2	23.9	20.3	12.9	12.7
Баянхонгор	100.0	30.7	26.6	19.8	13.2	9.6
Булган	100.0	31.1	25.9	18.8	13.2	11.0
Говь-Алтай	100.0	30.1	27.1	21.9	12.1	8.8
Дорноговь	100.0	31.9	22.9	21.5	13.6	10.1
Дорнод	100.0	32.3	23.6	17.7	14.4	11.9
Дундговь	100.0	26.5	21.1	19.3	17.0	16.1
Завхан	100.0	29.1	27.7	21.0	12.3	9.9
Өвөрхангай	100.0	30.0	26.0	20.1	13.0	11.0
Өмнөговь	100.0	26.5	22.0	22.2	15.8	13.5
Сүхбаатар	100.0	30.9	22.4	20.1	14.6	11.9
Сэлэнгэ	100.0	35.9	25.6	20.4	10.6	7.5
Төв	100.0	32.4	25.1	20.2	12.4	9.9
Увс	100.0	31.1	27.4	20.7	12.4	8.4
Ховд	100.0	30.4	25.7	20.9	12.5	10.5
Хөвсгөл	100.0	29.8	25.9	19.5	13.6	11.1
Хэнтий	100.0	31.2	23.7	19.4	13.6	12.2
Дархан-Уул	100.0	34.9	25.2	20.4	11.2	8.3
Улаанбаатар	100.0	34.7	25.4	18.5	11.4	9.9
Орхон	100.0	31.8	24.6	20.0	13.1	10.5
Говьсүмбэр	100.0	32.1	23.0	21.7	12.9	10.3

ХҮСНЭГТ 2.5 ХОТЫН ӨНДӨР НАСТНЫ ТОО, АЙМАГ, НИЙСЛЭЛ, НАСНЫ БҮЛГЭЭР, 2010 ОН

Аймаг, нийслэл	Бүгд	Үүнээс: насны бүлгээр				
		60-64	65-69	70-74	75-79	80+
БҮГД	103 114	34 724	26 004	19 556	12 384	10 446
Архангай	1 301	424	364	246	145	122
Баян-Өлгий	1 391	456	345	277	153	160
Баянхонгор	1 854	558	472	366	253	205
Булган	1 064	313	311	180	145	115
Говь-Алтай	863	276	222	175	105	85
Дорноговь	1 475	495	338	303	203	136
Дорнод	2 419	770	580	437	336	296
Дундговь	1 046	285	197	192	197	175
Завхан	1 141	331	321	251	133	105
Өвөрхангай	2 800	821	743	544	368	324
Өмнөговь	1 297	335	262	313	213	174
Сүхбаатар	1 014	353	219	184	134	124
Сэлэнгэ	2 857	1 006	715	601	320	215
Төв	1 022	295	232	205	149	141
Увс	1 426	444	402	294	169	117
Ховд	1 430	462	359	284	183	142
Хөвсгөл	2 251	709	587	427	295	233
Хэнтий	1 755	582	421	323	249	180
Дархан-Уул	4 373	1 535	1 079	887	493	379
Улаанбаатар	65 262	22 676	16 605	12 043	7 462	6 476
Орхон	4 479	1 410	1 102	893	595	479
Говьсүмбэр	594	188	128	131	84	63

ХҮСНЭГТ 2.6 ХОТЫН ӨНДӨР НАСТНЫ НАСНЫ БҮТЭЦ, АЙМАГ, НИЙСЛЭЛ, ХУВИАР, 2010 ОН

Аймаг, нийслэл	2010 он					
	Бүгд	Үүнээс: насны бүлгээр				
		60-64	65-69	70-74	75-79	80+
БҮГД	100.0	33.7	25.2	19.0	12.0	10.1
Архангай	100.0	32.6	28.0	18.9	11.1	9.4
Баян-Өлгий	100.0	32.8	24.8	19.9	11.0	11.5
Баянхонгор	100.0	30.1	25.5	19.7	13.6	11.1
Булган	100.0	29.4	29.2	16.9	13.6	10.8
Говь-Алтай	100.0	32.0	25.7	20.3	12.2	9.8
Дорноговь	100.0	33.6	22.9	20.5	13.8	9.2
Дорнод	100.0	31.8	24.0	18.1	13.9	12.2
Дундговь	100.0	27.2	18.8	18.4	18.8	16.7
Завхан	100.0	29.0	28.1	22.0	11.7	9.2
Өвөрхангай	100.0	29.3	26.5	19.4	13.1	11.6
Өмнөговь	100.0	25.8	20.2	24.1	16.4	13.4
Сүхбаатар	100.0	34.8	21.6	18.1	13.2	12.2
Сэлэнгэ	100.0	35.2	25.0	21.0	11.2	7.5
Төв	100.0	28.9	22.7	20.1	14.6	13.8
Увс	100.0	31.1	28.2	20.6	11.9	8.2
Ховд	100.0	32.3	25.1	19.9	12.8	9.9
Хөвсгөл	100.0	31.5	26.1	19.0	13.1	10.4
Хэнтий	100.0	33.2	24.0	18.4	14.2	10.3
Дархан-Уул	100.0	35.1	24.7	20.3	11.3	8.7
Улаанбаатар	100.0	34.7	25.4	18.5	11.4	9.9
Орхон	100.0	31.5	24.6	19.9	13.3	10.7
Говьсүмбэр	100.0	31.6	21.5	22.1	14.1	10.6

ХҮСНЭГТ 2.7 ХӨДӨӨГИЙН ӨНДӨР НАСТНЫ ТОО, АЙМАГ, НИЙСЛЭЛ, НАСНЫ БҮЛГЭЭР, 2010 ОН

Аймаг, нийслэл	Бүгд	Үүнээс: насны бүлгээр				
		60-64	65-69	70-74	75-79	80+
БҮГД	48 045	14 729	12 228	9 776	6 233	5 079
Архангай	3 681	1 162	1 007	711	445	356
Баян-Өлгий	2 906	843	682	595	402	384
Баянхонгор	2 354	733	648	468	304	201
Булган	2 409	767	587	474	314	267
Говь-Алтай	1 964	574	545	445	237	163
Дорноговь	1 325	398	302	300	178	147
Дорнод	1 539	510	356	265	234	174
Дундговь	1 735	451	391	344	275	274
Завхан	2 969	867	816	612	374	300
Өвөрхангай	3 533	1 077	901	730	455	370
Өмнөговь	1 930	521	447	402	298	262
Сүхбаатар	1 810	520	414	385	278	213
Сэлэнгэ	2 583	947	676	510	256	194
Төв	4 863	1 610	1 246	986	582	439
Увс	2 246	699	605	466	285	191
Ховд	2 473	725	643	532	306	267
Хөвсгөл	4 203	1 217	1 087	831	583	485
Хэнтий	2 139	631	500	433	280	295
Дархан-Уул	1 018	345	278	211	113	71
Орхон	208	79	52	44	21	12
Говьсүмбэр	157	53	45	32	13	14

ХҮСНЭГТ 2.8 ХӨДӨӨГИЙН ӨНДӨР НАСТНЫ НАСНЫ БҮТЭЦ, АЙМАГ, НИЙСЛЭЛ, ХУВИАР, 2010 ОН

Аймаг, нийслэл	Бүгд	Үүнээс: насны бүлгээр				
		60-64	65-69	70-74	75-79	80+
БҮГД	100.0	30.7	25.5	20.3	13.0	10.6
Архангай	100.0	31.6	27.4	19.3	12.1	9.7
Баян-Өлгий	100.0	29.0	23.5	20.5	13.8	13.2
Баянхонгор	100.0	31.1	27.5	19.9	12.9	8.5
Булган	100.0	31.8	24.4	19.7	13.0	11.1
Говь-Алтай	100.0	29.2	27.7	22.7	12.1	8.3
Дорноговь	100.0	30.0	22.8	22.6	13.4	11.1
Дорнод	100.0	33.1	23.1	17.2	15.2	11.3
Дундговь	100.0	26.0	22.5	19.8	15.9	15.8
Завхан	100.0	29.2	27.5	20.6	12.6	10.1
Өвөрхангай	100.0	30.5	25.5	20.7	12.9	10.5
Өмнөговь	100.0	27.0	23.2	20.8	15.4	13.6
Сүхбаатар	100.0	28.7	22.9	21.3	15.4	11.8
Сэлэнгэ	100.0	36.7	26.2	19.7	9.9	7.5
Төв	100.0	33.1	25.6	20.3	12.0	9.0
Увс	100.0	31.1	26.9	20.7	12.7	8.5
Ховд	100.0	29.3	26.0	21.5	12.4	10.8
Хөвсгөл	100.0	29.0	25.9	19.8	13.9	11.5
Хэнтий	100.0	29.5	23.4	20.2	13.1	13.8
Дархан-Уул	100.0	33.9	27.3	20.7	11.1	7.0
Орхон	100.0	38.0	25.0	21.2	10.1	5.8
Говьсүмбэр	100.0	33.8	28.7	20.4	8.3	8.9

ХҮСНЭГТ 3.1 ӨНДӨР НАСТНЫ ГЭР БҮЛИЙН БАЙДАЛ, АЙМАГ, НИЙСЛЭЛ, ХҮЙС,
ДҮНД ЭЗЛЭХ ХУВИАР, 2000, 2010 ОН

ЭРЭГТЭЙ

Аймаг, нийслэл	2000					2010				
	Бүгд	Үүнээс: гэр бүлийн байдлаар				Бүгд	Үүнээс: гэр бүлийн байдлаар			
		Огт гэр бүл болоогүй	Гэр бүлтэй ¹	Цуцал сан ²	Бэлбэсэн		Огт гэр бүл болоогүй	Гэр бүлтэй ¹	Цуцал сан ²	Бэлбэсэн
УЛСЫН ДҮН	100.0	2.8	70.8	2.0	24.4	100.0	2.4	76.4	2.0	19.2
Архангай	100.0	2.4	68.4	0.9	28.3	100.0	2.6	73.8	0.8	22.8
Баян-Өлгий	100.0	1.0	73.5	0.4	25.2	100.0	0.8	74.8	0.4	24.0
Баянхонгор	100.0	3.1	71.9	1.5	23.5	100.0	3.4	67.6	1.4	27.5
Булган	100.0	3.8	71.6	1.4	23.2	100.0	3.0	74.5	1.6	20.9
Говь-Алтай	100.0	2.3	74.0	1.0	22.7	100.0	3.1	75.0	1.1	20.8
Дорноговь	100.0	6.0	65.6	3.6	24.7	100.0	6.0	73.8	3.3	16.9
Дорнод	100.0	5.2	64.1	3.6	27.1	100.0	3.5	70.7	3.4	22.4
Дундговь	100.0	4.5	71.3	3.5	20.7	100.0	4.3	76.3	2.7	16.7
Завхан	100.0	3.8	71.5	0.9	23.9	100.0	3.4	76.3	0.4	19.9
Өвөрхангай	100.0	3.7	71.3	1.1	23.8	100.0	3.1	74.8	1.0	21.2
Өмнөговь	100.0	3.9	74.2	4.1	17.8	100.0	3.7	75.3	3.4	17.6
Сүхбаатар	100.0	5.2	71.5	1.3	22.0	100.0	2.9	76.0	1.2	19.9
Сэлэнгэ	100.0	2.6	69.1	2.4	25.9	100.0	2.2	77.8	2.9	17.1
Төв	100.0	4.0	71.5	2.0	22.6	100.0	3.4	74.3	2.5	19.8
Увс	100.0	1.2	69.2	0.3	29.2	100.0	1.2	71.6	0.3	26.8
Ховд	100.0	1.5	74.6	0.6	23.2	100.0	1.6	77.5	0.6	20.3
Хөвсгөл	100.0	3.0	68.4	1.7	27.0	100.0	3.0	71.0	2.3	23.7
Хэнтий	100.0	4.9	65.1	4.2	25.8	100.0	4.8	72.8	3.6	18.8
Дархан-Уул	100.0	1.5	72.2	2.8	23.5	100.0	1.6	76.7	1.7	20.0
Улаанбаатар	100.0	2.0	71.3	2.2	24.5	100.0	1.8	79.3	2.2	16.6
Орхон	100.0	2.0	72.2	2.4	23.4	100.0	1.4	72.9	2.2	23.5
Говьсүмбэр	100.0	3.0	66.6	5.0	25.5	100.0	3.0	76.0	3.0	18.0

ЭМЭГТЭЙ

Аймаг, нийслэл	2000					2010				
	Үүнээс: гэр бүлийн байдлаар					Үүнээс: гэр бүлийн байдлаар				
	Бүгд	Огт гэр бүл болоогүй	Гэр бүлтэй ¹	Цуцал сан ²	Бэлбэсэн	Бүгд	Огт гэр бүл болоогүй	Гэр бүлтэй ¹	Цуцал сан ²	Бэлбэсэн
УЛСЫН ДҮН	100.0	3.1	33.2	1.0	62.7	100.0	2.9	43.9	1.6	51.5
Архангай	100.0	1.7	34.4	0.5	63.4	100.0	2.1	40.7	0.6	56.6
Баян-Өлгий	100.0	0.2	41.9	0.0	57.9	100.0	0.6	42.8	0.3	56.3
Баянхонгор	100.0	7.9	27.6	0.9	63.5	100.0	7.2	31.5	1.0	60.4
Булган	100.0	2.7	35.9	0.9	60.5	100.0	2.4	46.6	0.8	50.3
Говь-Алтай	100.0	10.1	26.9	0.8	62.3	100.0	13.5	30.8	0.8	54.9
Дорноговь	100.0	6.0	27.1	2.1	64.7	100.0	5.7	38.1	2.1	54.2
Дорнод	100.0	2.9	26.0	1.2	69.9	100.0	2.6	37.5	2.2	57.7
Дундговь	100.0	4.1	37.7	1.8	56.4	100.0	5.9	48.2	2.0	43.9
Завхан	100.0	7.6	29.9	0.6	62.0	100.0	7.9	40.0	0.4	51.7
Өвөрхангай	100.0	4.6	33.1	0.4	61.9	100.0	4.5	38.7	0.5	56.3
Өмнөговь	100.0	7.2	33.0	3.2	56.6	100.0	8.9	40.8	3.0	47.3
Сүхбаатар	100.0	3.4	26.9	0.4	69.3	100.0	4.6	31.4	0.7	63.2
Сэлэнгэ	100.0	1.3	33.6	0.8	64.3	100.0	1.2	47.0	1.5	50.3
Төв	100.0	1.5	39.3	0.7	58.5	100.0	1.9	44.6	1.7	51.8
Увс	100.0	2.9	31.4	0.2	65.5	100.0	3.1	34.3	0.4	62.2
Ховд	100.0	3.7	36.1	0.4	59.8	100.0	4.6	42.3	0.9	52.1
Хөвсгөл	100.0	6.9	28.1	1.2	63.8	100.0	7.4	34.2	1.3	57.2
Хэнтий	100.0	3.1	29.3	2.0	65.6	100.0	3.8	39.4	1.9	54.9
Дархан-Уул	100.0	0.9	32.5	1.1	65.5	100.0	0.9	42.5	2.0	54.7
Улаанбаатар	100.0	1.0	35.2	1.2	62.6	100.0	1.2	49.7	2.1	47.0
Орхон	100.0	1.8	31.6	1.2	65.4	100.0	1.2	36.8	1.5	60.5
Говьсүмбэр	100.0	0.6	34.7	2.7	62.0	100.0	2.2	41.2	1.9	54.7

¹Хамт амьдардаг хүн орсон²Тусгаарласан хүн орсон

ХҮСНЭГТ 3.2 ӨНДӨР НАСТАН ТЭРГҮҮЛЭГЧТЭЙ ӨРХИЙН ТОО, АЙМАГ, НИЙСЛЭЛ, ХҮЙСЭЭР, 2000, 2010 ОН

Аймаг, нийслэл	2000						2010					
	Өрхийн тэргүүлэгч			Үүнээс: ганц бие			Өрхийн тэргүүлэгч			Үүнээс: ганц бие		
	Бүгд	Эрэгтэй	Эмэгтэй	Эрэгтэй	Эмэгтэй	Бүгд	Эрэгтэй	Эмэгтэй	Эрэгтэй	Эмэгтэй	Эрэгтэй	Эмэгтэй
УЛСЫН ХЭМЖЭЭГЭЭР	74 221	49 048	25 173	4 109	8 453	116 272	58 136	37 867	6 955	14 631		
Архангай	3 493	2 285	1 208	293	668	4 312	2 156	1 479	405	880		
Баян-Өлгий	3 003	2 118	885	43	86	3 820	1 910	790	79	134		
Баянхонгор	3 125	1 851	1 274	187	601	3 402	1 701	1 409	301	750		
Булган	2 128	1 528	600	153	293	3 070	1 535	735	254	430		
Говь-Алтай	2 022	1 200	822	121	449	2 116	1 058	963	158	581		
Дорноговь	1 532	970	562	142	207	1 994	997	697	147	328		
Дорнод	2 105	1 321	784	160	248	2 770	1 385	949	211	306		
Дундговь	2 089	1 500	589	156	227	2 290	1 145	594	166	306		
Завхан	3 372	2 140	1 232	247	682	3 486	1 743	1 281	274	790		
Өвөрхангай	3 775	2 684	1 091	226	472	5 220	2 610	1 443	296	723		
Өмнөговь	1 968	1 207	761	121	257	2 418	1 209	815	206	414		
Сүхбаатар	1 666	1 082	584	96	223	2 016	1 008	652	106	302		
Сэлэнгэ	2 692	1 835	857	152	256	4 412	2 206	1 359	276	503		
Төв	3 763	2 740	1 023	264	413	5 210	2 605	1 316	428	719		
Увс	2 970	1 725	1 245	168	522	2 814	1 407	1 304	224	709		
Ховд	2 596	1 705	891	97	325	3 042	1 521	1 188	184	561		
Хөвсгөл	4 583	2 448	2 135	276	836	5 012	2 506	2 393	447	1 177		
Хэнтий	2 510	1 605	905	220	326	3 030	1 515	1 081	280	561		
Дархан-Уул	2 103	1 412	691	99	172	4 172	2 086	1 244	204	377		
Улаанбаатар	20 852	14 437	6 415	775	1 004	47 676	23 838	14 862	2 089	3 605		
Орхон	1 490	986	504	78	142	3 404	1 702	1 128	176	389		
Говьсүмбэр	384	269	115	35	46	586	293	185	44	86		

ХҮСНЭГТТ 3.3 ӨНДӨР НАСТАН ГИШҮҮНТЭЙ ӨРХИЙН ТОО, АЙМАГ, НИЙСЛЭЛ, ӨРХИЙН ХЭЛБЭР, ХУВИАР, 2000, 2010 ОН

Аймаг, нийслэл	2000 он						2010 он					
	Бүгд			Үүнээс: өрхийн хэлбэрээр			Бүгд			Үүнээс: өрхийн хэлбэрээр		
	Ганц бие	Ам бүлээрээ	Нийлмэл ам бүлтэй	Ганц бие	Ам бүлээрээ	Нийлмэл ам бүлтэй	Холимог ам бүлтэй	Бүгд	Ганц бие	Ам бүлээрээ	Нийлмэл ам бүлтэй	Холимог ам бүлтэй
УЛСЫН ХЭМЖЭЭГЭЭР	100.0	16.9	39.5	41.6	2.0	100.0	16.5	34.0	47.8	1.8		
Архангай	100.0	27.5	45.2	26.5	0.8	100.0	29.2	43.5	26.4	1.0		
Баян-Өлгий	100.0	4.3	75.4	20.2	0.1	100.0	5.8	52.0	41.8	0.3		
Баянхонгор	100.0	25.2	41.7	32.3	0.8	100.0	27.8	36.6	33.7	1.9		
Булган	100.0	21.0	43.8	34.1	1.2	100.0	22.8	40.6	34.4	2.1		
Говь-Алтай	100.0	28.2	41.5	29.3	1.0	100.0	29.5	39.1	30.6	0.8		
Дорноговь	100.0	22.8	31.7	41.3	4.2	100.0	19.2	30.1	47.2	3.4		
Дорнод	100.0	19.4	32.8	44.6	3.3	100.0	15.0	26.4	54.2	4.4		
Дундговь	100.0	18.3	36.0	43.1	2.5	100.0	19.7	34.1	43.5	2.6		
Завхан	100.0	27.6	44.1	27.6	0.8	100.0	29.2	41.8	28.1	0.9		
Өвөрхангай	100.0	18.5	41.1	38.9	1.5	100.0	18.4	37.4	43.1	1.1		
Өмнөговь	100.0	19.2	31.5	46.2	3.0	100.0	22.8	33.9	41.3	2.0		
Сүхбаатар	100.0	19.1	38.0	41.8	1.0	100.0	16.3	30.6	51.1	2.0		
Сэлэнгэ	100.0	15.2	44.7	38.6	1.6	100.0	16.5	40.8	40.6	2.1		
Төв	100.0	18.0	43.2	37.5	1.3	100.0	23.1	41.6	33.7	1.6		
Увс	100.0	23.2	51.4	24.2	1.1	100.0	28.7	44.9	25.3	1.1		
Ховд	100.0	16.3	53.5	29.0	1.2	100.0	22.3	45.1	31.4	1.3		
Хөвсгөл	100.0	24.3	38.1	35.9	1.7	100.0	28.3	41.4	28.7	1.7		
Хэнтий	100.0	21.8	34.9	39.6	3.8	100.0	24.4	33.1	39.5	3.1		
Дархан-Уул	100.0	12.9	40.3	44.6	2.2	100.0	12.4	33.5	52.3	1.7		
Улаанбаатар	100.0	8.5	29.7	58.8	3.0	100.0	10.1	28.2	59.8	1.9		
Орхон	100.0	14.8	39.8	44.3	1.1	100.0	13.8	30.9	54.1	1.1		
Говьсүмбэр	100.0	21.1	39.6	34.6	4.7	100.0	19.9	37.4	40.1	2.6		

ХҮСНЭГТ 3.4 ӨНДӨР НАСТАН ГИШҮҮНТЭЙ ӨРХ, АЙМАГ НИЙСЛЭЛ, ХОТ, ХӨДӨӨ, ӨРХИЙН ХЭЛБЭР, ХУВИАР, 2010 ОН

Аймаг, нийслэл	Бүгд			Үүнээс:					
	Бүгд	Үүнд: өрхийн хэлбэрээр		Бүгд	Хот		Бүгд	Хөдөө	
		Үндсэн өрх	Хамт суудаг өрх		Үндсэн өрх	Хамт суудаг өрх		Үндсэн өрх	Хамт суудаг өрх
УЛСЫН ДҮН	100.0	97.9	2.1	67.9	97.9	2.1	32.1	97.8	2.2
Архангай	100.0	97.0	3.0	25.9	95.8	4.2	74.1	97.4	2.6
Баян-Өлгий	100.0	98.8	1.2	32.3	99.1	0.9	67.7	98.7	1.3
Баянхонгор	100.0	99.7	0.3	43.8	99.4	0.6	56.2	99.9	0.1
Булган	100.0	97.7	2.3	30.1	98.3	1.7	69.9	97.5	2.5
Говь-Алтай	100.0	99.5	0.5	30.7	99.4	0.6	69.3	99.6	0.4
Дорноговь	100.0	96.6	3.4	52.0	97.0	3.0	48.0	96.2	3.8
Дорнод	100.0	93.5	6.5	61.0	95.1	4.9	39.0	91.1	8.9
Дундговь	100.0	99.7	0.3	37.0	99.7	0.3	63.0	99.7	0.3
Завхан	100.0	97.9	2.1	27.4	97.2	2.8	72.6	98.1	1.9
Өвөрхангай	100.0	99.6	0.4	43.6	99.8	0.2	56.4	99.5	0.5
Өмнөговь	100.0	98.9	1.1	40.5	98.8	1.2	59.5	98.9	1.1
Сүхбаатар	100.0	96.8	3.2	35.2	97.7	2.3	64.8	96.2	3.8
Сэлэнгэ	100.0	96.4	3.6	52.2	95.9	4.1	47.8	97.0	3.0
Төв	100.0	97.1	2.9	17.4	97.3	2.7	82.6	97.1	2.9
Увс	100.0	99.0	1.0	39.1	98.7	1.3	60.9	99.2	0.8
Ховд	100.0	98.7	1.3	37.0	98.7	1.3	63.0	98.7	1.3
Хөвсгөл	100.0	95.9	4.1	34.2	94.3	5.7	65.8	96.8	3.2
Хэнтий	100.0	95.9	4.1	45.3	95.6	4.4	54.7	96.2	3.8
Дархан-Уул	100.0	97.4	2.6	81.4	97.0	3.0	18.6	99.0	1.0
Улаанбаатар	100.0	98.1	1.9	100.0	98.1	1.9	-	-	-
Орхон	100.0	98.7	1.3	95.3	98.8	1.2	4.7	96.8	3.2
Говьсүмбэр	100.0	97.5	2.5	77.9	97.1	2.9	22.1	99.3	0.7

ХҮСНЭГТ 3.5 ӨНДӨР НАСТАН ТЭРГҮҮЛЭГЧТЭЙ БАЙШИНД АМЬДАРДАГ ӨРХИЙН ХАЛААЛТЫН
 БАЙДАЛ, АЙМАГ НИЙСЛЭЛ, ХОТ ХӨДӨӨГӨӨР, ХУВИАР, 2010 ОН

Аймаг, нийслэл		Байшинд амьдардаг нийт өрхийн														
		Үүнээс: халаалтын эх үүсвэрээр					Хот					Үүнд: байршлаар				
		Тоо	Хувь	Төвлөр сөн сигем	Нам даралтын зуух	Цахилгаан халаагуур	Ердийн галлагаа	Бүгд	Төвлөр сөн сигем	Нам дарал тын зуух	Цахилгаан халаагуур	Ердийн галлагаа	Бүгд	Төвлөр сөн сигем	Нам даралтын зуух	Цахил гаан халаа гуур
БҮГД	50 506	100.0	43.9	3.7	0.4	52.0	82.8	43.1	3.3	0.4	36.0	17.2	0.8	0.3	0.1	16.1
Архангай	869	100.0	9.9	2.0	0.5	87.7	53.0	9.2	1.0	0.2	42.6	47.0	0.7	0.9	0.2	45.1
Баян-Өлгий	2 562	100.0	2.2	3.6	0.2	94.0	30.6	2.1	3.2	-	25.3	69.4	0.1	0.4	0.2	68.7
Баянхонгор	337	100.0	29.1	3.6	-	67.4	76.6	29.1	2.4	-	45.1	23.4	-	1.2	-	22.3
Булган	995	100.0	4.8	1.0	0.3	93.9	45.4	4.7	0.9	0.2	39.6	54.6	0.1	0.1	0.1	54.3
Говь-Алтай	182	100.0	46.7	11.0	1.1	41.2	70.3	44.5	6.6	0.5	18.7	29.7	2.2	4.4	0.5	22.5
Дорноговь	709	100.0	41.9	6.6	0.4	51.1	73.2	34.8	5.8	0.3	32.3	26.8	7.1	0.8	0.1	18.8
Дорнод	1 519	100.0	40.8	1.8	0.1	57.3	69.1	40.7	1.3	-	27.1	30.9	0.1	0.5	0.1	30.3
Дундговь	228	100.0	32.9	4.4	-	62.7	67.1	32.9	3.1	-	31.1	32.9	-	1.3	-	31.6
Завхан	515	100.0	12.2	2.1	0.6	85.0	43.5	12.0	1.2	0.4	29.9	56.5	0.2	1.0	0.2	55.1
Өвөрхангай	584	100.0	12.2	4.3	0.5	83.0	76.2	12.0	2.9	0.2	61.1	23.8	0.2	1.4	0.3	21.9
Өмнөговь	273	100.0	37.7	8.8	0.7	52.7	65.9	37.0	8.1	0.7	20.1	34.1	0.7	0.7	-	32.6
Сүхбаатар	468	100.0	26.3	4.7	-	69.0	47.9	22.9	2.1	-	22.9	52.1	3.4	2.6	-	46.2
Сэлэнгэ	2 611	100.0	14.9	1.5	0.3	83.2	59.2	11.8	0.8	0.2	46.3	40.8	3.1	0.7	0.1	36.9
Төв	1 392	100.0	14.9	2.8	0.9	81.4	25.3	11.9	0.6	0.1	12.6	74.7	2.9	2.2	0.9	68.8
Увс	251	100.0	25.5	8.4	-	66.1	53.8	25.1	3.2	-	25.5	46.2	0.4	5.2	-	40.6
Ховд	530	100.0	22.5	5.3	0.4	71.9	57.9	22.5	2.8	-	32.6	42.1	-	2.5	0.4	39.2
Хөвсгөл	1 637	100.0	5.9	0.9	0.5	92.7	49.6	5.2	0.6	0.1	43.7	50.4	0.7	0.3	0.4	49.0
Хэнтий	890	100.0	25.8	3.4	0.6	70.2	50.7	25.1	3.1	0.3	22.1	49.3	0.8	0.2	0.2	48.1
Дархан-Уул	2 679	100.0	55.5	1.3	0.2	43.0	81.3	51.3	1.2	0.1	28.8	18.7	4.3	0.1	0.1	14.2
Улаанбаатар	29 108	100.0	57.7	4.4	0.5	37.3	100.0	57.7	4.4	0.5	37.3	-	-	-	-	-
Орхон	1 923	100.0	46.2	1.0	0.3	52.4	96.0	45.1	1.0	0.3	49.6	4.0	1.1	-	-	2.9
Говьсүмбэр	244	100.0	55.3	4.5	0.4	39.8	77.0	44.3	4.1	0.4	28.3	23.0	11.1	0.4	-	11.5

ХҮСНЭГТ 3.6 ӨНДӨР НАСТАН ӨРХИЙН ТЭРГҮҮЛЭГЧТЭЙ, БАЙШИНД АМЬДАРДАГ ӨРХИЙН ҮНДНЭ УСНЫ ХАНГАМЖ, ЭХ ҮҮСВЭР, АЙМАГ НИЙСЛЭЛ, ХОТ ХӨДӨӨ, ХУВИАР, 2010 ОН

Өрх- бүгд	Үүнд:				Ундны усны эх үүсвэр								
	Усан хангамжийн төрөл	Халуун, хүйтэн устай эсэх	Төвлөрсөн системд хангамж	Зөв-рийн систем	Халуун, хүйтэн устай	Зөвхөн хүйтэн устай	Төвлөрсөн системд холбогдсон ус түүгээх байр	Хамгаалагдсан худаг	Хамгаалагдсан булаг, шанд	Төвлөрсөн системд холбогдоогүй ус түүгээх байр	Зөв-рийн Гол, мөрөн, нуур, хам-гаалгадаа гүй худаг, булаг, шанд		
БҮГД	50 506	100.0	42.7	56.4	39.3	3.8	42.7	12.0	12.6	0.5	17.0	4.5	10.7
Архангай	869	100.0	8.2	91.4	4.3	3.9	8.2	0.5	23.9	4.7	29.5	7.4	25.8
Баян-Өлгий	2 562	100.0	1.9	97.5	1.6	0.8	1.9	0.1	9.8	0.4	-	2.5	85.5
Баянхонгор	337	100.0	27.3	72.4	6.5	20.8	27.3	0.3	17.8	1.5	5.6	40.7	6.8
Булган	995	100.0	4.5	95.0	0.1	4.4	4.5	1.5	40.3	1.2	13.3	18.9	20.3
Говь-Алтай	182	100.0	42.3	57.1	2.7	39.6	42.3	-	24.2	3.3	2.7	22.3	6.2
Дорноговь	709	100.0	41.2	57.3	8.5	32.8	41.2	22.1	15.7	0.1	8.0	10.0	1.9
Дорнод	1 519	100.0	38.6	59.7	37.1	1.6	38.6	17.2	12.2	0.7	7.4	8.8	15.1
Дундговь	228	100.0	31.6	68.0	3.9	27.7	31.6	26.8	31.6	-	1.3	4.8	3.9
Завхан	515	100.0	10.5	87.8	1.2	10.1	10.5	0.6	41.6	0.2	11.7	14.4	21.0
Өвөрхангай	584	100.0	11.5	-	88.5	4.5	7.0	0.9	25.5	1.9	47.3	5.1	7.8
Өмнөговь	273	100.0	38.8	2.2	59.0	2.9	37.0	23.8	19.8	3.7	0.7	1.8	11.4
Сүхбаатар	468	100.0	22.9	4.2	72.9	2.4	21.6	23.5	25.9	5.8	5.1	9.0	5.6
Сэлэнгэ	2 611	100.0	13.3	0.9	85.8	10.8	2.9	8.2	18.6	0.2	9.9	18.5	31.3
Төв	1 392	100.0	12.3	1.6	86.1	6.3	6.4	2.8	51.5	0.6	12.7	8.8	11.3
Увс	251	100.0	23.5	1.2	75.3	15.5	8.4	-	49.4	-	0.4	4.0	22.7
Ховд	530	100.0	22.1	1.3	76.6	16.4	6.5	4.5	33.8	1.5	-	1.9	36.2
Хөвсгөл	1 637	100.0	4.3	0.2	95.5	0.5	3.9	0.2	30.9	1.8	16.4	9.3	37.1
Хэнтий	890	100.0	22.2	3.4	74.4	9.0	13.6	10.1	41.6	2.0	5.5	4.2	14.4
Дархан-Уул	2 679	100.0	55.2	0.5	44.3	51.7	3.8	0.3	17.9	0.2	17.0	4.6	4.8
Улаанбаатар	29 108	100.0	56.8	0.8	42.4	55.5	1.7	17.1	5.1	0.1	18.9	1.5	0.5
Орхон	1 923	100.0	45.2	-	54.8	43.2	2.1	0.1	4.6	0.1	46.9	0.5	2.6
Говьсүмбэр	244	100.0	48.0	2.4	49.6	35.2	14.8	1.2	16.0	0.4	6.1	25.8	2.5

ХОТ

Аймаг, нийслэл	Өрх- бүгд		Усан хангамжийн төрөл				Халуун, хүйтэн устай эсэх		Үүнд:						
	Тоо	Хувь	Төвлөрсөн сөн усан хангамж	Бие даасан систем	Зөв- рийн	Халуун, хүйтэн устай	Зөвхөн хүйтэн устай	Төвлөрсөн систем	Төвлөрсөн системд		Хамгаа- лагдсан		Төвлөрсөн системд		Гол, мөрөн, нуур, хамгаалаг- даагүй худаг, булаг, шанд
									Холбогдсон ус тугээх байр	Холбогдсон ус тугээх байр	Хамгаа- лагдсан худаг	Хамгаа- лагдсан булаг, шанд	Холбогдо- гийн ус тугээх байр	Зөв- рийн ус булаг, шанд	
БҮГД	41 800	100.0	50.8	0.4	48.3	47.0	4.3	50.8	14.1	7.6	0.2	19.8	3.8	3.5	
Архангай	461	100.0	15.4	0.7	83.9	8.0	7.4	15.4	0.9	10.0	8.0	54.9	3.9	6.9	
Баян-Өлгий	785	100.0	6.2	1.8	92.0	5.4	2.5	6.2	0.4	13.8	0.1	-	3.9	75.6	
Баянхонгор	258	100.0	35.7	-	64.3	8.5	27.0	35.7	0.4	1.9	0.1	7.4	51.2	3.4	
Булган	452	100.0	10.0	0.4	89.6	0.2	9.8	10.0	3.3	24.8	0.4	25.0	24.8	11.7	
Говь-Алтай	128	100.0	59.4	0.8	39.8	3.9	55.5	59.4	-	8.6	-	0.1	30.5	1.5	
Дорноговь	519	100.0	47.8	1.7	50.5	10.4	37.4	47.8	23.5	9.4	-	10.2	7.9	1.2	
Дорнод	1 049	100.0	56.0	2.0	42.0	53.7	2.3	56.0	24.9	2.7	0.1	10.3	4.1	2.0	
Дундговь	153	100.0	47.1	-	52.9	5.9	41.2	47.1	39.9	8.5	0.1	1.3	2.0	1.2	
Завхан	224	100.0	23.7	1.7	74.6	2.2	21.5	23.7	1.3	8.0	-	26.3	22.8	17.9	
Өвөрхангай	445	100.0	15.1	-	84.9	5.8	9.3	15.1	1.1	11.0	0.8	61.8	5.2	5.1	
Өмнөговь	180	100.0	57.8	1.1	40.6	2.8	56.1	57.8	35.0	4.4	0.1	0.6	1.7	0.5	
Сүхбаатар	224	100.0	40.6	1.3	53.1	4.0	37.9	40.6	39.3	4.9	-	8.9	0.9	5.4	
Сэлэнгэ	1 545	100.0	17.7	0.4	81.3	14.5	3.6	17.7	9.3	11.3	-	14.3	24.5	22.9	
Төв	352	100.0	42.9	0.3	56.8	19.9	23.3	42.9	4.5	9.9	0.3	33.0	9.1	0.3	
Увс	135	100.0	43.7	0.7	54.8	28.9	15.6	43.7	-	44.4	-	0.7	5.9	5.3	
Ховд	307	100.0	38.1	1.3	60.3	28.3	11.1	38.1	7.8	33.2	0.3	-	2.0	18.6	
Хөвсгөл	812	100.0	8.6	0.1	91.3	1.0	7.6	8.6	0.5	44.1	0.5	30.7	7.0	8.6	
Хэнтий	451	100.0	43.5	0.7	51.0	17.7	26.5	43.5	16.0	23.9	0.2	6.9	4.7	4.8	
Дархан-Уул	2 178	100.0	62.7	0.3	36.8	59.5	3.5	62.7	0.4	12.7	0.3	17.3	3.7	2.9	
Улаанбаатар	29 108	100.0	56.8	0.4	42.4	55.5	1.7	56.8	17.1	5.1	0.1	18.9	1.5	0.5	
Орхон	1 846	100.0	45.9	0.1	54.1	45.0	1.0	45.9	0.1	3.7	0.1	47.6	0.4	2.2	
Говьсүмбэр	188	100.0	47.9	2.7	48.9	37.2	13.3	47.9	1.6	13.3	0.5	4.3	30.9	0.5	

Хүснэгт 3.6-ийн үргэлжлэл

Хөдөө Аймаг, нийслэл	Үүнд:															
	Өрх-бүгд		Усан хангамжийн төрөл			Халуун, хүйтэн устай эсэх		Ундны усны эх үүсвэр			Төвлөрсөн системд холбогдоогүй ус түгээх байр	Төвлөрсөн системд холбогдсон ус түгээх байр	Хамгаалагдсан худаг	Хамгаалагдсан булаг, шанд	Зөврийн булаг, шанд	Тол, мөрөн, нуур, хамгаалагдаагүй худаг, булаг, шанд
	Тоо	Хувь	Төвлөрсөн усан хангамж	Бие даасан систем	Зөврийн	Халуун, хүйтэн устай	Зөвхөн хүйтэн устай	Төвлөрсөн систем	Төвлөрсөн холбогдсон ус түгээх байр	Хамгаалагдсан худаг						
БҮГД	8 706	100.0	3.7	0.2	95.5	2.3	1.6	3.7	1.9	36.7	1.7	3.3	8.2	44.5		
Архангай	408	100.0	-	-	99.8	-	-	-	-	39.7	1.0	0.7	11.3	47.3		
Баян-Өлгий	1 777	100.0	-	-	100.0	-	-	-	-	8.0	0.5	-	1.8	89.7		
Баянхонгор	79	100.0	-	-	98.7	-	-	-	-	69.6	6.3	-	6.3	17.8		
Булган	543	100.0	-	-	99.4	-	-	-	-	53.2	1.8	3.5	14.0	27.5		
Говь-Алтай	54	100.0	1.9	-	98.1	-	1.9	1.9	-	61.1	11.1	9.3	1.9	16.6		
Дорноговь	190	100.0	23.2	0.5	75.8	3.2	20.5	23.2	18.4	32.6	1.5	2.1	15.8	6.4		
Дорнод	470	100.0	-	0.2	99.1	0.2	-	-	-	33.6	2.1	1.1	17.2	46.0		
Дундговь	75	100.0	-	-	98.7	-	-	-	-	78.7	-	1.3	10.7	9.3		
Завхан	291	100.0	0.3	1.4	97.9	0.3	1.4	0.3	-	67.4	0.3	0.3	7.9	24.1		
Өвөрхангай	139	100.0	-	-	100.0	-	-	-	-	71.9	5.8	0.7	5.1	16.5		
Өмнөговь	93	100.0	2.2	1.1	94.6	3.3	-	2.2	2.2	49.5	10.8	1.1	2.2	32.0		
Сүхбаатар	244	100.0	6.6	0.8	91.0	0.8	6.6	6.6	9.0	45.1	11.5	1.6	16.4	9.8		
Сэлэнгэ	1 066	100.0	6.8	0.4	92.4	5.5	1.7	6.8	6.5	29.2	0.5	3.7	9.7	43.6		
Төв	1 040	100.0	1.9	0.5	96.1	1.7	0.7	1.9	2.2	65.6	0.8	5.9	8.8	14.8		
Увс	116	100.0	-	-	99.1	-	-	-	-	55.2	-	-	1.7	43.1		
Ховд	223	100.0	-	-	99.1	-	-	-	-	34.5	3.1	-	1.8	60.6		
Хөвсгөл	825	100.0	-	0.2	99.6	0.1	0.1	-	-	17.9	3.0	2.3	11.5	65.3		
Хэнтий	439	100.0	0.5	0.2	98.4	-	0.7	0.5	4.1	60.1	2.4	4.1	3.8	25.0		
Дархан-Уул	501	100.0	23.0	-	76.6	18.0	5.0	23.0	-	40.4	-	15.6	9.0	12.0		
Орхон	77	100.0	28.6	-	71.4	1.3	27.3	28.6	-	27.3	-	29.8	1.3	13.0		
Говьсүмбэр	56	100.0	48.2	-	51.8	28.6	19.6	48.2	-	25.0	-	12.5	5.4	8.9		

ХҮСНЭГТ 3.7 ӨНДӨР НАСТАН ТЭРГҮҮЛЭГЧТЭЙ ӨРХИЙН ТОО, ӨРХИЙН ХЭЛБЭР, СУУЦНЫ ӨМЧИЙН

Өрхийн хэлбэр, сууцны өмч, эзэмшлийн хэлбэр	Бүгд				
	Бүгд	Үүнээс: сууцны төрлөөр			
		Гэр	Байшин	Зориулалтын бус	Бусад
БҮГД	96 003	44 828	50 506	663	6
Өрхийн хэлбэрээр:					
Үндсэн өрх	93 632	43 845	49 136	645	6
Хамт суудаг өрх	2 371	983	1 370	18	-
Сууцны өмчийн хэлбэрээр:					
Төрийн өмчийн	737	172	518	45	2
ААНБ-ын	932	133	648	150	1
Иргэний	94 334	44 523	49 340	468	3
Сууцны эзэмшлийн хэлбэрээр:					
Өөрийн эзэмшлийн	89 004	42 707	45 930	367	-
Бусдын сууцыг түрээслэдэг	2 259	400	1 774	84	1
Бусдын сууцанд түрээсгүй амьдардаг	4 204	1 531	2 532	140	1
Бусад	536	190	270	72	4

Өрхийн хэлбэр, сууцны өмч, эзэмшлийн хэлбэр	Үүнээс: хот, хөдөөгөөр								
	Хот					Хөдөө			
	Бүгд	Гэр	Байшин	Зориулалтын бус	Бусад	Бүгд	Гэр	Байшин	Зориулалтын бус
БҮГД	62 857	20 529	41 800	522	6	33 146	24 299	8 706	141
Өрхийн хэлбэрээр:									
Үндсэн өрх	61 350	20 035	40 802	507	6	32 282	23 810	8 334	138
Хамт суудаг өрх	1 507	494	998	15		864	489	372	3
Сууцны өмчийн хэлбэрээр:									
Төрийн өмчийн	514	85	399	28	2	223	87	119	17
ААНБ-ын	726	78	517	130	1	206	55	131	20
Иргэний	61 617	20 366	40 884	364	3	32 717	24 157	8 456	104
Сууцны эзэмшлийн хэлбэрээр:									
Өөрийн эзэмшлийн	57 474	19 153	38 044	277		31 530	23 554	7 886	90
Бусдын сууцыг түрээслэдэг	2 053	336	1 637	79	1	206	64	137	5
Бусдын сууцанд түрээсгүй амьдардаг	2 958	936	1 918	103	1	1 246	595	614	37
Бусад	372	104	201	63	4	-	-	-	-

ХҮСНЭГТ 3.8 ӨНДӨР НАСТАН ГИШҮҮНТЭЙ, БАЙШИНД АМЬДАРДАГ ӨРХИЙН ХАЛААЛТ, ТҮЛШНИЙ ТӨРӨЛ БАЙШИНГИЙН ТӨРӨЛ, СУУЦНЫ ӨМЧ, ЭЗЭМШЛИЙН ХЭЛБЭР, ХОТ, ХӨДӨӨ, ХУВИАР, 2010 ОН

БҮГД

Байшингийн төрөл, сууцны өмч, эзэмшлийн хэлбэр	Бүгд	Халаалтын эх үүсвэр					Үүнээс: халаалт, түлшний эх үүсвэрээр				
		Төвлөрсөн ситем	Нам даралтын зуух	Цахилгаан халаагуур	Цахилгаан	Савла-сан хий	Хоол, ундаа ихэвчлэн болгодог түлш	Хоол, ундаа ихэвчлэн болгодог түлш	Нүүрс, шахмал түлш	Аргал, хөрзөн	Бусад
БҮГД	100.0	45.8	4.0	0.5	49.7	52.3	1.5	20.8	19.5	5.7	0.2
Байшингийн төрлөөр:											
Орон сууцны байшин	42.8	100.0	-	-	-	99.2	0.8	-	-	-	-
Бие даасан тохилог сууц	1.1	87.2	9.3	3.5	93.9	6.1	-	-	-	-	-
Сууцны тусдаа байшин	54.3	2.4	6.8	0.8	90.0	14.3	1.9	37.8	35.4	10.3	0.3
Оюутан, сурагчдын нийтийн байр	0.1	57.5	21.3	2.5	18.7	82.5	3.8	3.7	10.0	-	-
Ажиллагчдын нийтийн байр	1.2	36.6	8.1	0.7	54.6	56.4	0.9	16.3	22.5	3.8	0.1
Нийтийн зориулалтын бусад байр	0.5	38.2	15.3	1.4	45.1	56.8	1.4	13.6	21.8	6.4	-
Сууцны өмчийн хэлбэрээр:											
Төрийн өмчийн	1.1	79.6	2.4	0.3	17.7	83.7	1.0	6.0	5.5	3.8	-
ААНБ-ын	1.3	60.2	8.9	1.1	29.8	70.6	1.1	12.9	11.5	3.6	0.3
Иргэний	97.6	45.2	4.0	0.5	50.3	51.7	1.5	21.0	19.9	5.7	0.2
Сууцны эзэмшлийн хэлбэрээр:											
Өөрийн эзэмшлийн	91.2	45.2	3.9	0.5	50.4	51.5	1.5	21.1	19.9	5.8	0.2
Бусдын сууцыг түрээслэдэг	3.9	68.0	5.4	0.6	26.0	77.7	0.9	7.4	12.5	1.3	0.2
Бусдын сууцанд түрээсгүй амьдардаг	4.4	37.7	4.3	0.5	57.5	46.2	1.7	26.7	19.3	5.9	0.2
Бусад	0.5	55.6	5.6	0.8	38.0	63.6	0.5	18.9	12.0	4.5	0.5

Хүснэгт 3.8-ын үргэлжлэл,
ХОТ

Байшингийн төрөл, сууцны өмч, эзэмшлийн хэлбэр	Үүнээс: халаалт, түлшний эх үүсвэрээр										
	Бүгд	Халаалтын эх үүсвэр			Хоол ундаа ихэвчлэн болгодог түлш			Нүүрс, шахмал түлш	Аргал, хөрсөн	Бусад	
		Төвлөрсөн ситем	Нам даралтын зуух	Цахилгаан халаагуур	Ердийн галлагаа	Цахилгаан	Савла-сан хий				Мод
БҮГД	100.0	53.4	4.4	0.5	41.7	60.7	1.6	14.6	21.6	1.3	0.2
Байшингийн төрлөөр:											
Орон сууцны байшин	50.1	100.0	-	-	-	99.2	0.8	-	-	-	-
Бие даасан тохилог сууц	1.2	87.2	9.3	3.5	-	94.1	5.9	-	-	-	-
Сууцны тусдаа байшин	46.9	3.0	8.6	0.9	87.5	18.5	2.4	30.8	45.2	2.7	0.4
Оюутан, сурагчдын нийтийн байр	0.1	59.2	22.5	2.8	15.5	87.3	-	1.4	11.3	-	-
Ажиллагчдын нийтийн байр	1.2	41.9	8.8	0.8	48.5	62.8	0.8	12.7	23.6	0.1	-
Нийтийн зориулалтын бусад байр	0.5	42.8	16.7	1.3	39.2	64.2	1.0	10.4	23.4	1.0	-
Сууцны өмчийн хэлбэрээр:											
Төрийн өмчийн	1.0	93.4	1.6	-	5.0	94.7	0.8	2.1	2.4	-	-
ААНБ-ын	1.3	69.4	9.3	1.0	20.3	79.9	0.8	6.7	11.2	1.1	0.3
Иргэний	97.7	52.8	4.3	0.5	42.4	60.1	1.6	14.9	21.9	1.3	0.2
Сууцны эзэмшлийн хэлбэрээр:											
Өөрийн эзэмшлийн	91.1	52.8	4.3	0.5	42.4	59.9	1.6	15.0	22.0	1.3	0.2
Бусдын сууцыг түрээслэдэг	4.3	72.0	5.5	0.5	22.0	81.4	0.9	5.2	12.2	0.1	0.2
Бусдын сууцанд түрээсгүй амьдардаг	4.1	46.4	4.7	0.4	48.5	56.2	1.8	18.0	22.8	1.0	0.2
Бусад	0.5	65.9	4.8	0.7	28.6	74.1	0.7	9.2	14.3	1.0	0.7

Хүснэгт 3.8-ын үргэлжлэл,

ХӨДӨӨ

Байшингийн төрөл, сууцны өмч, эзэмшлийн хэлбэр	Халаалтын эх үүсвэр				Хоол ундаа ихэвчлэн болгодог түлш					
	Төвлөрсөн ситем	Нам даралтын зуух	Цахилгаан халаагуур	Ердийн галлагаа	Цахилгаан	Савла-сан хий	Мод	Нүүрс, шахмал түлш	Аргал, хөрзөн	Бусад
Бүгд	4.8	2.1	0.5	92.6	7.0	0.7	53.8	8.9	29.3	0.3
Байшингийн төрлөөр:										
Орон сууцны байшин	3.6	-	-	-	100.0	-	-	-	-	-
Бие даасан тохилог сууц	0.1	-	-	-	66.7	33.3	-	-	-	-
Сууцны тусдаа байшин	94.1	0.8	2.1	96.6	2.9	0.7	56.4	9.1	30.7	0.2
Оюутан, сурагчдын нийтийн байр	0.1	44.4	11.1	-	44.5	33.3	22.3	-	-	-
Ажиллагчдын нийтийн байр	1.6	15.5	5.0	-	79.5	1.1	30.9	18.2	18.2	0.7
Нийтийн зориулалтын бусад байр	0.5	15.0	8.3	1.7	75.0	20.0	30.0	13.3	33.4	-
Сууцны өмчийн хэлбэрээр:										
Төрийн өмчийн	1.5	30.3	5.1	1.1	63.5	44.6	1.7	20.0	16.6	17.1
ААНБ-ын	1.4	15.0	6.9	1.4	76.7	24.4	2.5	43.1	13.8	15.6
Иргэний	97.1	4.3	2.0	0.5	93.2	6.2	0.7	54.5	8.7	29.7
Сууцны эзэмшлийн хэлбэрээр:										
Өөрийн эзэмшлийн	91.4	4.3	2.0	0.5	93.2	6.2	0.7	53.8	9.0	30.1
Бусдын сууцыг түрээслэдэг	1.7	16.2	4.0	0.5	79.3	29.8	1.5	35.9	15.2	17.2
Бусдын сууцанд түрээсгүй амьдардаг	6.2	6.8	3.0	0.6	89.6	10.7	1.0	57.6	7.1	23.3
Бусад	0.7	19.3	8.4	1.2	71.1	26.5	-	53.0	3.6	16.9

ХҮСНЭГТ 3.9. ӨНДӨР НАСТАН ГИШҮҮНТЭЙ, БАЙШИНД АМЬДАРДАГ ӨРХИЙН УС, ЦАХИЛГААНЫ ХАНГАМЖ, ЭХ ҮҮСВЭР, БАЙШИНГИЙН ТӨРӨЛ, СУУЦНЫ ӨМЧ, ЭЗЭМШЛИЙН ХЭЛБЭР, ХОТ, ХӨДӨӨГӨӨР, 2010 ОН

Байшингийн төрөл, өмч, эзэмшлийн хэлбэр	Усан хангамж				Цахилгааны эх үүсвэр						
	Өрхийн тоо бүгд	Төвлөрсөн		Төвлөрсөн бус		Төвлөрсөн систем	Дизель станц	Сэргээгдэх эрчим хүчний төхөөрөмж	Бага оврын цахилгаан үүсгүүр	Цахилгааны эх үүсвэргүй	
		Халуун, хүйтэн устай	Зөвхөн хүйтэн устай	Халуун, хүйтэн устай	Зөвхөн хүйтэн устай						
БҮГД	46 015	19 030	1 628	100	66	24 978	43 218	478	1 823	245	251
Байшингийн төрлөөр:											
Орон сууцны байшин	19 860	18 515	1 340	1	4	-	19 785	75	-	-	-
Бие даасан тохилог сууц	455	312	81	55	7	-	450	4	1	-	-
Сууцны тусдаа байшин	24 890	89	145	41	55	24 560	22 197	388	1 814	241	250
Оюулан, сурагчдын нийтийн байр	47	21	5	-	-	21	45	1	1	-	-
Ажиллагчдын нийтийн байр	550	93	57	3	-	397	537	5	4	3	1
Нийтийн зориулалтын бусад байр	213	-	-	-	-	-	204	5	3	1	-
Сууцны өмчийн хэлбэрээр:											
Төрийн өмчийн	449	283	56	2	3	86	435	6	6	1	1
ААНБ-ын	565	261	33	9	2	214	545	6	7	6	1
Иргэний	45 001	18 486	1 539	89	61	24 678	42 238	466	1 810	238	249
Сууцны эзэмшлийн хэлбэрээр:											
Өөрийн эзэмшлийн	41 893	17 301	1 390	83	56	22 958	39 267	421	1 745	225	235
Бусдын сууцанд түрээстэй суудаг	1 679	986	102	2	5	535	1 649	15	5	5	5
Бусдын сууцанд түрээсгүй суудаг	2 190	656	112	13	5	1 366	2 061	40	65	14	10
Бусад	253	87	24	2	0	119	241	2	8	1	1

Хавсралт 3.9-ийн үргэлжлэл -1

ХОТ	Усан хангамж											
	Өрхийн тоо бүгд					Төвлөрсөн бус						
	Өрхийн тоо бүгд	Халуун хүйтэн устай	Зөвхөн хүйтэн устай	Халуун хүйтэн устай	Зөвхөн хүйтэн устай	Төвлөрсөн	Зөврийн	Төвлөрсөн систем	Дизель станц	Сэргээгдэх эрчим хүчний төхөөрөмж	Бага оврын цахилгаан үүсгүүр	Цахилгааны эх үүсвэргүй
БҮГД	38 761	18 868	1 508	91	61	18 057	38 230	272	97	85	77	
Байшингийн төрлөөр:												
Орон сууцны байшин	19 610	18 367	1 240	-	3	19 535	75	-	-	-	-	
Бие даасан тохилог сууц	452	311	80	54	7	448	3	1				
Сууцны тусдаа байшин	18 049	86	127	36	51	17 749	17 602	190	96	84	77	
Оюутан, сурагчдын нийтийн байр	41	20	4	-	-	17	40	1	-	-	-	
Ажиллагчдын нийтийн байр	433	84	57	1	-	291	432	-	-	1	-	
Нийтийн зориулалтын бусад байр	176	-	-	-	-	-	173	3	-	-	-	
Сууцны өмчийн хэлбэрээр:												
Төрийн өмчийн	343	259	54	2	3	15	342	1	-	-	-	
ААНБ-ын	463	257	30	5	2	134	455	3	1	3	1	
Иргэний	37 955	18 352	1 424	84	56	17 908	37 433	268	96	82	76	
Сууцны эзэмшлийн хэлбэрээр:												
Өөрийн эзэмшлийн	35 337	17 162	1 299	78	52	16 656	34 847	248	94	77	71	
Бусдын сууцанд түрээстэй суудаг	1 554	980	95	2	5	428	1 540	9	0	4	1	
Бусдын сууцанд түрээсгүй суудаг	1 674	644	92	9	4	900	1 647	15	3	4	5	
Бусад	196	82	22	2	73	196	-	-	-	-	-	

ХӨДӨӨ

Байшингийн төрөл, өмч, эзэмшлийн хэлбэр	Усан хангамж					Цахилгааны эх үүсвэр					
	Өрхийн тоо бүгд	Төвлөрсөн		Төвлөрсөн бус		Төвлөрсөн систем	Дизель станц	Сэргээгдэх эрчим хүчний төхөөрөмж	Бага оврын цахилгаан үүсгүүр	Цахилгааны эх үүсвэргүй	
		Халуун хүйтэн устай	Зөвхөн хүйтэн хүйтэн устай	Халуун хүйтэн хүйтэн устай	Зөврийн						
БҮГД	7 254	162	120	9	5	6 921	4 988	206	1 726	160	174
Байшингийн төрлөөр:											
Орон сууцны байшин	250	148	100	1	1		250				
Бие даасан тохилог сууц	3	1	1	1			2	1			
Сууцны тусдаа байшин	6 841	3	18	5	4	6 811	4 595	198	1 718	157	173
Оюулан, сурагчдын нийтийн байр	6	1	1	-	-	4	5		1		
Ажиллагчдын нийтийн байр	117	9	0	2		106	105	5	4	2	1
Нийтийн зориулалтын бусад байр	37	-	-	-	-	-	31	2	3	1	
Сууцны өмчийн хэлбэрээр:											
Төрийн өмчийн	106	24	2	-	-	71	93	5	6	1	1
ААНБ-ын	102	4	3	4		80	90	3	6	3	
Иргэний	7 046	134	115	5	5	6 770	4 805	198	1 714	156	173
Сууцны эзэмшлийн хэлбэрээр:											
Өөрийн эзэмшлийн	6 556	139	91	5	4	6 302	4 420	173	1 651	148	164
Бусдын сууцанд түрээстэй суудаг	125	6	7	-	-	107	109	6	5	1	4
Бусдын сууцанд түрээсгүй суудаг	516	12	20	4	1	466	414	25	62	10	5
Бусад	57	5	2	-	-	46	45	2	8	1	1

ХҮСНЭГТ 3.10 ӨНДӨР НАСТАН ТЭРГҮҮЛЭГЧТЭЙ, ӨӨРИЙН СУУЦГҮЙ ӨРХИЙН ТОО, АЙМАГ НИЙСЛЭЛ, ХОТ ХӨДӨӨ, СУУЦНЫ ӨМЧИЙН ХЭЛБЭР, ӨРХИЙН ТЭРГҮҮНИЙ ХҮЙСЭЭР, ХУВИАР

Аймаг, нийслэл	Өндөр настан тэргүүлэгчтэй, сууцгүй өрх						Хот						Хөдөө							
	Бүгд		Үүнд: Эрэгтэй		Хувь		Бүгд		Үүнд: Эрэгтэй		Хувь		Бүгд		Үүнд: Эрэгтэй		Бүгд		Үүнд: Эрэгтэй	
	Бүгд	Үүнд: Эрэгтэй	Бүгд	Үүнд: Эрэгтэй	Хувь	Үүнд: Эрэгтэй	Бүгд	Үүнд: Эрэгтэй	Хувь	Үүнд: Эрэгтэй	Бүгд	Үүнд: Эрэгтэй	Хувь	Үүнд: Эрэгтэй	Бүгд	Үүнд: Эрэгтэй	Хувь	Үүнд: Эрэгтэй	Бүгд	Үүнд: Эрэгтэй
БҮГД	6 463	3 446	77.5	54.2	31.8	82.7	22.5	50.3	14.2	92.2										
Архангай	173	92	41.6	50.0	11.0	100.0	58.4	55.4	8.9	88.9										
Баян-Өлгий	79	37	46.8	45.9	22.8	83.3	53.2	47.6	7.1	100.0										
Баянхонгор	26	19	61.5	81.3	11.5	100.0	38.5	60.0	70.0	85.7										
Булган	112	68	32.1	63.9	10.7	100.0	67.9	59.2	7.9	100.0										
Говь-Алтай	37	17	56.8	57.1	27.0	70.0	43.2	31.3	12.5	100.0										
Дорноговь	151	81	51.7	57.7	19.2	86.2	48.3	49.3	16.4	91.7										
Дорнод	359	173	57.9	51.4	23.4	77.4	42.1	43.7	10.6	81.3										
Дундговь	34	23	47.1	75.0	20.6	100.0	52.9	61.1	44.4	100.0										
Завхан	95	45	28.4	44.4	7.4	85.7	71.6	48.5	14.7	90.0										
Өвөрхангай	48	26	52.1	56.0	20.8	70.0	47.9	52.2	30.4	100.0										
Өмнөговь	70	43	31.4	50.0	5.7	75.0	68.6	66.7	41.7	95.0										
Сүхбаатар	93	29	28.0	23.1	5.4	80.0	72.0	34.3	9.0	100.0										
Сэлэнгэ	292	151	55.1	54.0	14.7	86.0	44.9	48.9	10.7	100.0										
Төв	284	158	16.2	52.2	4.6	100.0	83.8	56.3	17.2	90.2										
Увс	44	28	68.2	66.7	20.5	66.7	31.8	57.1	21.4	66.7										
Ховд	76	36	53.9	46.3	14.5	100.0	46.1	48.6	14.3	80.0										
Хөвсгөл	306	120	43.8	35.8	3.9	66.7	56.2	41.9	9.9	100.0										
Хэнтий	281	142	55.5	49.4	12.8	80.6	44.5	52.0	8.0	100.0										
Дархан-Уул	307	172	91.9	55.7	48.5	86.6	8.1	60.0	32.0	87.5										
Улаанбаатар	3 351	1 849	100.0	55.2	44.8	82.1														
Орхон	208	111	92.3	53.6	29.8	80.6	7.7	50.0	12.5	50.0										
Говьсүмбэр	37	26	91.9	70.6	27.0	100.0	8.1	66.7												

ХҮСНЭГТТ- 3.11. ӨНДӨР НАСТАН ТЭРГҮҮЛЭГЧТЭЙ, ГЭРТ АМЬДАРДАГ ӨРХИЙН СУУЦНЫ НӨХЦӨЛ, АЙМАГ
НИЙСЛЭЛ, ХОТ ХӨДӨӨ, ХУВИАР, 2010 ОН

БҮГД

Аймаг, нийслэл	Гэрт амьдардаг өрх			Хатуу хог, хаягдал зайлуулалт					Үүнээс:			
	Бүгд	Хувь	Уйлчилгээний байгууллагаар	Өөрсдөө зөвшөөрөгдсөн цэгт	Тогтсон газар байхгүй		Сууцны гадна		Тогтсон газар байхгүй	Цооногт асгадаг	Задгай асгадаг	Бохир ус зайлуулалт
					Тогтсон газар байхгүй	Тогтсон газар байхгүй	Тогтсон газар байхгүй	Тогтсон газар байхгүй				
БҮГД	44 828	100.0	40.8	26.0	33.2	76.7	23.3	60.0	40.0			
Архангай	2 758	100.0	16.1	37.4	46.5	73.1	26.9	32.9	67.1			
Баян-Өлгий	133	100.0	6.8	29.3	63.9	48.1	51.9	39.1	60.9			
Баянхонгор	2 768	100.0	42.0	17.5	40.5	59.9	40.1	57.0	43.0			
Булган	1 274	100.0	21.7	29.8	48.7	77.2	22.8	46.5	53.5			
Говь-Алтай	1 831	100.0	25.1	32.6	42.3	59.0	41.0	55.3	44.7			
Дорноговь	971	100.0	44.3	12.1	43.6	66.1	33.9	46.0	54.0			
Дорнод	648	100.0	28.7	31.3	40.0	83.3	16.7	43.5	56.5			
Дундговь	1 508	100.0	43.0	23.5	33.5	70.7	29.3	65.4	34.6			
Завхан	2 498	100.0	23.7	46.0	30.3	71.7	28.3	66.2	33.8			
Өвөрхангай	3 459	100.0	46.3	14.6	39.1	60.1	39.9	52.0	48.0			
Өмнөговь	1 741	100.0	46.9	17.4	35.7	76.8	23.2	69.3	30.7			
Сүхбаатар	1 162	100.0	33.7	28.8	37.5	65.9	34.1	46.4	53.6			
Сэлэнгэ	936	100.0	5.8	47.7	46.5	82.6	17.4	45.1	54.9			
Төв	2 500	100.0	17.0	37.5	45.5	68.7	31.3	38.7	61.3			
Увс	2 456	100.0	5.2	58.6	36.2	67.8	32.2	50.1	49.9			
Ховд	2 171	100.0	16.6	42.7	40.7	61.4	38.6	53.6	46.4			
Хөвсгөл	3 244	100.0	24.3	31.3	44.4	86.6	13.4	58.2	41.8			
Хэнтий	1 692	100.0	22.6	44.1	33.3	78.1	21.9	52.8	47.2			
Дархан-Уул	619	100.0	53.0	20.3	26.7	94.2	5.8	66.7	33.3			
Улаанбаатар	9 337	100.0	86.0	4.8	9.2	97.6	2.4	85.6	14.4			
Орхон	892	100.0	77.2	4.4	18.4	96.6	3.4	85.7	14.3			
Говьсүмбэр	230	100.0	46.1	13.9	40.0	71.3	28.7	50.0	50.0			

Хүснэгт 3.11-ийн үргэлжлэл

Аймаг, нийслэл	Гэрт амьдардаг өрх				Үүнээс:				Бие засах газар			Бохир ус зайлуулалт	
	Бүгд	Хувь	Хатуу хог хаягдал зайлуулалт		Тогтсон газар		Сүүцнэ гадна	Тогтсон газар байхгүй	Тогтсон газар байхгүй	Цооног асгадаг	Задтай асгадаг		
			Үйлчилгээний байгууллагаар	Өөрсдөө зөвшөөрөгдсөн цэгт	Өөрсдөө зөвшөөрөгдсөн цэгт	Тогтсон газар байхгүй							
БҮГД	20 529	100.0	77.9	11.3	10.8	95.4	4.6	83.8	16.2				
Архангай	442	100.0	84.2	3.8	12.0	95.5	4.5	67.0	33.0				
Баян-Өлгий	25	100.0	32.0	48.0	20.0	96.0	4.0	88.0	12.0				
Баянхонгор	1 070	100.0	90.7	4.9	4.4	95.6	4.4	93.6	6.4				
Булган	217	100.0	61.8	11.5	26.7	98.6	1.4	77.0	23.0				
Говь-Алтай	483	100.0	76.8	10.8	12.4	89.0	11.0	85.7	14.3				
Дорноговь	325	100.0	76.9	8.0	15.1	88.0	12.0	74.8	25.2				
Дорнод	230	100.0	74.8	12.6	12.6	97.4	2.6	60.9	39.1				
Дундговь	489	100.0	77.5	5.7	16.8	85.5	14.5	83.4	16.6				
Завхан	567	100.0	96.1	2.8	1.1	99.6	0.4	98.1	1.9				
Өвөрхангай	1 309	100.0	87.5	2.0	10.5	89.7	10.3	82.9	17.1				
Өмнөговь	621	100.0	89.9	2.7	7.4	96.8	3.2	95.2	4.8				
Сүхбаатар	319	100.0	72.1	7.2	20.7	84.3	15.7	81.5	18.5				
Сэлэнгэ	263	100.0	8.0	55.5	36.5	93.9	6.1	59.3	40.7				
Төв	298	100.0	92.3	5.7	2.0	99.0	1.0	90.6	9.4				
Увс	897	100.0	14.3	74.4	11.4	92.0	8.0	64.3	35.7				
Ховд	653	100.0	49.0	48.2	2.8	99.4	0.6	95.7	4.3				
Хөвсгөл	814	100.0	82.4	2.2	15.4	97.8	2.2	88.1	11.9				
Хэнтий	687	100.0	45.3	40.4	14.3	91.6	8.4	71.6	28.4				
Дархан-Уул	472	100.0	65.3	16.1	18.6	96.2	3.8	74.8	25.2				
Улаанбаатар	9 337	100.0	86.0	4.8	9.2	97.6	2.4	85.6	14.4				
Орхон	824	100.0	82.0	2.2	15.8	96.6	3.4	88.3	11.7				
Говьсүмбэр	187	100.0	56.1	8.1	35.8	72.2	27.8	52.9	47.1				

ХӨДӨӨ

Хүснэгт 3.11 -ийн үргэлжлэл

Аймаг, нийслэл	Гэрт амьдардаг өрх			Хатуу хог хаягдал зайлуулалт				Үүнээс:					
	Бүгд	Хувь	Хувь	Үйлчилгээний байгууллагаар зөвшөөрөгдсөн цэгт	Өөрсдөө	Тогтсон газар байхгүй	Сууцны гадна	Тогтсон газар байхгүй	Бие засах газар	Тогтсон газар байхгүй	Цооногт асгадаг	Бохир ус зайлуулалт	Задгай асгадаг
БҮГД	24 299	100.0	9.6	38.4	52.0	60.8	39.2	40.0	60.0				
Архангай	2 316	100.0	3.1	43.8	53.1	68.8	31.2	26.4	73.6				
Баян-Өлгий	108	100.0	0.9	25.0	74.1	37.0	63.0	27.8	72.2				
Баянхонгор	1 698	100.0	11.2	25.6	63.2	37.4	62.6	34.0	66.0				
Булган	1 057	100.0	13.4	33.4	53.2	72.8	27.2	40.2	59.8				
Говь-Алтай	1 348	100.0	6.5	40.5	53.0	48.2	51.8	44.4	55.6				
Дорноговь	646	100.0	27.9	14.2	57.9	55.1	44.9	31.6	68.4				
Дорнод	418	100.0	3.3	41.7	55.0	75.6	24.4	34.0	66.0				
Дундговь	1 019	100.0	26.4	32.1	41.5	63.6	36.4	56.7	43.3				
Завхан	1 931	100.0	2.4	58.7	38.9	63.5	36.5	56.9	43.1				
Өвөрхангай	2 150	100.0	21.2	22.2	56.6	42.0	58.0	33.1	66.9				
Өмнөговь	1 120	100.0	23.0	25.6	51.4	65.7	34.3	55.0	45.0				
Сүхбаатар	843	100.0	19.2	36.9	43.9	59.0	41.0	33.1	66.9				
Сэлэнгэ	673	100.0	4.9	44.7	50.4	78.2	21.8	39.5	60.5				
Төв	2 202	100.0	6.8	41.8	51.4	64.6	35.4	31.7	68.3				
Увс	1 559	100.0	0.0	49.6	50.4	53.9	46.1	41.9	58.1				
Ховд	1 518	100.0	2.6	40.4	57.0	45.1	54.9	35.4	64.6				
Хөвсгөл	2 430	100.0	4.9	40.9	54.2	82.8	17.2	48.1	51.9				
Хэнтий	1 005	100.0	7.1	46.5	46.4	69.0	31.0	39.9	60.1				
Дархан-Уул	147	100.0	13.6	34.0	52.4	87.8	12.2	40.8	59.2				
Орхон	68	100.0	19.1	30.9	50.0	97.1	2.9	52.9	47.1				
Говьсүмбэр	43	100.0	2.3	39.6	58.1	67.4	32.6	37.2	62.8				

ХҮСНЭГТ 3.12. ӨНДӨР НАСТАН ТЭРГҮҮЛЭГЧТЭЙ, ГЭРТ АМЬДАРДАГ, ЕРДИЙН ГАЛЛАГААТАЙ, ӨРХИЙН ТОО АХУЙН НӨХЦЛИЙН ЗАРИМ ҮЗҮҮЛЭЛТ, АЙМАГ НИЙСГЭЛТ, ХОТ ХӨДӨӨГӨӨР, 2010 ОН

Аймаг, нийслэл	Үүнээс:											
	Гэрт амьдардаг өрх-бүгд				Бохир усны цооногтой				Гаднаа жорлонтой			
	Бүгд	Хот	Хөдөө	Бүгд	Хот	Хөдөө	Бүгд	Хот	Хөдөө	Бүгд	Хот	Хөдөө
БҮГД	44 759	26 904	17 194	9 710	34 368	19 592	14 776	26 453	17 068	9 385		
Архангай	2 753	908	296	612	2 016	422	1 594	884	293	591		
Баян-Өлгий	133	52	22	30	64	24	40	49	22	27		
Баянхонгор	2 767	1 579	1 002	577	1 658	1 023	635	1 548	1 001	547		
Булган	1 272	592	167	425	984	214	770	583	164	419		
Говь-Алтай	1 831	1 012	414	598	1 080	430	650	1 001	414	587		
Дорноговь	970	447	243	204	642	286	356	434	240	194		
Дорнод	648	282	140	142	540	224	316	276	138	138		
Дундговь	1 508	986	408	578	1 066	418	648	967	403	564		
Завхан	2 495	1 654	556	1 098	1 791	565	1 226	1 634	555	1 079		
Өвөрхангай	3 454	1 797	1 085	712	2 078	1 174	904	1 757	1 077	680		
Өмнөговь	1 740	1 207	591	616	1 337	601	736	1 177	590	587		
Сүхбаатар	1 162	539	260	279	766	269	497	527	257	270		
Сэлэнгэ	935	422	156	266	773	247	526	410	154	256		
Төв	2 499	968	270	698	1 718	295	1 423	947	269	678		
Увс	2 451	1 231	577	654	1 666	825	841	1 216	574	642		
Ховд	2 167	1 163	625	538	1 333	649	684	1 113	621	492		
Хөвсгөл	3 237	1 887	717	1 170	2 809	796	2 013	1 848	712	1 136		
Хэнтий	1 689	893	492	401	1 322	629	693	876	486	390		
Дархан-Уул	616	413	353	60	583	454	129	408	348	60		
Улаанбаатар	9 318	7 993	7 993	0	9 116	9 116	0	7 938	7 938	0		
Орхон	884	764	728	36	862	796	66	748	713	35		
Говьсүмбэр	230	115	99	16	164	135	29	112	99	13		

ХҮСНЭГТ 3.13. ӨНДӨР НАСТАН ТЭРГҮҮЛЭГЧТЭЙ, ГЭРТ АМЬДАРДАГ, ЕРДИЙН ГАЛЛАГААТАЙ ӨРХИЙН ТОО,
АХУЙН НӨХЦЛИЙН ЗАРИМ ҮЗҮҮЛЭЛТ, АЙМАГ НИЙСЛЭЛ, ХОТ ХӨДӨӨ, ХУВИАР 2010 ОН

Аймаг, нийслэл	Гэрт амьдардаг өрх бүгд	Үүнээс: Бохир усны цооног, бие засах газартай өрх, хувиар						Гаднаа бие засах газартай, бохир усны цооногтой																																																																																																																																																																																																																			
		Бохир усны цооногтой			Гаднаа бие засах газартай			Гаднаа бие засах газартай			цооногтой																																																																																																																																																																																																																
		Бүгд	Хот	Хөдөө	Бүгд	Хот	Хөдөө	Бүгд	Хот	Хөдөө	Бүгд	Хот	Хөдөө																																																																																																																																																																																																														
БҮГД	44 759	60.1	38.4	21.7	76.8	43.8	33.0	59.1	38.1	21.0	21.5	20.3	19.7	32.9	32.1	20.0	21.3	37.4	43.3	19.7	33.7	23.3	27.4	27.1	26.2	26.2	22.7	35.1	23.1	9.7	0.0	4.0	5.7																																																																																																																																																																																										
Архангай	2 753	33.0	10.8	22.2	73.2	15.3	57.9	32.1	10.6	21.5	133	39.1	16.5	22.6	48.1	18.0	30.1	36.8	16.5	20.3	2 767	57.1	36.2	20.9	59.9	37.0	22.9	55.9	36.2	19.7	1 272	46.5	13.1	33.4	77.4	16.8	60.6	45.8	12.9	32.9	1 831	55.3	22.6	32.7	59.0	23.5	35.5	54.7	22.6	32.1	970	46.1	25.1	21.0	66.2	29.5	36.7	44.7	24.7	20.0	648	43.5	21.6	21.9	83.3	34.6	48.7	42.6	21.3	1 508	65.4	27.1	38.3	70.7	27.7	43.0	64.1	26.7	37.4	2 495	66.3	22.3	44.0	71.8	22.6	49.2	65.5	22.2	43.3	3 454	52.0	31.4	20.6	60.2	34.0	26.2	50.9	31.2	19.7	1 740	69.4	34.0	35.4	76.8	34.5	42.3	67.6	33.9	33.7	1 162	46.4	22.4	24.0	65.9	23.1	42.8	45.4	22.1	23.3	935	45.1	16.7	28.4	82.7	26.4	56.3	43.9	16.5	27.4	2 499	38.7	10.8	27.9	68.7	11.8	56.9	37.9	10.8	27.1	2 451	50.2	23.5	26.7	68.0	33.7	34.3	49.6	23.4	26.2	2 167	53.7	28.8	24.9	61.5	29.9	31.6	51.4	28.7	22.7	3 237	58.3	22.2	36.1	86.8	24.6	62.2	57.1	22.0	35.1	1 689	52.9	29.1	23.8	78.3	37.2	41.1	51.9	28.8	23.1	616	67.0	57.3	9.7	94.6	73.7	20.9	66.2	56.5	9.7	9 318	85.8	85.8	0.0	97.8	97.8	0.0	85.2	85.2	0.0	884	86.4	82.4	4.0	97.5	90.0	7.5	84.6	80.6	4.0	230	50.0	43.0	7.0	71.3	58.7	12.6	48.7	43.0	5.7

ХҮСНЭГТ 4.1 ӨНДӨР НАСТНЫ ТОО, ҮНДЭС, УГСАА, НАСНЫ БҮЛЭГ, ХҮЙСЭЭР, 2010 ОН

БҮГД

Үндэс угсаа	Үүнээс: Насны бүлгээр					Бүгд
	60-64	65-69	70-74	75-79	80+	
БҮГД	49 453	38 232	29 332	18 617	15 525	151 159
Монголын харьяат - Бүгд	49 092	38 052	29 195	18 542	15 484	150 365
Үүнээс: Үндэс угсаа						
Халх	39 947	30 709	23 445	14 853	12 447	121 401
Казак	1 518	1 205	0 997	0 601	0 605	4 926
Дөрвөд	1 443	1 147	0 840	0 458	0 292	4 180
Буриад	1 194	0 907	0 644	0 543	0 474	3 762
Баяд	1 110	0 944	0 668	0 406	0 317	3 445
Бусад	3 880	3 140	2 601	1 681	1 349	12 651
Гадаадын харьяат, харьяалалгүй	0 361	0 180	0 137	0 75	0 41	0 794

ЭРЭГТЭЙ

Үндэс угсаа	Үүнээс: Насны бүлгээр					Бүгд
	60-64	65-69	70-74	75-79	80+	
БҮГД	22 106	17 262	13 081	7 252	5 112	64 813
Монголын харьяат - Бүгд	21 851	17 160	13 027	7 230	5 087	64 355
Үүнээс: Үндэс угсаа						
Халх	17 663	13 745	10 364	5 777	4 092	51 641
Казак	715	622	516	292	238	2 383
Дөрвөд	637	482	358	170	89	1 736
Буриад	534	417	296	199	147	1 593
Баяд	490	454	308	152	91	1 495
Бусад	1 812	1 440	1 185	640	430	5 507
Гадаадын харьяат, харьяалалгүй	255	102	54	22	25	458

ЭМЭГТЭЙ

Үндэс угсаа	Үүнээс: Насны бүлгээр					Бүгд
	60-64	65-69	70-74	75-79	80+	
ХҮН АМ - БҮГД	27 347	20 970	16 251	11 365	10 413	86 346
Монголын харьяат - Бүгд	27 241	20 892	16 168	11 312	10 397	86 010
Үүнээс: Үндэс угсаа						
Халх	22 284	16 964	13 081	9 076	8 355	69 760
Казак	803	583	481	309	367	2 543
Дөрвөд	806	665	482	288	203	2 444
Буриад	660	490	348	344	327	2 169
Баяд	620	490	360	254	226	1 950
Бусад	620	490	360	254	226	1 950
Гадаадын харьяат, харьяалалгүй	106	78	83	53	16	336

ХҮСНЭГТ 4.2 ӨНДӨР НАСНЫ ШҮТЛЭГИЙН БАЙДАЛ, НАСНЫ БҮЛЭГ,
 ШАШНЫ ТӨРӨЛ, ХОТ, ХӨДӨӨГӨӨР, 2010 ОН

Насны бүлэг	Бүгд	Шүтдэггүй	Шашинтан				Бусад
			Будда	Христ	Ислам	Бөө	
БҮГД	151 159	39 200	102 086	2 422	4 682	2 139	630
60-64	49 453	13 788	32 260	930	1 417	848	210
65-69	38 232	10 361	25 378	663	1 125	554	151
70-74	29 332	7 708	19 759	426	957	345	137
75-79	18 617	4 374	13 080	249	598	242	74
80+	15 525	2 969	11 609	154	585	150	58
ХОТ	103 114	28 321	69 067	2 123	1 669	1 513	421
60-64	34 724	10 081	22 505	816	540	635	147
65-69	26 004	7 453	17 056	567	430	393	105
70-74	19 556	5 469	13 052	385	336	231	83
75-79	12 384	3 141	8 643	218	183	152	47
80+	10 446	2 177	7 811	137	180	102	39
ХӨДӨӨ	48 045	10 879	33 019	299	3 013	626	209
60-64	14 729	3 707	9 755	114	877	213	63
65-69	12 228	2 908	8 322	96	695	161	46
70-74	9 776	2 239	6 707	41	621	114	54
75-79	6 233	1 233	4 437	31	415	90	27
80+	5 079	792	3 798	17	405	48	19

ХҮСНЭГТ 4.3. ӨНДӨР НАСТНЫ БОЛОВСРОЛ, БИЧИГ ҮСГИЙН МЭДЛЭГ, ХОТ ХӨДӨӨ, АЙМАГ, НИЙСЛЭЛЭЭР, 2010 ОН

Аймаг, нийслэл	Бүгд	Үүнээс: Боловсролын төвшингөөр									
		Боловсролгүй	Бага	Суурь	Бүрэн дунд	Техник болон мэргэжлийн	Тусгай мэргэжлийн дунд	Дипломын болон бакалаврын дээд	Магистр	Доктор	
БҮГД	11 011	3 650	28 579	11 559	14 778	2 346	9 796	16 282	930	722	
Архангай	3 635	829	1 419	366	396	84	287	241	9	4	
Баян-Өлгий	2 700	548	998	259	268	117	223	271	13	3	
Баянхонгор	3 110	671	1 416	397	262	54	162	141	5	2	
Булган	2 270	304	857	359	246	62	218	214	8	2	
Говь-Алтай	2 021	532	913	189	115	29	126	104	11	2	
Дорноговь	1 694	152	693	292	196	40	167	143	10	1	
Дорнод	2 334	270	717	397	309	75	269	286	8	3	
Дундговь	1 739	334	834	206	115	15	105	125	4	1	
Завхан	3 024	852	1 265	274	266	49	170	141	6	1	
Өвөрхангай	4 053	723	2 011	444	281	56	266	266	5	1	
Өмнөговь	2 024	287	990	287	129	47	142	136	5	1	
Сүхбаатар	1 660	371	638	190	126	44	151	133	6	1	
Сэлэнгэ	3 565	229	1 034	640	649	125	472	403	8	5	
Төв	3 921	460	1 448	622	427	133	366	448	12	5	
Увс	2 711	772	1 087	241	196	64	192	144	14	1	
Ховд	2 709	533	1 119	290	299	70	191	192	10	5	
Хөвсгөл	4 899	924	2 280	521	396	97	362	308	10	1	
Хэнтий	2 596	396	1 061	396	258	62	213	205	5		
Дархан	3 330	190	729	527	718	106	433	579	33	15	
Улаанбаатар	38 700	1 355	6 162	4 128	8 592	937	4 885	11 255	724	662	
Орхон	2 830	239	731	433	474	70	356	500	22	5	
Говьсүмбэр	478	40	177	101	60	10	40	47	2	1	

ХОТ

Аймаг, нийслэл	Бүгд	Үүнээс: Боловсролын төвшингөөр						Тусгай мэргэжлийн дунд	Дипломын болон бакалаврын дээд	Магистр	Доктор
		Боловсролгүй	Бага	Суурь	Бүрэн дунд	Техник болон мэргэжлийн	Тусгай мэргэжлийн дунд				
Үүнээс:	Бичиг үсэг мэддэггүй	4 041	1 374	13 419	7 639	12 476	1 570	7 542	14 571	892	707
Архангай	904	125	52	232	90	206	19	95	128	7	2
Баян-Өлгий	812	100	19	165	68	149	53	92	170	12	3
Баянхонгор	1 329	254	100	506	177	185	24	81	97	3	2
Булган	670	39	12	179	118	117	27	83	100	5	2
Говь-Алтай	611	116	43	234	68	67	13	51	51	9	2
Дорноговь	855	41	19	254	156	151	19	115	109	9	1
Дорнод	1 419	133	52	345	253	230	46	176	228	7	1
Дундговь	644	115	40	223	83	72	7	53	86	4	1
Завхан	795	211	67	257	70	96	20	62	73	6	-
Өвөрхангай	1 757	220	67	755	249	187	25	145	173	2	1
Өмнөговь	810	74	17	296	134	90	27	90	96	3	-
Сүхбаатар	564	94	45	139	79	87	23	69	69	3	1
Сэлэнгэ	1 818	80	43	440	329	377	46	277	262	4	3
Төв	658	44	21	188	77	120	18	69	137	5	-
Увс	1 035	223	100	353	114	105	35	105	88	11	1
Ховд	963	140	31	298	123	172	24	83	109	9	5
Хөвсгөл	1 628	171	56	635	222	218	35	165	173	8	1
Хэнтий	1 148	128	28	399	218	156	31	101	110	5	-
Дархан	2 678	129	41	539	391	596	69	377	532	32	13
Улаанбаатар	38 700	1 355	462	6 162	4 128	8 592	937	4 885	11 255	724	662
Орхон	2 684	218	53	682	404	460	67	336	490	22	5
Говьсүмбэр	375	31	6	138	88	43	5	32	35	2	1

ХӨДӨӨ

Аймаг, нийслэл	Бүгд	Үүнээс: Боловсролын төвшингөөр									
		Боловсролгүй	Үүнээс: бичиг үсэг мэддэггүй		Бага	Суурь	Бүрэн дунд	Техник болон мэргэжлийн	Тусгай мэргэжлийн дунд	Дипломын болон бакалаврын дээд	Магистр
БҮГД	33 146	6 970	2 276	15 160	3 920	2 302	776	2 254	1 711	38	15
Архангай	2 731	704	292	1 187	276	190	65	192	113	2	2
Баян-Өлгий	1 888	448	149	833	191	119	64	131	101	1	-
Баянхонгор	1 781	417	126	910	220	77	30	81	44	2	-
Булган	1 600	265	90	678	241	129	35	135	114	3	-
Говь-Алтай	1 410	416	112	679	121	48	16	75	53	2	-
Дорноговь	839	111	42	439	136	45	21	52	34	1	-
Дорнод	915	137	51	372	144	79	29	93	58	1	2
Дундговь	1 095	219	58	611	123	43	8	52	39	-	-
Завхан	2 229	641	216	1 008	204	170	29	108	68	-	1
Өвөрхангай	2 296	503	141	1 256	195	94	31	121	93	3	-
Өмнөговь	1 214	213	46	694	153	39	20	52	40	2	1
Сүхбаатар	1 096	277	90	499	111	39	21	82	64	3	-
Сэлэнгэ	1 747	149	57	594	311	272	79	195	141	4	2
Төв	3 263	416	132	1 260	545	307	115	297	311	7	5
Увс	1 676	549	163	734	127	91	29	87	56	3	-
Ховд	1 746	393	127	821	167	127	46	108	83	1	-
Хөвсгөл	3 271	753	265	1 645	299	178	62	197	135	2	-
Хэнтий	1 448	268	96	662	178	102	31	112	95	-	-
Дархан	652	61	16	190	136	122	37	56	47	1	2
Орхон	146	21	5	49	29	14	3	20	10	-	-
Говьсүмбэр	103	9	2	39	13	17	5	8	12	-	-

ХҮСНЭГТ 4.4. ӨНДӨР НАСТАН ХҮН АМЫН ТОО, БОЛОВСРОЛЫН ТӨВШИН, БИЧИГ ҮСГИЙН МЭДЛЭГ, НАСНЫ БҮЛЭГ, ХҮЙС, ХОТ, ХӨДӨӨГӨӨР 2010 ОН

БҮГД

Боловсролын төвшин, бичиг, үсгийн мэдлэг	Бүгд		Насны бүлэг, хүйсээр			
			60-64		65-69	
	Эрэгтэй	Эмэгтэй	Эрэгтэй	Эмэгтэй	Эрэгтэй	Эмэгтэй
БҮГД	64 813	86 346	22 106	27 347	17 262	20 970
Доктор	714	148	269	70	221	44
Магистр	891	370	504	258	263	78
Дипломын болон бакалаврын дээд	14 438	9 386	5 151	4 508	4 333	2 785
Тусгай мэргэжлийн дунд	6 739	9 938	2 646	4 755	1 878	2 705
Техник болон мэргэжлийн	1 906	1 486	834	659	494	362
Бүрэн дунд	10 679	13 044	4 701	5 768	2 840	3 335
Суурь	8 422	8 930	3 447	3 471	2 228	2 448
Бага	16 015	30 312	3 780	6 348	3 991	7 002
Бичиг үсэг мэддэг	3 646	7 925	540	1 021	727	1 435
Бичиг үсэг мэддэггүй	1 363	4 807	234	489	287	776

Боловсролын төвшин, бичиг, үсгийн мэдлэг	Насны бүлэг, хүйсээр					
	70-74		75-79		80+	
	Эрэгтэй	Эмэгтэй	Эрэгтэй	Эмэгтэй	Эрэгтэй	Эмэгтэй
БҮГД	13 081	16 251	7 252	11 365	5 112	10 413
Доктор	122	18	61	10	41	6
Магистр	85	20	22	11	17	3
Дипломын болон бакалаврын дээд	2 756	1 249	1 354	548	844	296
Тусгай мэргэжлийн дунд	1 262	1 392	560	704	393	382
Техник болон мэргэжлийн	331	261	145	139	102	65
Бүрэн дунд	1 766	2 121	867	1 166	505	654
Суурь	1 626	1 585	722	919	399	507
Бага	3 887	6 949	2 480	5 350	1 877	4 663
Бичиг үсэг мэддэг	867	1 696	812	1 657	700	2 116
Бичиг үсэг мэддэггүй	379	960	229	861	234	1 721

ХОТ

Боловсролын төвшин, бичиг, үсгийн мэдлэг	Бүгд		Насны бүлэг, хүйсээр			
			60-64		65-69	
	Эрэгтэй	Эмэгтэй	Эрэгтэй	Эмэгтэй	Эрэгтэй	Эмэгтэй
БҮГД	43 648	59 466	15 234	19 490	11 578	14 426
Доктор	698	147	263	70	216	44
Магистр	846	362	478	254	248	76
Дипломын болон бакалаврын дээд	12 774	8 813	4 519	4 176	3 767	2 623
Тусгай мэргэжлийн дунд	4 961	8 385	1 931	3 840	1 364	2 306
Техник болон мэргэжлийн	1 219	1 211	530	508	304	298
Бүрэн дунд	8 811	11 669	3 836	5 025	2 324	2 987
Суурь	5 398	6 443	2 054	2 298	1 422	1 750
Бага	7 137	16 902	1 354	2 797	1 604	3 493
Бичиг үсэг мэддэг	1 269	3 485	175	359	223	559
Бичиг үсэг мэддэггүй	535	2 049	94	163	106	290

Боловсролын төвшин, бичиг, үсгийн мэдлэг	Насны бүлэг, хүйсээр					
	70-74		75-79		80+	
	Эрэгтэй	Эмэгтэй	Эрэгтэй	Эмэгтэй	Эрэгтэй	Эмэгтэй
БҮГД	8 594	10 962	4 742	7 642	3 500	6 946
Доктор	118	17	60	10	41	6
Магистр	82	19	21	10	17	3
Дипломын болон бакалаврын дээд	2 468	1 190	1 227	531	793	293
Тусгай мэргэжлийн дунд	927	1 237	421	644	318	358
Техник болон мэргэжлийн	210	221	96	122	79	62
Бүрэн дунд	1 472	1 958	734	1 075	445	624
Суурь	1 101	1 226	530	729	291	440
Бага	1 758	3 970	1 293	3 400	1 128	3 242
Бичиг үсэг мэддэг	309	725	271	769	291	1 073
Бичиг үсэг мэддэггүй	149	399	89	352	97	845

хөдөө

Боловсролын төвшин, бичиг, үсгийн мэдлэг	Бүгд	Насны бүлэг, хүйсээр				
		60-64		65-69		
		Эрэгтэй	Эмэгтэй	Эрэгтэй	Эмэгтэй	
БҮГД	21 165	26 880	6 872	7 857	5 684	6 544
Доктор	16	1	6	0	5	0
Магистр	45	8	26	4	15	2
Дипломын болон бакалаврын дээд	1 664	573	632	332	566	162
Тусгай мэргэжлийн дунд	1 778	1 553	715	915	514	399
Техник болон мэргэжлийн	687	275	304	151	190	64
Бүрэн дунд	1 868	1 375	865	743	516	348
Суурь	3 024	2 487	1 393	1 173	806	698
Бага	8 878	13 410	2 426	3 551	2 387	3 509
Бичиг үсэг мэддэг	2 377	4 440	365	662	504	876
Бичиг үсэг мэддэггүй	828	2 758	140	326	181	486

Боловсролын төвшин, бичиг, үсгийн мэдлэг	Насны бүлэг, хүйсээр					
	70-74		75-79		80+	
	Эрэгтэй	Эмэгтэй	Эрэгтэй	Эмэгтэй	Эрэгтэй	Эмэгтэй
БҮГД	4 487	5 289	2 510	3 723	1 612	3 467
Доктор	4	1	1	0	0	0
Магистр	3	1	1	1	0	0
Дипломын болон бакалаврын дээд	288	59	127	17	51	3
Тусгай мэргэжлийн дунд	335	155	139	60	75	24
Техник болон мэргэжлийн	121	40	49	17	23	3
Бүрэн дунд	294	163	133	91	60	30
Суурь	525	359	192	190	108	67
Бага	2 129	2 979	1 187	1 950	749	1 421
Бичиг үсэг мэддэг	558	971	541	888	409	1 043
Бичиг үсэг мэддэггүй	230	561	140	509	137	876

ХҮСНЭГТ 4.5. ӨНДӨР НАСТНЫ ЭДИЙН ЗАСГИЙН ИДЭВХ, АЙМАГ, НИЙСЛЭЛ, ХҮЙСЭЭР, 2010 ОН.

БҮГД

Аймаг, нийслэл	Хүн ам - Бүгд	Эдийн засгийн идэвхитэй хүн ам - Бүгд			Ажил эрхэлдэг хүн амын тоо			Ажилгүй-чүүд			Эдийн засгийн идэвхигүй хүн ам - Бүгд			Үүнээс:				
		Эдийн засгийн идэвхитэй хүн ам - Бүгд	Ажил эрхэлдэг хүн амын тоо	Ажилгүй-чүүд	Ажил эрхэлдэг хүн амын тоо	Ажилгүй-чүүд	Тэтгэвэрт	Хөдөлмөр эрхлэх чадваргүй	Гэрийн ажилтай	Тохирох ажил олдохгүй байгаа	Ажиллах сонир-холгүй	Бусад	Үүнд:	Үүнд:	Үүнд:	Үүнд:	Үүнд:	
БҮГД	151 159	12 622	12 562	60	138 537	136 360	1 370	273	175	9	350							
Архангай	4 982	581	581	-	4 401	4 361	21	4	9	-	6							
Баян-Өлгий	4 297	166	165	1	4 131	4 084	34	6	3	-	4							
Баянхонгор	4 208	535	535	-	3 673	3 627	33	3	5	1	4							
Булган	3 473	421	421	-	3 052	3 020	20	4	3	-	5							
Говь-Алтай	2 827	395	395	-	2 432	2 408	18	2	2	-	2							
Дорноговь	2 800	308	307	1	2 492	2 427	44	5	2	-	14							
Дорнод	3 958	235	235	-	3 723	3 659	43	7	5	-	9							
Дундговь	2 781	332	331	1	2 449	2 427	17	2	-	-	3							
Завхан	4 110	354	353	1	3 756	3 724	21	5	3	-	3							
Өвөрхангай	6 333	678	675	3	5 655	5 595	41	7	4	-	8							
Өмнөговь	3 227	536	535	1	2 691	2 657	23	2	2	1	6							
Сүхбаатар	2 824	255	255	-	2 569	2 539	18	1	4	-	7							
Сэлэнгэ	5 440	514	512	2	4 926	4 857	40	6	4	-	19							
Төв	5 885	792	791	1	5 093	4 976	82	13	3	-	19							
Увс	3 672	323	322	1	3 349	3 297	42	4	5	1	-							
Ховд	3 903	254	253	1	3 649	3 610	30	3	2	-	4							
Хөвсгөл	6 454	509	505	4	5 945	5 839	88	7	5	-	6							
Хэнтий	3 894	478	475	3	3 416	3 306	77	12	9	1	11							
Дархан	5 391	328	325	3	5 063	4 943	88	9	11	-	12							
Улаанбаатар	65 262	4 174	4 139	35	61 088	60 081	543	166	87	5	206							
Орхон	4 687	356	355	1	4 331	4 281	37	4	7	-	2							
Говьсүмбэр	751	98	97	1	653	642	10	1	-	-	-							

ЭРЭГТЭЙ

Аймаг, нийслэл - Бүгд (60+)	Хүн ам - Бүгд	Үүнээс:									
		Эдийн засгийн идэвхитэй хүн ам - Бүгд					Эдийн засгийн идэвхигүй хүн ам - Бүгд				
		Үүнд:		Үүнд:		Үүнд:		Үүнд:		Үүнд:	
Хүн ам - Бүгд	Эдийн засгийн идэвхитэй хүн ам - Бүгд	Ажил эрхэлдэг хүн амын тоо	Ажилгүйчүүд	Тэтгэвэрт	Хөдөлмөр эрхлэх чадваргүй	Гэрийн ажилтай	Тохирох ажил олдохгүй байгаа	Ажиллах сонирхолгүй	Бусад		
БҮГД	64 813	8 503	8 458	45	56 310	54 980	820	109	138	8	255
Архангай	2 257	378	378	-	1 879	1 852	14	2	6	-	5
Баян-Өлгий	2 045	141	140	1	1 904	1 881	16	1	3	-	3
Баянхонгор	1 808	320	320	-	1 488	1 459	19	2	3	1	4
Булган	1 641	304	304	-	1 337	1 317	12	2	3	-	3
Говь-Алтай	1 092	243	243	-	849	836	8	1	2	-	2
Дорноговь	1 147	184	183	1	963	922	27	4	1	-	9
Дорнод	1 637	168	168	-	1 469	1 427	29	4	2	-	7
Дундговь	1 261	196	195	1	1 065	1 051	11	-	-	-	3
Завхан	1 798	257	257	-	1 541	1 525	10	3	1	-	2
Өвөрхангай	2 817	455	453	2	2 362	2 327	24	2	4	-	5
Өмнөговь	1 410	354	353	1	1 056	1 032	15	1	2	1	5
Сүхбаатар	1 080	171	171	-	909	889	11	1	3	-	5
Сэлэнгэ	2 452	334	333	1	2 118	2 070	26	2	4	-	16
Төв	2 809	553	552	1	2 256	2 181	49	8	3	-	15
Увс	1 490	211	210	1	1 279	1 254	21	-	3	1	0
Ховд	1 609	182	181	1	1 427	1 404	18	-	1	-	4
Хөвсгөл	2 663	320	318	2	2 343	2 290	39	5	4	-	5
Хэнтий	1 681	315	313	2	1 366	1 292	55	3	8	1	7
Дархан	2 363	216	213	3	2 147	2 068	58	5	8	-	8
Улаанбаатар	27 477	2 930	2 902	28	24 547	23 940	323	62	73	4	145
Орхон	1 938	205	205	-	1 733	1 699	28	-	4	-	2
Говьсүмбэр	338	66	66	-	272	264	7	1	-	-	-

ЭМЭГТЭЙ

Аймаг, нийслэл	Үүнээс:																				
	Хүн ам - Бүгд (60+)	Эдийн засгийн идэвхитэй хүн ам - Бүгд		Үүнд: Ажил эрхэлдэг хүн амын тоо		Ажилгүйчүүд		Эдийн засгийн идэвхигүй хүн ам - Бүгд		Тэгэвэрт		Хөдөлмөр эрхлэх чадваргүй		Үүнд: Гэрийн ажилтай		Тохирох ажил олдохгүй байгаа		Ажиллах сонирхолгүй		Бусад	
		4 119	203	4 104	15	82 227	81 380	550	164	37	1	95									
БҮГД	86 346	4 119	4 104	15	82 227	81 380	550	164	37	1	95										
Архангай	2 725	203	203	-	2 522	2 509	7	2	3	-	1										
Баян-Өлгий	2 252	25	25	-	2 227	2 203	18	5	-	-	1										
Баянхонгор	2 400	215	215	-	2 185	2 168	14	1	2	-	-										
Булган	1 832	117	117	-	1 715	1 703	8	2	-	-	2										
Говь-Алтай	1 735	152	152	-	1 583	1 572	10	1	-	-	-										
Дорноговь	1 653	124	124	-	1 529	1 505	17	1	1	-	5										
Дорнод	2 321	67	67	-	2 254	2 232	14	3	3	-	2										
Дундговь	1 520	136	136	-	1 384	1 376	6	2	-	-	-										
Завхан	2 312	97	96	1	2 215	2 199	11	2	2	-	1										
Өвөрхангай	3 516	223	222	1	3 293	3 268	17	5	-	-	3										
Өмнөговь	1 817	182	182	-	1 635	1 625	8	1	-	-	1										
Сүхбаатар	1 744	84	84	-	1 660	1 650	7	-	1	-	2										
Сэлэнгэ	2 988	180	179	1	2 808	2 787	14	4	-	-	3										
Төв	3 076	239	239	-	2 837	2 795	33	5	-	-	4										
Увс	2 182	112	112	-	2 070	2 043	21	4	2	-	-										
Ховд	2 294	72	72	-	2 222	2 206	12	3	1	-	-										
Хөвсгөл	3 791	189	187	2	3 602	3 549	49	2	1	-	1										
Хэнтий	2 213	163	162	1	2 050	2 014	22	9	1	-	4										
Дархан	3 028	112	112	-	2 916	2 875	30	4	3	-	4										
Улаанбаатар	37 785	1 244	1 237	7	36 541	36 141	220	104	14	1	61										
Орхон	2 749	151	150	1	2 598	2 582	9	4	3	-	-										
Говьсүмбэр	413	32	31	1	381	378	3	-	-	-	-										

ХҮСНЭГТ 4.6 АЖИЛ ЭРХЭЛДЭГ ӨНДӨР НАСТАН, НАСНЫ БҮЛЭГ,
ХҮЙС, ХОТ, ХӨДӨӨ, ХУВИАР, 2010 ОН

Насны бүлгээр	Бүгд			Хот			Хөдөө		
	Бүгд	Эрэгтэй	Эмэгтэй	Бүгд	Эрэгтэй	Эмэгтэй	Бүгд	Эрэгтэй	Эмэгтэй
60-64	7328	4857	2471	4090	2718	1372	3246	2139	1099
65-69	3201	2199	1002	1523	1084	439	1679	1115	563
70-74	1387	974	413	559	422	137	831	552	276
75-79	505	344	161	179	137	42	326	207	119
80+	141	84	57	43	31	12	98	53	45
	12562	8458	4104	6394	4392	2002	6180	4066	2102

ХҮСНЭГТ 4.7. ТЭТГВЭР АВДАГ ХҮН АМЫН ТОО, ХҮЙС, БОЛОВСРОЛЫН ТҮВШИН,
БИЧИГ ҮСГИЙН МЭДЛЭГЭЭР, 2010 ОН

Боловсролын түвшин	Бүгд			Хот			Хөдөө		
	Бүгд	Эрэгтэй	Эмэгтэй	Бүгд	Эрэгтэй	Эмэгтэй	Бүгд	Эрэгтэй	Эмэгтэй
БҮГД	136 360	54 980	81 380	95 123	38 267	56 856	41 237	16 713	24 524
Доктор	344	279	65	336	271	65	8	8	0
Магистр	732	485	247	703	462	241	29	23	6
Дипломын болон бакалаврын дээд	20 421	11 961	8 460	18 654	10 698	7 956	1 767	1 263	504
Тусгай мэргэжлийн дунд	15 306	5 888	9 418	12 503	4 471	8 032	2 803	1 417	1 386
Техник болон мэргэжлийн	3 031	1 624	1 407	2 243	1 074	1 169	788	550	238
Бүрэн дунд	21 955	9 451	12 504	19 264	7 983	11 281	2 691	1 468	1 223
Суурь	15 700	7 253	8 447	11 186	4 960	6 226	4 514	2 293	2 221
Бага	42 518	13 740	28 778	23 228	6 704	16 524	19 290	7 036	12 254
Боловсролгүй	16 353	4 299	12 054	7 006	1 644	5 362	9 347	2 655	6 692
бичиг үсэг мэддэг	10 697	3 176	7 521	4 587	1 180	3 407	6 110	1 996	4 114
бичиг үсэг мэддэггүй	5 656	1 123	4 533	2 419	464	1 955	3 237	659	2 578

ХҮСНЭГТ 4.8. АЖИЛ ЭРХЭЛДЭГ ӨНДӨР НАСТНЫ ТОО, ЭДИЙН ЗАСГИЙН ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ
САЛБАРЫН АНГИЛАЛ, НАСНЫ БҮЛЭГ, ХҮЙС, БАЙРШЛААР, 2010 ОН

	Бүгд			Хот			Хөдөө		
	Бүгд	Эрэгтэй	Эмэгтэй	Бүгд	Эрэгтэй	Эмэгтэй	Бүгд	Эрэгтэй	Эмэгтэй
БҮГД	12 562	8 458	4 104	6 394	4 392	2 002	6 168	4 066	2 102
ХАА, ан агнуур, ойн аж ахуйн, загас барилт, ан агнуур	6 435	4 096	2 339	1 030	628	402	5 405	3 468	1 937
Уул уурхай, олборлолт	352	330	22	237	222	15	115	108	7
Боловсруулах үйлдвэрлэл	441	312	129	385	273	112	56	39	17
Цахилгаан, хий, уур, агааржуулалтын хангамж	115	102	13	99	88	11	16	14	2
Усан хангамж, бохир ус, хог, хаягдлын менежмент болон цэвэрлэх үйл ажиллагаа	89	74	15	81	66	15	8	8	0
Барилга	386	354	32	350	319	31	36	35	1
Бөөний, жижиглэн худалдаа, машин мотоциклийн засвар үйлчилгээ	850	394	456	742	354	388	108	40	68
Тээвэр ба агуулахын үйл ажиллагаа	257	237	20	233	213	20	24	24	0
Байр сууц болон хоол хүнсээр үйлчлэх үйл ажиллагаа	135	65	70	114	58	56	21	7	14
Мэдээлэл, холбоо	111	91	20	104	86	18	7	5	2
Санхүүгийн болон даатгалын үйл ажиллагаа	88	64	24	80	57	23	8	7	1
Үл хөдлөх хөрөнгийн үйл ажиллагаа	189	106	83	188	106	82	1	0	1
Мэргэжлийн шинжлэх ухаан болон техникийн үйл ажиллагаа	277	218	59	244	187	57	33	31	2
Захиргааны болон дэмжлэг үзүүлэх үйл ажиллагаа	140	126	14	109	97	12	31	29	2
Төрийн удирдлага ба батлан хамгаалах үйл ажиллагаа, албан журмын нийгмийн хамгаалал	602	504	98	477	385	92	125	119	6
Боловсрол	1 099	789	310	1 024	732	292	75	57	18
Хүний эрүүл мэнд ба нийгмийн үйл ажиллагаа	497	240	257	427	193	234	70	47	23
Урлаг, үзвэр, тоглоом наадам	117	87	30	114	84	30	3	3	0
Үйлчилгээний бусад үйл ажиллагаа	328	229	99	303	205	98	25	24	1
Хүн хөлслөн ажиллуулдаг өрхийн үйл ажиллагаа	12	12	0	12	12	0	0	0	0
Олон улсын байгууллага, суурин төлөөлөгчийн үйл ажиллагаа	42	28	14	41	27	14	1	1	0

ХҮСНЭГТ 4.9 АЖИЛ ЭРХЭЛДЭГ ӨНДӨР НАСТНЫ БОЛОВСРОЛЫН ТӨВШИН,
ХОТ, ХӨДӨӨ, ХУВИАР, 2010 ОН

Насны бүлэг	Бүгд	Үүнээс: боловсролын түвшингээр								Боловсролгүй
		Доктор	Магистр	Дипломын болон бакалаврын дээд	Тусгай мэргэжлийн дунд	Техник болон мэргэжлийн	Бүрэн дунд	Суурь	Бага	
БҮГД	12 562	513	510	3 144	1 160	292	1 334	1 330	3 294	985
60-64	7 328	258	352	1 995	825	199	937	869	1 554	339
65-69	3 201	149	123	813	230	62	275	282	983	284
70-74	1 387	68	27	266	77	27	90	148	482	202
75-79	505	32	5	61	22	4	21	24	215	121
80+	141	6	3	9	6	0	11	7	60	39
ХОТ	6 394	504	486	2 701	672	133	833	438	508	119
60-64	4 090	253	338	1 730	496	96	605	284	245	43
65-69	1 523	147	115	688	126	25	156	101	130	35
70-74	559	66	25	222	35	10	52	48	73	28
75-79	179	32	5	53	10	2	12	5	51	9
80+	43	6	3	8	5	0	8	0	9	4
ХӨДӨӨ	6 168	9	24	443	488	159	501	892	2 786	866
60-64	3 238	5	14	265	329	103	332	585	1 309	296
65-69	1 678	2	8	125	104	37	119	181	853	249
70-74	828	2	2	44	42	17	38	100	409	174
75-79	326	0	0	8	12	2	9	19	164	112
80+	98	0	0	1	1	0	3	7	51	35

ХҮСНЭГТ 4.10 АЖИЛ ЭРХЭЛДЭГ ӨНДӨР НАСТАН, АЖИЛ МЭРГЭЖЛИЙН АНГИЛАЛ,
ХҮЙС, ХОТ ХӨДӨӨГӨӨР, 2010 ОН

Ажил, мэргэжлийн ангилал	Бүгд			Хот			Хөдөө		
	Бүгд	Эрэгтэй	Эмэгтэй	Бүгд	Эрэгтэй	Эмэгтэй	Бүгд	Эрэгтэй	Эмэгтэй
БҮГД	12 562	8 458	4 104	6 394	4 392	2 002	6 168	4 066	2 102
Менежер	1 592	1 264	328	1 369	1 071	298	223	193	30
Мэргэжилтэн	2 220	1 547	673	2 008	1 374	634	212	173	39
Техникч болон туслах/дэд мэргэжилтэн	242	154	88	207	127	80	35	27	8
Контор, үйлчилгээний ажилтан	165	107	58	135	81	54	30	26	4
Худалдаа, үйлчилгээний ажилтан	793	353	440	692	320	372	101	33	68
Хөдөө аж ахуй, ой, загас, агнуурын мэргэшсэн ажилтан	6 300	3 982	2 318	961	575	386	5 339	3 407	1 932
Үйлдвэрлэл, барилга, гар урлал, холбогдох ажил, үйлчилгээний	301	236	65	244	187	57	57	49	8
Машин механизм, төхөөрөмжийн операторч, угсрагч	327	319	8	270	263	7	57	56	1
Энгийн ажил мэргэжил	581	467	114	469	366	103	112	101	11
Зэвсэгт хүчний зэрэг, цол бүхий офицер	26	24	2	24	23	1	2	1	1
Бусад	15	5	10	15	5	10	-	-	-

ХҮСНЭГТ 4.11. ӨНДӨР НАСТНЫ АЖИЛ ЭРХЛЭЛТИЙН БАЙДАЛ, НАСНЫ БҮЛЭГ, ХОТ,
ХӨДӨӨГӨӨР, 2010 ОН

Ажил эрхлэлтийн байдал	Бүгд	Насны бүлэг				
		60-64	65-69	70-74	75-79	80+
БҮГД	12 562	7 328	3 201	1 387	505	141
Цалин хөлстэй ажиллагч	4 368	3 004	956	305	87	16
Ажил олгогч	812	480	218	81	25	8
Хувиараа хөдөлмөр эрхлэгч	5 639	2 862	1 572	801	314	90
Нөхөрлөл, хоршооллын гишүүн	54	31	14	6	2	1
Өрхийн үйлдвэрлэл, үйлчилгээнд цалин хөлсгүй оролцогч	1 599	903	411	186	74	25
Бусад	90	48	30	8	3	1
ХОТ	6 394	4 090	1 523	559	179	43
Цалин хөлстэй ажиллагч	3 759	2 536	850	274	84	15
Ажил олгогч	608	389	162	44	11	2
Хувиараа хөдөлмөр эрхлэгч	1 574	910	388	192	64	20
Нөхөрлөл, хоршооллын гишүүн	32	20	7	3	1	1
Өрхийн үйлдвэрлэл, үйлчилгээнд цалин хөлсгүй оролцогч	347	195	93	38	17	4
Бусад	74	40	23	8	2	1
ХӨДӨӨ	6 168	3 238	1 678	828	326	98
Цалин хөлстэй ажиллагч	609	468	106	31	3	1
Ажил олгогч	204	91	56	37	14	6
Хувиараа хөдөлмөр эрхлэгч	4 065	1 952	1 184	609	250	70
Нөхөрлөл, хоршооллын гишүүн	22	11	7	3	1	-
Өрхийн үйлдвэрлэл, үйлчилгээнд цалин хөлсгүй оролцогч	1 252	708	318	148	57	21
Бусад	16	8	7	-	1	-

 ХҮСНЭГТ 4.12. ХӨГЖЛИЙН ОЛДМОЛ БЭРХШЭЭЛТЭЙ СУУРИН ХҮН АМЫН ТОО,
ХӨГЖЛИЙН БЭРХШЭЭЛИЙН ХЭЛБЭР, ХҮЙС, ХОТ, ХӨДӨӨГӨӨР, 2010 ОН

Хөгжлийн бэрхшээлийн хэлбэр	Бүгд			Хот			Хөдөө		
	Бүгд	Эрэгтэй	Эмэгтэй	Бүгд	Эрэгтэй	Эмэгтэй	Бүгд	Эрэгтэй	Эмэгтэй
БҮГД	11 308	5 405	5 903	7 236	3 491	3 745	4 072	1 914	2 158
Харааны	2 757	1 301	1 456	1 683	781	902	1 074	520	554
Ярианы	257	142	115	169	91	78	88	51	37
Сонсголын	1 637	911	726	1 035	585	450	602	326	276
Хөдөлгөөний	4 578	1 888	2 690	2 884	1 194	1 690	1 694	694	1 000
Сэтгэцийн	584	299	285	377	203	174	207	96	111
Бусад	1 495	864	631	1 088	637	451	407	227	180

Хүмүүнд төр эрхэм. Мөрд хүмүүн эрдэнэ